

Norsk kulturskoleråd 40 år

*På vei til
kulturskole
for alle*

Redaktører
Egil Hofslie
Trygg Jakola
Harry Rishaug

Norsk kulturskoleråd 40 år

*På vei til
kulturskole
for alle*

Innhold

Forord	5
Intervju med Mia Elisabeth Dagsvik	8
Intervju med Kåre Opdal	16
Intervju med Bodil Skjånes Dugstad	22
Intervju med Kjell Magne Bondevik	30
Intervju med Arve Tellefsen	36
Intervju med Wilhelm Dahl	44
Essay av Ragnhild Skille	58
Essay av Eivind Nåvik	68
Essay av Theo Koritzinsky	74
Intervju med Dan Børge Akerø	82
Intervju med Heidi Ruud Ellingsen	88
Intervju med Anne Bamford	96
Intervju med Helena Maffli	108
Intervju med Eirik Birkeland	116
Essay av Aase Sætran	122
Intervju med Kristin Halvorsen	128
Intervju med Olemic Thommessen	134
Intervju med Helga Pedersen	142
Essay av Inger Anne Westby	150
Intervju med Nils R. Sandal	158
Tidslinje for Norsk kulturskoleråd	166
Styreledere og direktører i Norsk kulturskoleråd	168
Hvem har gjort hva	170
Takk	171

Forord

Det er med stor glede vi ønsker velkommen den boka du nå holder i hendene.

Norsk kulturskoleråd er 40 år i 2013. Vi markerer dette med et jubileumsskrift i bokform. Her lar vi personer som har preget kulturskoleutviklingen i Norge ytre seg om kulturskole samt måten Norsk kulturskoleråd utøver sin tjeneste for skoleslaget på. Videre lar vi andre - gjennom intervju eller selvskrevede artikler - fylle ut bildet av hva som er betydningen av en god kulturskole og et velfungerende Norsk kulturskoleråd.

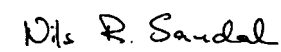
Vi har prøvd å finne fram til personer som har eller har hatt ulike funksjoner i samfunns- og kulturliv. Vårt ønske er at boka skal vise et bredt spekter av synspunkt på hva kulturskolen er, og hva den kan bli i framtida.

For Norsk kulturskoleråd har disse 40 årene vært preget av oppbygging av en sterk organisasjon med ansatte over hele landet. Vi har sterke fagmiljøer innenfor flere av kulturskolens fagområder. Vi har en utstrakt kurs- og konferanseaktivitet som dekker hele landet. Våre utviklingsprogram har vært tilbudt alle fylker og kommuner fra 2005 og fram til i dag. Gjennom de regionale kulturskolekonsulentene kan den enkelte kommune få besøk og veiledning, og vi er opptatt av at den enkelte kommune skal oppleve Norsk kulturskoleråd som en støtte i egen kulturskoleutvikling.

Uten en sterk forankring av kulturskolene lokalt, vil vi ikke makte å utvikle tilbud som kan bidra til å realisere vår visjon: "Kulturskole for alle".

Vi takker redaktørene og redaksjonskomiteen for et solid arbeid med jubileumsskriftet. Grappa har bestått av Egil Hofslie, Trygg Jakola og Harry Rishaug. Vi vil også takke alle bidragsyterne som har gjort denne boka mulig.

På vegne av Norsk kulturskoleråd

Nils R Sandal
Styreleder

Inger Anne Westby
Direktør

*"Kulturskole for alle er en visjon
tatt rett ut av hjertet mitt!"*

– Det handler om så mye mer enn å spille

Det er veldig mye bra ved å gå på kulturskole! Aller mest det at jeg lærer utrolig mye, og ikke bare om faget jeg får opplæring i. Jeg lærer jo så mye annet som hjelper meg i hverdagen.

Det sier Mia Elisabeth Dagsvik, kulturskoleelev ved Harstad kulturskole. Hun er 16 år ung når vi intervjuer henne, men allerede veldig bevisst at kulturskolegangen gagnar henne enda mer enn det å lære henne å spille valthorn på fremragende vis:

– Jeg får opplæring og erfaringer ved kulturskolen som hjelper meg når jeg skal framføre noe for eksempel på Heggen videregående skole, der jeg nå er elev. Jeg har blitt mye tryggere i det å stå framfor en forsamling. Selvsagt har også jeg et stort kulturelt utbytte av å gå på kulturskolen. Og ellers så er kulturskolen en veldig sosial ting. Jeg har fått mange venner der, venner jeg har hatt i snart ti år og som er veldig gode venner. Videre får jeg nyttige kontakter via både lærere og medelever, som kan hjelpe deg videre som musiker.

Navn: Mia Elisabeth Dagsvik

Født: 1996

Hvorfor med: Kulturskoleelev i dag, ti års "fartstid" i skoleslaget

Cv i utdrag: Elev ved Harstad kulturskole, instrumentet er valthorn. Elev på utdanningsprogrammet musikk, dans og drama ved Heggen videregående skole, Medlem i Harstad Janitsjar, tidligere i Kanebogen skolekorps

Generasjoner av musikere

For Mia Elisabeth Dagsvik var ikke veien inn i musikkens verden spesielt lang eller kronglete.

– Slekt mi består av generasjoner med musikere, jeg var nesten dømt til å begynne med musikk. Mamma jobber ved en skole som har eget korps, så en dag spurte hun meg om jeg hadde lyst til å begynne i korpset. Jeg svarte at det kan jeg godt gjøre, og så begynte jeg. Da var jeg sju år gammel. Jeg hadde lyst til å begynne på saksofon, men det fantes ikke lærer på det instrumentet. Så jeg begynte på kornett, og så bytta jeg etter hvert til horn, forteller Mia.

– Mamma er musikk lærer i barneskolen. Pappa jobber ikke med musikk, men driver jo på med musikk i fritida. Lillebroren min spiller slagverk og er elev ved kulturskolen. De to småsøstrene mine er ennå for unge til å spille, men også de er vel litt musikalske vil jeg tro, sier Mia.

Da hun begynte i Kanebogen skolekorps fikk medlemmene to års opplæring i kulturskolen, betalt av korpset, og siden da har Mia vært kulturskoleelev. Hun skifta fra kornett til valthorn fordi kulturskolelæreren hennes; Linda Liljevangelen, spilte valthorn og ikke hadde noen kornett.

– Det ble for vanskelig for meg å høre hvordan jeg skulle spille, fordi det ikke ble helt likt. Så da bytta jeg like godt instrument, og ble helt forelska i valthornet. Først og fremst er det klangen i instrumentet som er så vakker. Og det at en kan gjøre så utrolig mye forskjellig med både klang og register og ..., ja, alt ved instrumentet, egentlig! Mias kjærlighet for instrumentet fins ennå. Fortsatt er hun korpsjente ved siden av kulturskolegangen. Skolekorpset er bytta ut med Harstad Janitsjar.

– Takk, Gud!

– *Hva er det ved det å utøve musikk som gir deg sånn glede?*

– Det er jo det at du kan høre på opptak av mange, mange versjoner av forskjellige stykker framført av profesjonelle musikere, og så kan du selv lage din helt egen versjon. Vise at du ikke bare kan spille, men også forme musikken. Dessuten elsker jeg å stå på scenen. Læreren min har vært veldig flink til å finne spilleoppdrag til meg, så jeg har fått mye erfaring som formidler. Jeg kjenner meg ganske trygg i den rollen. Men jeg er nervøs når jeg skal framføre et vanskelig stykke for første gang. Likevel er det å stå på scenen noe av det beste jeg vet! På hver konsert jeg spiller så tenker jeg ”Takk Gud, for at jeg begynte å spille og får drive på med dette!”. Har aldri angra på at jeg begynte med musikk. Øver jo mye, men har aldri angra, har aldri tenkt at nå vil jeg slutte.

Mia har mye godt å si om lærer Linda Liljevangen:

– Jeg har hatt Linda som lærer på valthorn hele tida, og jeg kan prate i timevis om hvor bra hun er å ha som lærer. Linda har vært der for meg hele tida, det er hun som har lært meg å elske instrumentet mitt. Hun er veldig inspirerende, det er veldig nyttig å høre om hennes egne erfaringer som musiker og musikkelev. Det er også fint at vi forstår musikk ganske likt, vi har ofte samme oppfatning av hvordan et stykke skal høres ut.

– En fantastisk ordning!

– *Hva synes du om kulturskolen som skoleslag, og om din egen skole?*

– Jeg er veldig for at en i tidlig alder skal få lære seg noe kulturelt. Fordi en lærer mye fortere når en er ung, og fordi jeg tror det er veldig bra med en slik aktivitet som følger deg helt fra du er liten og gjerne livet ut. Jeg synes det er altfor lite kulturundervisning i grunnskolen. Gjennom musikk, dans og drama kan du lære på en veldig aktiv måte, og du kan lære mye annet enn selve fagene ved å holde på med dem. Jeg skulle ønske kulturfag hadde en større plass i vanlig skole. Men uansett: kulturskole i seg selv er en fantastisk ordning, for både unge og eldre, sier hun og blir selvreflekterende:

– Selv så kunne jeg sikkert med fordel ha begynte kanskje ett år tidligere, men jeg føler at jeg begynte i en bra alder. Noen begynner jo i enda yngre alder, men jeg var nok ikke helt klart for musikkundervisning så tidlig.

Mia synes for øvrig kulturskole et litt upresist navn på skoleslaget: – Kanskje burde det heller hete kunstscole. Kultur er jo så mye mer enn det en kan få undervisning i ved kulturskolene. Men på den andre sida kan jo kunst-skole høres litt for snobbete ut, så ...

– *Og Harstad kulturskole ...*

– Jeg har nesten vokst opp her, og er veldig glad i skolen. Jeg opplever nivået på undervisninga som veldig høyt, og miljøet er generelt veldig, veldig bra. Da tenker jeg på forholdet mellom både lærere og elever, lærere og lærere, elever og elever ... Vi har gode øvingsrom, og jeg er godt fornøyd med undervisningstida. Skolen har også vært veldig flink til å tilpasse undervisningstidspunkt i forhold til min øvrige skolehverdag.

Det eneste jeg kan ”kritisere” skolen for, er at jeg synes det burde være flere fellesaktiviteter for elevene - mer samspill. En blir litt for ofte sittende med læreren sin på et øvingsrom og så går en bare hjem etterpå. Visst fins det huskonserter og andre konserter og forestillinger, men det er ikke for mange av dem. Jeg trives godt med å spille solo, men trives også veldig godt når jeg får spille sammen med andre, og få andre innspill på hvordan ting kan gjøres.

Talent møter mentor

Mia Elisabeth Dagsvik er med i prosjektet ”Talent møter mentor”, som igjen er en del av prosjektet KUL-TUR, som Nordea og Norsk kulturskoleråd samarbeider om. Harstad kulturskole er der en av fem involverte kulturskoler per i dag. For Mias del innebærer prosjektdeltakelsen at hun gjennom et skoleår flere ganger har fått møte Inger Besserudhagen, solohornist i Oslo Filharmoniske Orkester.

– Jeg er takknemlig for at jeg har fått denne muligheten. Jeg merker jo framgang fra dag til dag når jeg får undervisning i Oslo. Inger er kjempeflink og inspirerende som lærer. Dessuten holder hun et veldig, veldig høyt

nivå som musiker. Jeg har likt helgeopplegget i Oslo svært godt. Som regel har jeg fått med meg en konsert med Oslo Filharmoniske Orkester. fredag, og så undervisning lørdag og søndag. Det har vært fint å høre de gode musikerne i orkesteret.

I blant kan jeg få prestasjonsangst når jeg hører dem, men det er mest nyttig å høre musikere som er så gode; det gir meg noe å strekke meg etter, jeg vil også bli så god, forteller Mia.

Oppdatert og full av meninger

Hun er ung av år, men mangler ikke kunnskap om kulturskolens posisjon i samfunnet. Det skorter heller ikke på meninger om kulturskolerelaterte anliggender. Som kulturskolens lovforankring:

– Det er jo ikke bra at loven bare sier at kommunen skal ha et kulturskoletilbud, og ingenting om hvor bra og omfattende tilbudet skal være. Nå er det jo nok med én lærer som gir én elev undervisning, så har kommunen fulgt loven. Det burde vært mer forpliktende, et krav om et ”minstemål” til undervisningstilbudet. Loven sier altfor lite om hva som bør være innholdet i kulturskolen. Dette må kunnskapsminister Kristin Halvorsen få på plass om jeg skal gi henne min stemme, sier Mia smilende, vel vitende om at hun må vente ennå noen år før hun kan stemme ved et stortingsvalg.

Men å mene tillater hun seg å gjøre også om for eksempel de lange ventelistene ved mange kulturskoler: – Jeg tror alle lurer på hvordan ventelistene skal kunne fjernes. Å ansette flere lærere vil hjelpe, men det må jo også finnes lønn til dem. Jeg synes kommunene kunne fått mer penger fra staten til å lønne kulturskolelærere, samtidig som kommunene også selv må prioritere å ansette og lønne flere lærere. Det er synd at kulturskolesatsingen kan bli veldig ulik fra kommune til kommune, og at ikke alle barn og unge får gode tilbud. I Harstad er det mange på venteliste på de mest populære instrumentene. Jeg har en kompis som måtte kjøpe slagverkundervisning privat i seks år før han kom inn ved kulturskolen, sier Mia.

Ønsker differensiert pris

Mene gjør hun gjerne også om skolepengesatsene i kulturskolen.

– Det er jo veldig forskjellig fra familie til familie hvor god råd en har. Ikke alle har råd til å la ungene gå på kultur-skole, og kulturskole er jo ingen billig affære, men heller ikke det aller dyreste en kan holde på med. Uansett er det synd om noen ikke får undervisning i kultur på grunn av hva en familie ikke har råd til. Derfor er jeg veldig for at det skal være ulik pris ut fra familiens økonomi. Og jeg synes kommunene skal bestemme skolepengesatsene selv, det kan jo være ulike forhold som spiller inn, sier Mia.

– *Hvordan skal en få flere barn og unge med ”innvandrerbakgrunn” inn i kulturskolen?*

– Jeg skulle ønske mange flere barn og unge med slik bakgrunn ble med i kulturskolen. Også her i Harstad. Det ville gjøre kulturskolegang enda mer spennende og interessant for alle, tror jeg. Fint ville det også være om vi alle kunne få prøve oss på kultur fra ulike kanter av verden, og ikke bare spille fra norske lærebøker. Mens elever av en annen etnisitet kan få lære mer om tradisjonell, norsk kultur - i tillegg til å utøve kultur de er kjent med fra egen oppvekst og familie.

– *Og økt andel gutter får vi til ved å ...*

– Da må vi vel endre tilbudet litt kanskje. Blant annet ved å styrke undervisningskapasiteten på de mest populære instrumentene, som gitar og slagverk. Å gi flere muligheten til å spille i band ved kulturskolen ville nok også hjelpe. Også på dans er det veldig få gutter, bare cirka 30 av 400 elever er gutter. Jeg tror flere mannlige danselærere kunne vært en god ting, for dette har også noe med å ha forbilder av samme kjønn som seg selv å gjøre.

Begeistra for kulturskoletimen

Mia Elisabeth Dagsvik har også fått med seg departementets innføring av gratis kulturskoletime i grunnskolens fire laveste trinn. Hun er begeistra, men ser også noen farer som lurer:

– I utgangspunktet virker kulturskoletimen å være et veldig, veldig bra tilbud. Det er bra om det legges noe bra inn i SFO-tida, som jeg selv som liten syntes var et kjedelig tilbud. Jeg tror mange elever vil like et slikt tilbud. Men så tenker jeg at dette tilbudet muligens er laget i et forsøk på å få ned lengden på ventelistene til kulturskolene. Det tror jeg kanskje ikke skjer, tvert imot; jeg tror at når enda flere får innblikk i hva vi holder på med på kulturskolen, så vil de også selv starte der, og da kan nok ventelistene snarere bli lengre enn kortere. Flere elever i kulturskolen vil være bra, men ikke flere som må vente på plass der, sier Mia og fullfører sitt resonnement om kulturskoletimen:

– Så håper jeg at kvaliteten på undervisningen i kulturskoletimen blir bra. Men blir det for store grupper å undervise i for en lærer, så kan kvaliteten være i fare. Det blir jo også spennende å se hvem som skal undervise i kulturskoletimen. Om elevene skal få en smak av flere ulike fag, så behøves kanskje flere lærere. Det er ikke så mange lærere som kan undervise i flere fag.

– En visjon tatt rett ut av hjertet mitt

Norsk kulturskoleråd kjente ikke Mia til før hun fikk tilbudet om bli med i talentprogrammet "Talent møter mentor". Nå vet hun mer. Mia liker å sette seg grundig inn i saker hun blir intervjuet om.

– For meg ser det ut som om Norsk kulturskoleråd gir mange gode kurstilbud til kulturskolene og kulturskolenes ansatte. Så håper jeg at disse er flinke til å benytte tilbudene kulturskolerådet gir. Dere jobber jo også opp mot politikere og byråkrater, og det er jo også viktig arbeid, det trengs jo mer penger til og bedre kår for kulturskolen. Tror Norsk kulturskoleråd skal fortsette som rådet gjør i dag.

Norsk kulturskoleråds visjon er hun svært glad i.

– Det er som en visjon tatt rett ut av hjertet mitt! For alle som vil bør få en slik mulighet. Kultur er så mye og spenner vidt, fra å spille et instrument til hvordan vi oppfører oss når vi er på besøk hos naboen. Jeg ser ikke visjonen som en tvang, men som en mulighet. Og når det skrives alle, så bør også godt voksne få kulturskoletilbud. Jeg vil gjerne spille sammen med både 40-, 60- og 80-åringene, noe jeg jo også gjør - i Harstad Janitsjar, sier Mia.

Drømmestipendet og egen drøm

Mia har også lovord å si om Drømmestipendet, stipendordningen Norsk kulturskoleråd og Norsk Tipping står bak: – En bra greie! Jeg var jo selv på audition i år, i håp om å bli nominert. Jeg følte det gikk bra, selv om jeg ikke ble nominert. Men jeg er jo blant de yngste, så jeg kan få

sjansen senere. "Drømmen min" nå er å få råd til å kjøpe mitt eget valthorn. Det jeg kan tenke meg koster 50.000-60.000 kroner. Jeg sparer som best jeg kan samt at jeg søker om andre stipend. Drømmestipendet har betydd mye for andre fra Harstad som har fått stipendet tidligere, sier Mia og drømmer på oppfordring litt lengre fram i tid:

– Jeg skal drive på med musikk. Men i hvilken form og i hvilket omfang har jeg ikke bestemt ennå. Kanskje blir jeg utøver, kanskje blir jeg pedagog, kanskje begge deler. Jeg håper å finne ut av dette i løpet av årene på videregående skole. Men akkurat nå er en jobb som hornist i Kringkastingsorkesteret ganske høyt på ønskelista mi.

Tekst: Egil Hofslø

"Å vektlegge de estetiske fagene i skolen er viktig både for enkeltelevens helhetlige utvikling, og for å få et positivt skolemiljø som stimulerer til læring"

Gleden driver verket

En gang ble jeg i et intervju spurt om hva jeg hadde som mål med musikkskolearbeidet. Spørsmålet kom brått på, men det jeg svarte da, har jeg gjentatt mange ganger siden: At vi skal legge til rette for at best mulig og rimeligst mulig musikkundervisning skal gis til flest mulig barn og unge.

Det sier Kåre Opdal, mannen av mange omtalt som "musikkskolens far", og en pioner for skoleslaget som i dag er blitt til kulturskole.

Kåre Opdal var utøvende musiker og musikkpedagog, og hadde organisteksamen. Han ble Trondheim kommunale musikkskoles første rektor, en stilling han hadde i 22 år. Han var en av initiativtakerne til Norsk Musikkskoleråd og ble senere rådets leder 1986-1988.

Da de første offentlige norske musikkskolene ble etablert på 1960-tallet, var etterkrigstiden materielt sett på vei til å være over. Men på flere områder, for eksempel når det gjaldt musikkens kår, ville landet stadig vært vanskelig å kjenne seg igjen i, sett fra vårt ståsted.

Navn: Kåre Sigurd Opdal

Født: 1929

Hvorfor med: En av kulturskolens fremste forkjempere og første rektor ved Trondheim kommunale musikkskole

Cv i utdrag: Arbeidet som organist i Inderøy (1955-1961) og organist og musikkskoleleder i Sandnes (1961-1972). Rektor ved Trondheim kommunale musikkskole 1972-1994, Lindemansprisen 1981. Styreleder i Norsk Musikkskoleråd 1986-1988. Kongens fortjenstmedalje i gull 1991. Sør-Trøndelag fylkes kulturpris i 1993. Norsk Musikerforbunds hederstegn 1994. Det Kongelige Norske Videnskapers Selskabs minnemedalje i gull 1995. Norsk kulturskoleråds hederspris i 1997. Trondheim kommunes ærespris 1997. Æresdoktor ved Norges musikkhøgskole 2003

Norge hadde ingen musikkhøgskole, intet konserthus, en opera fra 1959 - dyttet inn på en ledig teaterscene - og bare én norsk radiokanal.

Landslaget Musikk i skolen ble opprettet i 1956, og fra 1967 kom Rikskonsertene, som sto for distribusjon av musikkopplevelser i form av konserter ut til Distrikts-Norge. Orkestrene var stort sett ikke utbygd med full symfonibesetning, og de hadde meget trang økonomi. Utøvende og skapende kunstnere hadde også dårlige kår.¹

Sangtimer i folkeskolen, sju militærmusikkorps og ellers et nett av organister lønnet av kommunene gjennom Den norske kirke var den grunnleggende offentlige infrastrukturen i norsk musikk. I tillegg kom skolekorps på frivillig basis med mager offentlig støtte, private musikkskoler og noen få konservatorier.

I en tid med et kultursyn som hovedsakelig innebar distribuerte doser av kultur sentralt fra Oslo og ut til distriktene, vokste det så fram lokale musikkskoler med kommunal støtte, eller støtte fra forsøksmidler.

Narvik, Gjøvik, Bodø, Kristiansand og Sandnes blir gjerne nevnt som kommunene med de første, offentlig støttede musikkskolene. Trondheim var også tidlig ute, og i etableringen både av musikkskolen i Sandnes og Trondheim hadde Kåre Opdal en sentral rolle.

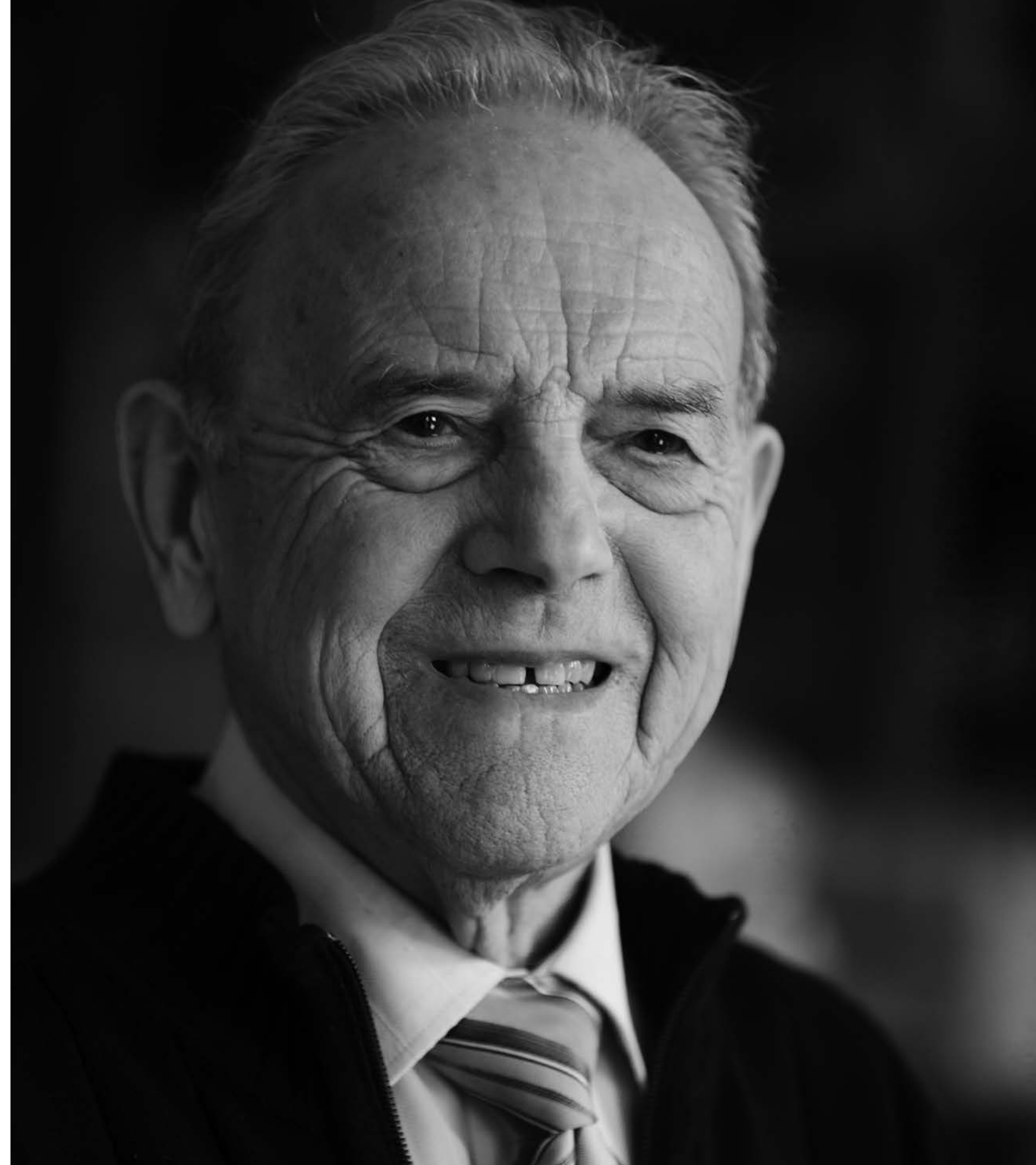
Inspirasjonskilder

Når Opdal blir spurt om hva som har vært viktig for den tidlige utviklingen av musikkskolene i Norge, fremhever han organisten Carl Trond Nedberg.²

– Inspirasjonen og ideen til musikkopplæring for alle fikk jeg fra ham, sier Kåre Opdal. – Nedberg og kona Norma hadde et brennende engasjement. Norma var amerikansk og kom med moderne pedagogiske ideer, og de tok initiativ som satte liv i musikkmiljøet. Mot slutten av 1940-tallet startet og drev de egen musikkopplæring på Voss. Jeg fulgte nøye med på dette og beundret deres

¹Referansene til Musikk-Norge i etterkrigstiden er inspirert av periodiseringen hos Elef Nesheim: Musikkhistorie. Norsk musikkforlag 2004.

²Carl Trond Nedberg, 1917-2005. Han var organist på Voss fra 1942.

arbeid. Tidlig på 1950-tallet flyttet de til Narvik og gjorde det samme der som på Voss, sier Kåre Opdal.

Når det gjelder musikkskolesaken vil han også trekke fram Egil Nordsjø³, formann i Landslaget Musikk i skolen. – Nordsjø var min mentor, og overbevist og tydelig når det gjaldt forholdet mellom musikkskole og grunnskole. Hans klare bud var: "Hvis dere får etablert en musikkskole, må det bli en viktig oppgave for musikkskolen å støtte grunn-skolen". Denne påminnelsen har jeg hatt med meg ved alle korsveier, sier Kåre Opdal.

Sin første organiststilling fant Opdal i Inderøy, i en kommune med et stimulerende miljø for en ung organist. – En av de ledende kulturpersonene i bygda var lærer Ole Hegge, og han, sammen med andre lærere, var åpne for tankene jeg gikk med om musikkundervisning i skolen, sier Kåre Opdal.

– Bygdas enorme musikkinteresse ga grunnlaget for at kona mi; Inger Johanne, og jeg i 1958 - etter initiativ fra rektor Albert Haugsand - og sammen med Olav Sjømæling var med på å starte musikklinja ved Sund folkehøgskole. Det som i dag er blitt ei jazzlinje. Sund var, og er, et viktig element i kulturlivet på Inderøya, sier Opdal.

Viktige år i Sandnes

Den mangeårige dirigenten for Trondheim Symfoni-orkester; Finn Audun Oftedal, kom fra Sandnes, der han hadde satt spor etter seg som musiker, klaver-pedagog og dirigent. Blant annet ledet han i flere år Sandnes orkesterforening. Oftedal fikk stor betydning for Kåre Opdal. Det var på hans tilskyndelse Opdal i 1961 søkte organiststilling i Sandnes, der han kom til å få atskillig mer å gjøre enn å spille orgel. Sandnes hadde et velutviklet musikkmiljø, og Opdal var initiativtaker til kommunens banebrytende musikkforsøk.

– Gleden ved musikk var kjernen i forsøket, sier Opdal. – Hensikten var å utbre kjennskapen og gleden ved klassisk musikk til barn gjennom konserter på skolen. I den forbindelse dannet vi i 1968 en Rikskonsertenes skolekonsertgruppe; Collegium Musicum Sandnes, som

skulle spille konserter for elevene i skoletiden. Det ble gjennomført i store deler av Rogaland.

For å få tak i gode musikere til skolekonsertgruppa drev Opdal utstrakt headhunting, blant annet fra musikk-miljøene i Bergen og Stavanger, i tillegg til musikk lærerne i Sandnes. De tre første årene kom finansieringen fra Forsøksrådet for skoleverket, før Rikskonsertene overtok. I den forbindelse fremhever han Odd Leren⁴, obolærer og etter hvert rektor ved Rogaland musikkonservatorium. – Leren var idéskaperen og veldig viktig for meg, påpeker Opdal. Sammen utviklet de blant annet planene for Sandnes orkesterskole som ble startet i 1964 for å sikre rekrutteringen til Sandnes orkesterforening, som Opdal dirigerte.

– Odd Leren gjorde en imponerende innsats som leder av orkesterskolen. Takket være ham ble orkesterforeningen etter hvert utvidet til full symfonisk besetning. Sandnes kommune overtok orkesterskolen i 1969, og den ble etter hvert en kommunal musikkskole, sier Opdal. Han ble skolens første rektor i tillegg til at han fortsatte i organist-stillingen og som dirigent.

I løpet av årene i Sandnes fikk Kåre Opdal nederlandsk statsstipend til et års studieopphold ved Statskonser-vatoriet i Haag, med vekt på fiolin, orgel og dirigering. Ved slutten av studieåret toppet han studiet med noen ukers Pierre Boulez-dirigentkurs i Basel. – Dirigering ble et viktig fag for meg. I tillegg ble jeg kjent med konser-toriemodellen, med profesjonelt rettet utdanning i utøvende musikk, som jeg tok med meg videre.

Kommunalt krafttak i Trondheim

I Trondheim arbeidet omkring 1970 noen nøkkelpersoner i byens musikkliv for å få opprettet en kommunal musikk-skole. Gotfred Werner⁵, intendant i Trondheim Symfoni-orkester og medlem av kulturkomiteen, og Hans Gaare kulturpolitiker og formannskapsmedlem, sto sentralt i arbeidet med saken, varmt støttet av skolesjef Arvid Lie og andre. De kjente godt Opdals virksomhet i Sandnes. Da det ble utlyst rektorstilling, og Opdal søkte, fikk han stillingen.

Etter elleve særdeles aktive musikkår i Sandnes var Kåre Opdal i 1972 på plass i Trondheim, og utformingen av en kommunal musikkskole var i gang. I sine roller både som skoleinspektør og politiker ble Bodil Skjånes Dugstad en av Opdals viktige medspillere i disse årene.

Både Trondheim kommunale musikkskole og Musikkonservatoriet i Trondheim ble opprettet i 1973. Året etter kom Samordnet musikkforsøk i Trondheim, Bjugn og Sandnes i gang (varte til 1981, red.anm.), støttet av Forsøksrådet for skoleverket. Kåre Opdal hadde tatt initiativet, og i utformingen av planen hadde han fått med nøkkelpersoner i byens skole- og utdanningssystem.

– Utviklingen av en musikkskolemodell var forsøkets hovedprosjekt, sier Opdal. Men en siktet også mot samordning av all musikkopplæring "fra førskole til universitet", som det het i planen. Målet var både å styrke den allmenne musikkopplæringen og den yrkesrettede utdanningen. Harry Rishaug ble engasjert som prosjekt-leder. – Han viste seg å være rett mann på rett plass, sier Opdal.

De fire inspektørene i musikkskolen - som samtidig var fagrettledere i musikk i grunnskolen - gikk inn som dyktige enhetsledere i forsøket. De fire skulle sørge for god kontakt og kobling mellom musikkskole og grunnskole, bl.a. ved at de underviste i begge skoleslag. Nåværende rektor ved Trondheim kommunale kulturskole; Vidar Hjemås, var en av dem og deltok i hele forsøksperioden.

Opdal husker den voldsomme søkningen til musikkskolen etter at forsøkene med gruppeundervisning hadde gjort det mulig å øke opptaket i årene etter 1974.

– Vi tok over 400 elever fra den gamle private musikk-skolen, og vi var ikke forberedt på hvilken braksuksess det kommunale tilbudet skulle bli, sier Kåre Opdal. – Fri søkning og åpent opptak var en betingelse for oss, og for å få politisk tilslutning, men da raset av søknader kom, forårsaket det mye hodebry for å få økt bevilgningene.

Synlige resultater

Etter vekstperioden på 1970-tallet for kultur- og musikklivet kom smalere tider. Politikerne sentralt, men også mange steder lokalt, var ikke like entusiastiske: For hvilke resultater kom egentlig ut av musikkskolene? De bevilget og bevilget, men resultatet; utbyttet for den enkelte elev, var vanskelig å måle.

– Det holdt på å stoppe helt opp rundt 1980, sier Kåre Opdal. Under et politisk møte på Levanger, der også Kjell Magne Bondevik var til stede, ba Opdal om å få snakke med Bondevik.

– Jeg la fram for ham hovedtrekkene i Samordnet musikk-forsøk, og tydeliggjorde hvor nødvendig musikkskolene var hvis oppbyggingen av lokalt musikkliv skulle fortsette. Skulle det bli musikkskoler i alle kommuner, var stats-tilskudd en forutsetning, sier Opdal.

Kjell Magne Bondevik tok poengene, og la dette til grunn for den interpellasjonsdebatten han reiste om musikk-skolene i Stortinget i 1980.

– I argumentasjonen for statsstøtte fikk vi hjelp av den unge fiolineleven Elise Båtnes, forteller Opdal. Hun hadde begynt i Trondheim kommunale musikkskole som fire-åring. Bare ti år gammel var hun for første gang solist med Oslo Filharmoniske Orkester på en barnekonser-t med Mariss Jansons som dirigent, året etter også som solist i Vivaldis dobbeltkonser-t. Hun spilte også med Arve Tellefsen på norsk tv. Da hun i 1985 ble engasjert som solist ved åpningen av Münchens nye konserthus, og deltok i tv-sendinger både i Frankrike og Tyskland⁶, ble dette grundig dekket i Adresseavisen av Randi Wenche Haugen. Dette hjalp veldig på å bringe opp den tverr-politiske entusiasmen og bevilgningene i kommunen, understreker Opdal. *(Elise er i dag en av konsertmestrene i Oslo Filharmoniske Orkester, red. anm.)*

^[1] Wernerutvalget, med navn etter Gotfred Werner. De øvrige medlemmene i utvalget var blant andre Hans Gaare og Ole Egil Torp. Forløperen til Wernerutvalget var en søknad til Trondheim skolestyre om opprettelse av kommunal musikkskole. Denne søknaden var underskrevet av Arve Tellefsen, Reidar Knudsen og Ole Egil Torp.

^[2] Det populære, tyske tv-showet «NaSowas».

Lørdagsskolen

Medieoppmerksomheten som Elise og etter hvert flere av de svært unge strykerne fikk, ble et synlig resultat og en bekreftelse på at de kommunale musikkskolene faktisk også kunne frambringe enere. Et resultat av "minifiolin-opplegget" for svært unge strykere, var også at det presset seg fram et behov for et tilpasset undervisningstilbud for talentene. Inspirert av studiereiser til USA og England - finansiert av Lindemanprisen som Opdal mottok - fikk han i 1986 opprettet Lørdagsskolen, som senere har vært en modell for flere av de største kulturskolene i Norge.

– Lørdagsskolen var et nødvendig bidrag for å skape den "strykerpyramiden" som gjennom årene er utviklet i Trondheim og som har rekruttert et stort antall musikere til blant andre ensemblet TrondheimSolistene, legger Opdal til.

Kulturskolerådets betydning

1970-årene ble en enorm offentlig oppbyggingsperiode for kulturlivet, ikke minst for musikkfeltet. Da kom Norges musikkhøgskole og Oslo Konserthus, og desentraliserte ordninger som fylkesmusikere og musikkonservatorier. Og musikkskoleutbygginga kom for fullt.

– I 1973 ble også Norsk Musikkskoleråd - fra 1998 Norsk kulturskoleråd - stiftet. Hva har kulturskolerådet betydd for kulturskolene?

– Norsk Musikkskoleråd var en helt nødvendig organisasjon da den kom. Musikkskolerådet fungerte som bindeledd mellom musikkskolene, sier Opdal. – Det ga nødvendig inspirasjon til dem som arbeidet i musikkskolene, gjennom blant annet kurs, konferanser og landsmøter. Etter hvert fikk musikkskolerådet en svært viktig funksjon med å sikre økonomien til skolene, slik at arbeidet for "Musikk for alle"-ideologien som ble utviklet gjennom Samordnet musikkforsøk (og som videreføres i Norsk kulturskoleråds visjon; Kulturskole for alle, red. anm.), kunne fortsette. Det hadde vært en langvarig kamp for å overbevise myndighetene om at statstilskudd var helt nødvendig for videreføring og utvikling av musikkskolene.

Kåre Opdal var med på etableringen av Norsk Musikkskoleråd og forteller at selve stiftelsen skjedde nokså spontant. – Vi var samlet på landsmøtet for Musikk i skolen. I en pause gikk en del av oss inn i et tilstøtende

rom og startet musikkskolerådet. Det var veldig uformelt. Ingen av oss hadde mandat til noe slikt, men da vi kom hjem var det ingen som brydde seg om slike formaliteter. Kommunene meldte seg inn, sier Kåre Opdal.

Han understreker også den store betydningen Norsk kulturskoleråd vil ha i tiden som kommer. – Arbeidsoppgavene vil fortsatt være meget store. I mange kommuner er ventelistene lange for å komme inn på kulturskolen, og skolepengesatsene er altfor høye, kommenterer Kåre Opdal.

– I jubileumsåret for Norsk kulturskoleråd er det fortsatt et stykke å gå før "Musikk for alle"-tanken er realisert?

– Jeg håper at disse tankene fortsatt vil være livskraftige. Ideologien ble utviklet med utgangspunkt i Mønsterplan for grunnskolen, og så musikkskolens virksomhet som et ønskelig og nødvendig supplement til den allmenne musikkopplæringen i skoleverket. Denne tenkningen er i dag videreutviklet til å gjelde kulturskolens fag opp mot samtlige estetiske fag i grunnskolen, påpeker Kåre Opdal. – I "Musikk for alle" ligger målet at alle barn og unge ut fra sine forutsetninger skal få tilbud om kvalitativt gode opplæringstilbud i kulturskolen, uten ekskluderende opptaksprøver, økonomiske eller sosiale stengsler. Med andre ord, grunnskolens ideologi skal gjelde også for kulturskolen.

Fremtiden for kulturfagene

– Hvordan vil de estetiske fagene stå seg i en framtid med kanskje større økonomiske og sosiale utfordringer?

– Å vektlegge de estetiske fagene i skolen er viktig både for enkeltelevens helhetlige utvikling, og for å få et positivt skolemiljø som stimulerer til læring. Det er naturlig at kulturskolene stimulerer og støtter grunnskolen i arbeidet med disse fagene, blant annet gjennom lærersamarbeid. I tillegg bør kulturskolen som sin primær oppgave gi barn og unge fordypningstilbud i de samme fagene utover det en normalt kan vente å oppnå innenfor grunnskolens rammer.

— Gjennom sin virksomhet kan kulturskolens undervisning gjøre at barn oppdager gleden ved fordypelse og mestring. Der finnes nøkkelen inn til skaperglede, energi og livslyst, med stor overføringsverdi ut over den estetiske aktiviteten. Dette er allment og gjør at kulturskolen ikke bare må ses på som et tilbud til barn og unge med spesiell interesse for de estetiske fagene, men for alle.

”Det er gleden du selv gjennom livet har opplevd ved å møte kunsten i alle former og på alle nivå (...) som igjen fører til ny skaperkraft. Du får med deg livsgleden, og du får med deg styrke til livets tunge stunder. Det er en gave alle trenger å få del i.”

Tekst: Tone Mørkved

– Den norske kulturskolen er som et eventyr

Jo, det *har* faktisk klaffet for meg. Jeg har virkelig vært på riktig sted til riktig tid, lokalt og sentralt, som lærer, lektor, skoleadministrator, i sentrale råd og utvalg, i politiske verv og i utredningsarbeid for egne hjertesaker, for skolen og for kulturen. Og den lyse optimismen og de gode hjelpere har vært på plass.

Navn: Bodil Skjånes Dugstad

Født: 1927

Hvorfor med: Som skoledirektør bidro hun til å iverksette Positivt Skolemiljø i 1987, og ledet utvalget (Dugstadutvalget) som utredet de kommunale musikkskolenes framtid i 1989

Cv i utdrag: Lærerprøva med engelsk. Skolesanglærereksamen, Statens logopedeksamen, pedagogikk grunn- og mellomfag. Lærer, øvingslærer, spesiallærer og logoped i grunnskolen. Logoped ved Skolepsykologisk kontor 1969-1971, skoleinspektør i Trondheim 1971-1982, skoledirektør i Sør-Trøndelag 1982-1992. Førstelektor i kulturpedagogikk ved Høgskolen i Sør-Trøndelag 1991-1994. Medlem av Grunnskolerådet 1969-1973, nestleder Forsøksrådet for skoleverket 1976-1980, Styremedlem Trondheim Arbeiderparti 1971-1973. Styreleder Trondheim folkebibliotek 1971-1975 og Trondheim Symfoniorkester 1976-1985. Statssekretær i Kirke- og undervisningsdepartementet 1973-1975. Ledet arbeidet med ny Lov om grunnskolen (Integreringsloven), Lov om videregående opplæring (gymnasloven) og Kulturmeldingen av 1974/1975. President OECDs konferanse om lærerutdanning og skoleutvikling i 1974. Medlem Nordisk Råds skolekommissjon, Norsk komponistfonds stipendutvalg og Nasjonalgalleriets styre. Styreleder Statens spesialpedagogiske kompetansesentre. Æresmedlem Trondheim symfoniorkester 1984, Ridder 1. klasse av St. Olavs Orden i 1993, Barnas kulturpris 2001, Norsk kulturskoleråds hederspris i 2001

Bodil Skjånes Dugstad sitter overfor meg i sommersola i hagen sin, entusiastisk som alltid, og med de samme klokkeklare synspunktene jeg har møtt fra det hold siden midten av 70-tallet. I sitt 86. år framstår hun fortsatt som en av de tydeligste forkjempere for kulturskolene og for den helhetlige tenkning en bør legge til grunn for denne institusjonens plass og rolle innenfor skoleverk og kulturliv.

– For å lykkes må du være på riktig sted til riktig tid, men du må også ha tro på at menneskene er gode, bare de blir satt på sporet. Og ikke minst; du må ha de riktige rådgiverne, følger Bodil opp. – I min lange og mangslungne vei i norsk skole- og kulturpolitikk har jeg opplevd at mine støttespillere i musikkskolerådet, og senere kulturskolerådet, brukte disse strategiene for alt de var verdt.

– Hva var din egen bakgrunn, og hvordan kom du til å bli trukket inn i musikkskolesaken?

– Da jeg som ung lærer i 1956 kom fra en overfylt grunnskole i Bergen til Lade skole i Trondheim, var det som å komme til et Gosen. En gjeng lærere med tilleggstudanning i musikk, forming og drama/dans, i en ny bydel med utbygging og stadig nye familier. Skolen hadde en barneorientert rektor, og vi skapte, trass i trange kår, en kunstnerisk møteplass for hele bydelen. Vi hadde kor, korps, strykeorkester, prosjektteater og syngespill, en unik mulighet for mottak og integrering av nye i bydelen. I «sangsalen» nede i skolens kjeller drev vi også «Music for classes», med Orff-instrumentariet, klaver, blokkfløyter og minifoliner, klassisk musikkbibliotek og plass for fri dans og «Movement», sier Skjånes Dugstad og minnes en spesiell episode:

– En liten rabagast i tredje klasse kom begeistret etter timen: «Det herre va arti, frøken! Æ likt bæst når du spelt «små prinsæssa». Jeg behøver ikke å fortelle at da vi fikk den kommunale musikkskolen i 1972, ble det bred

rekruttering fra Lade skole, både av strykere, blåsere, sangere og dansere.

Bodil Skjånes Dugstads utdanning var den norske skole-sanglærereksamen. Ved Hamar lærerskole skrev hun en hovedoppgave om musikk-didaktikk i grunnskolen, basert på en måneds hospitering ved Chase Lane Infant School i London.

Trollmannen fra Inderøy

– Miss Apple, min veileder, var utdannet ved Kodály-instituttet, og i en klasse på 40 elever underviste hun i prima vista-sang, skapende dansekunst (Movement), lytting til ulike musikkformer, og i lekende instrumental-musikk i små samspillgrupper. Sammen med to andre musikk lærere reiste jeg tidlig på 1960-tallet til Inderøy der vi møtte Kåre Opdal og hans ideer om musikkundervisning for alle. Her kom jeg til en organist og musikkpedagog, som gikk min Miss Apple en høy gang. I Norge! I Inderøy! Min forundring og begeistring var til å ta og føle på. Og denne musikkpedagogen holdt i tillegg en didaktisk begrunnelse for sin pedagogikk, som gikk rett hjem hos oss tre besøkende, sier Skjånes Dugstad.

Kåre Opdal skulle hun møte igjen. I Sandnes i 1969 som medlem av Grunnskolerådet. Rådet var i gang med forberedelser til nye læreplaner, og var spesielt opptatt av de estetiske fags behov for nytenkning. Særlig sto musikkfaget svakt, med svak rekruttering av gode musikk-lærere og lavt timetall i skolen. Rogalands skoledirektør og skolesjefen i Sandnes arrangerte møte med musikk-skolen i Sandnes og dens leder; Kåre Opdal.

– Her møtte jeg igjen trollmannen fra Inderøy! Rådet ble presentert for metodikken, med instrumental-undervisning i grupper, samarbeidsformer mellom grunnskolens musikkundervisning, kor, korps, orkester og musikkskolen. Vi opplevde vyer om en samordnet offentlig musikkopplæring fra tidlig barndom, og en musikkpedagogisk praksis som jeg før bare hadde drømt om. Som en avrundning ble vi invitert til stor elevkonsert, med solister og - etter norske forhold - stort skoleorkester med nesten symfonisk besetning, sier Skjånes Dugstad.

”Look to Trondheim!”

Så ble hun i 1971 skoleinspektør i et nyorganisert skolekontor med en drivende og kulturglad skolesjef Arvid Lie som leder. Trondheim kommune hadde vedtatt Wernerutvalgets innstilling om oppretting av kommunal musikkskole.

– Da Kåre Opdal ble invitert fra Sandnes til Trondheim for å lede dette arbeidet, visste jeg allerede hvilken kapasitet vi fikk. En klingende musikkskole med glade spillegrupper av barn og voksne, med Kåre Opdal som leder. Samme år fikk Trondheim et musikkonservatorium på høyt nivå til ungdom som nå hadde fått en ny yrkesmulighet, og med arkitekten og komponisten Per Hjorth Albertsen som rektor. Nå het det i musikkretser: ”Look to Trondheim!”, sier Skjånes Dugstad.

– I din rolle som fagperson og skolepolitiker kom du etter hvert i sentrale roller for musikkskolesaken?

– I denne perioden begynte arbeidet med læreplaner og forsøksarbeid for kunstfagene å få medvind i de sakkyndige rådene for skoleverket i Norge. Jeg var fra 1969 oppnevnt til Grunnskolerådet, og ble senere flyttet over til Forsøksrådet for skoleverket, som ga økonomisk støtte til Samordnet musikkforsøk i Trondheim, Sandnes og Bjugn - et forsøk der samordning av musikkundervisningen på grunnskolenivå, i videregående skole og høgre utdanning var målet. Den gode sirkel var skapt: God musikkundervisning på grunnplanet skaper gode musikk lærere på øverste nivå, som igjen skaper bedre undervisning for de små.

Forsøksrådet skaffet senere til veie penger til forskningsmessig oppfølging. Professor i pedagogikk, Per Dahlin, påtok seg ledelsen av oppfølgingsstudiet. Den fyldige rapporten Forsøksrådet fikk i hendene ga grunnlag for den videre utvikling på riksplan, og ble også av interesse på internasjonalt nivå.

Som ved alle gode forsøksordninger som har forankring hos deltakere, barn og foreldre, fagfolk, byråkrater og politikere, hadde dette musikkforsøket en uvanlig stor slagkraft. Synergieffekten var stor, musikkinteressen økte og dermed også søknadslistene for å bli musikkskoleelev.

– Forsøkets hovedprosjekt, musikkskole integrert i grunnskolen, la vekt på åpent inntak og lavest mulig kontingent og adgang til friplasser, for å sikre seg mot en økonomisk, sosial slagside ved elevinntaket. Rektor Kåre Oppdals eget begynnerprogram for små barn og foreldre på strykeinstrument ble en suksess som økte elevtallet ytterligere. En genistrek som også styrket de voksnes musikkinteresse, og førte til stadig flere abonnenter i symfoniorkesteret! Det var et eventyr å oppleve den nye typen musikkskole med en lekende og myldrende musikkundervisning, ikke som en institusjon, men som en massebevegelse for barn og foreldre, sier Bodil Skjånes Dugstad.

Radikalt og kontroversielt

– Opplevde du at massebevegelsen, som du betegner dette som, skapte motforestillinger hos noen?

– Å ja, det er vanskelig i dag å forestille seg hvor radikalt Samordnet musikkforsøk og tilbud om instrumental-opplæring for alle barn og unge i offentlige musikkskoler var på tidlig 70-tall. Akademia var ennå stivnet i elite-tenkning, utskillingstanken var inngrodd - og statsstøtten sov langt inne i berget det blå.

Hvor kontroversielt dette var, ikke minst utenfor landets grenser, fikk Skjånes Dugstad erfare på en stor kongress i Europarådet i Brussel tidlig på 1970-tallet. Tema var skole og barnekultur, og hun deltok fra Norge. Den norske musikkskolemodellen med åpent inntak og det svenske prosjektet for barneledet barneteater fikk - i følge Skjånes Dugstad - direkte slakt.

– En pedagogikkprofessor fra Milano reiste en harmdirrende pekefinger og raste: ”Kreativitet for alle barn, det er jo å rope på revolusjon og anarki. Ve dere i Skandinavia!”. Hans tanker fantes nok også i Norge. Da Grunnskolerådet arbeidet med Mønsterplanen og foreslo dans som del av musikkopplæring i grunnskolen, steg harmen og forargelsen helt inn i Stortingets spørretime. Deilig å vite at jeg i dag har et barnebarn som er profesjonell utøver i dansekunst, koreograf og dansepedagog og ser bare glede og entusiasme omkring seg. Vi har da gått noen meter siden 1971!

– Hvordan synes du utviklingen har vært når det gjelder å møte slike holdninger?

– For meg synes det som kort tid, men lang vei, mellom denne tungrodde begynnelsen for Samordnet musikkforsøk og instrumentalopplæring for skolebarn, fram til våre dager da norsk skolestell og myndigheter synes å ha en nesten selvfølgelig tro på at allmenn kunst- og kultur-opplæring er en nasjonal verdi. Endring av menneskesyn kan være en veldig seig prosess. Men med varme og energi går det!

– Kjell Magne Bondevik var en av de tidlige forkjempere for musikkskolesaken, både som stortingsrepresentant, statsråd og statsminister. Opplevde du ham i noen sammenhenger?

– Da han var blitt kirke- og undervisningsminister i 1983, var han hovedgjest på et nasjonalt møte for landets skoledirektører. I talen til møtedeltakerne kom han inn på de kommunale musikkskolene og påla oss alle å merke oss at musikkskolene lå under skoledirektørens ansvars-område. Det var klar tale. Den læreplanen som kom i hans ministertid, hadde et stort kapittel viet utøvende og virksom barnekunst som sentral motivasjons- og læringsfaktor på alle alderstrinn, med skolen som kultursenter i lokalmiljøet.

– Du er sikkert kjent med Engerutvalgets forslag om å legge vår tids kulturskoler under Kulturdepartementet. Hvordan ser du på det?

– Det vil være svært uheldig. Kulturskolen må fortsatt ses som en videreføring og fordypning av arbeidet med de estetiske fag i barnehage og skole, og må organiseres slik at dette samarbeidet legges best mulig til rette. Prinsipielt er det også viktig å se på kulturskolen som skole, selv om den som norsk grunnskole er en betydelig kulturinstitusjon.

Musdra, Positivt Skolemiljø, Kor Arti’ ...

– Etter dine år i disse nasjonale utvalgene og som statssekretær i Kirke- og utdanningsdepartementet, ble du skoledirektør i Sør-Trøndelag og kom i kontakt med ”den nye tid” i Norsk Musikkskoleråd like etter at Wilhelm Dahl bokstavelig talt entret scenen.

– Som skoledirektør ble jeg delaktig i utviklingen av prosjektet Musikk og drama i skole- og lokalmiljø i Sør-Trøndelag (Musdra). Jeg skrev den første prosjektplanen, og minnes med glede samarbeidet med den dyktige og problemløsende rektor Wilhelm Dahl ved Malvik musikkskole. Prosjektet tok utgangspunkt i skolen som en samlende kulturinstans i et lokalmiljø, der ettermiddagens fritidsaktiviteter ble lokalmiljøets treffsted for barn, ungdom, foreldre og besteforeldre. Her kom den kommunale kulturskolen med faglærere innenfor kunstfagene sammen med skolens egne lærere.

Under Wilhelm Dahls ledelse ble prosjektet etter hvert landsdekkende under navnet "Positivt Skolemiljø", og lagt under Norsk Musikkskoleråd.

– Mange husker med glede Kor arti', i begynnelsen et slags dramakor med agering og bevegelse til sangen - en idé fra musikkseksjonen ved Levanger lærerhøgskole, som ble spredt ut over det ganske land. Prosjektets riksdekkende utbredelse viste behov for samarbeid innenfor det uryddige mangfold av barnekulturelle særinteresser. Hver etat satt på sin tue med sine penger og planer og skulte mistenksomt til de andre. Typisk norsk, eller? Prosjektet lyktes med å løsne på barrierene. Verken ordfører, biskop eller barnevern fikk komme på besøk på skolen uten å delta i Kor arti'-dramakor, sier Skjånes Dugstad og minnes mangt fra den tida:

– Det ble en riksfarsott. Jeg ble invitert til NRKs musikkprogram «Fem linjer», sammen med Trond-Viggo Torgersen og Jon-Roar Bjørkvold, musikkprofessoren som ga forsøket dets forskningsfundament. Og jeg ble også invitert til en stor europeisk konferanse i Sverige, der en Kor Arti'-tropp fra Åsveien skole opptrådte. Jeg satt ved siden av en musikkprofessor fra Köln, og han tok opp et stort hvitt lommetørkle og tørket tårer. Det som skapte tårefloppen var at tre psykisk utviklingshemmede elever var en viktig del av programmet. Han hadde aldri vært borti i noe liknende!

Dugstadutvalgets bragd

– *Så oppnevnte kirke- og utdanningsministeren deg som leder av Dugstadutvalget i 1988. Hvordan er erfaringene dine fra dette arbeidet og konsekvensen av det i ettertid?*

– Tiden var på alle vis moden for Dugstadutvalget (et navn jeg liker godt!) og utredningen "Musikkskolene, en dynamo i det lokale skole- og kulturmiljøet" så dagens lys. Dugstadutvalget forkynte et utvidet musikkbegrep og innstilte på et samspill med flere sjangre og kunstarter. Samhold gjør sterk, og politisk og økonomisk velvilje følger ofte grupper som viser evne og vilje til samarbeid. Overgang fra musikkskole/musikkskoleråd til kulturskole/kulturskoleråd ble uten tvil en styrking, også for musikken, som utviklet seg som kunstart i en lekende og utvidet form, med drama, dansekunst, form og farge.

Bodil Skjånes Dugstad er imponert over hva utvalget klarte å utrette, og det på enstemmig vis.

– Utvalget var allsidig sammensatt, med sekretariat i Kommunenes Sentralforbund (nå KS, red.anm.). Tross relativt ulike ståsted for medlemmene, kom vi fram til en enstemmig innstilling om tilskuddsordninger, organisering og verdiinnhold. En bragd, spør du meg. Som innbeordret hos statsråd Gudmund Hernes ble jeg senere satt til å skrive stortingsmelding om den nye tiårige skolen, og fikk utarbeide kapitlet om barne- og ungdomskulturen i Åse Kleveland's kulturmelding, sier Skjånes Dugstad.

Kapitlet om de kommunale musikkskolene - med Dugstadutvalgets tilrådinger - fikk hun skrive inn i Gudmund Hernes sin stortingsmelding om senket skolestart, "Vi små en alen lange". Utvalgets arbeid kom derfor på Stortingets agenda. Kleveland og Hernes sitt felles dokument "Broen og den blå hesten" åpnet en bred politisk samlegate for barne- og ungdomskulturen og skolens ansvar.

Bodil Skjånes Dugstad var nesten 71 år da hun forlot de departementale skrivebord i skolens og barnekulturens tjeneste, med ridderordenen på brystet.

– Egentlig tilhører den ordenen både kulturskolerådet, barnekulturen, den høgre kunstutdanninga og symfoniorkesteret, sier hun.

Kulturskolenes status 2013

– *Hvordan ser du på kulturskolenes status i det norske samfunnet i dag?*

– En har kommet ufattelig langt! Vi skulle tro at nå må jo tiden snart være der for at alt kan trille av seg selv. Men nei. Fiender som kommersialisering og nedskjæring er som troll i eske; de spretter stadig opp! Jeg tror at Norsk kulturskoleråd må ta vare på sin velprovde kompetanse også i årene som kommer. Kulturen og barna er alltid verd en kamp!

– *Hvordan vil de estetiske fagene stå seg i en framtid med kanskje større økonomiske og sosiale utfordringer?*

– Det vil avhenge av hvordan vi behandler de estetiske fagene i "gode tider". Kunst, estetikk og skapertrang har fulgt menneskearten fra de tidligste hulemalerier, danserytmer og fløytende toner. Det vil avhenge av oss

selv og vår samfunnsstyring om vi vil ta vare på denne grunnleggende delen av det å være menneske, eller om vi vil bruke vår økonomiske og teknologiske frihet til bevisstløst å la oss underholde. 2000-tallet har kanskje hittil vist en tendens til kvantifisering, testing og effektmåling av skolen, til fortrensel for den humanistiske og verdiorienterte politikk som må kjennetegne alt vi gjør for kommende slekter, sier Skjånes Dugstad, og rundet det hele av på poengtert, summarisk vis:

– Det er gleden du selv gjennom livet har opplevd ved å møte kunsten i alle former og på alle nivå - skape, se, lytte, delta og få god opplæring og veiledning - som igjen fører til ny skaperkraft. Du får med deg livsgleden, og du får med deg styrke til livets tunge stunder. Det er en gave alle trenger å få del i.

Tekst: Harry Rishaug

"Skolen skal tilby et godt miljø, barna skal oppleve noe som beriker livet, blant annet musikk og kultur. (...) Det kan ikke bare blir en dyrking av noen fag, men av hele mennesket."

– Staten må ta støytten i blant

På slutten av 1970-tallet var situasjonen vanskelig for mange kommunale musikkskoler. Selv om både elevtall og antallet skoler hadde vokst jevnlig gjennom tiåret, fantes ikke regelverk eller støtteordninger som beskyttet skolene. I noen kommuner ble kulturskoler til og med foreslått nedlagt. Med dette bakteppet tok daværende stortingsrepresentant Kjell Magne Bondevik initiativet til en interpellasjonsdebatt i Stortinget 6. februar 1980¹.

Debatten la grunnlaget for den generelle statsstøtten til musikkskolene som kom i 1982. Bondevik var også statsminister i Norge i 1997 da hans partikollega, utdanningsminister Jon Lilletun, la fram forslaget til paragraf 13.6 i Opplæringsloven, som lovfestet musikk- og kulturskoletilbudet.

Jeg sitter sammen Kjell Magne Bondevik på hans kontor i Oslosenteret for fred og menneskerettigheter. Senteret, som ble opprettet i 2006, var en gammel bondeviksk drøm, et ønske om å gjøre bruk av det nettverket han hadde som statsminister til å arbeide for fattige og forfulgte i alle land. Innledningsvis kommer vår samtale naturlig nok til å dreie

Navn: Kjell Magne Bondevik

Født: 1947

Hvorfor med: Tok i 1980 initiativ til interpellasjonsdebatt om musikkskolene i Stortinget som førte til statsstøtte fra 1982. Statsminister da "kulturskoleloven" (paragraf 13.6 i Opplæringsloven) ble lagt fram for Stortinget i 1997

Cv i utdrag: Stortingsrepresentant for Kristelig Folkeparti i tidsrommet 1973 – 2005, i perioden parlamentarisk leder og partileder. Kirke- utdannings- og forskningsminister 1983-1986, Utenriksminister 1989-1990, Statsminister 1997-2000, 2001-2005

seg om det initiativ han tok i Stortinget i 1980, som var første gang musikkskolesaken ble satt på den nasjonale politiske dagsorden.

Ble tent til innsats av Kåre Opdal

– Når du reiste debatten om musikkskolene hadde vel dette en forhistorie?

– Så absolutt. Foranledningen var et partipolitisk foredrag jeg holdt i Levanger i mai 1978. Der dukket Kåre Opdal opp. Han hadde vel tatt turen fra Trondheim, for å få tak i meg. Han plantet i meg - både under møtet i et innlegg og etter møtet i en samtale - ideen om statlig støtte til de kommunale musikkskolene. Utgangspunktet var forsøkene i Trondheim, Bjugn og Sandnes som han var en drivkraft bak. Jeg ble tent av denne ideen, og ikke minst det å integrere musikkskoletilbudet i den ordinære grunnskolen slik at det i prinsippet kunne nå alle elevene, og at en kunne videreføre det på ettermiddagstid. Dette ble jeg inspirert av, ikke minst det at vi alle kan ha glede av å utøve musikk på et eller annet vis, og at det måtte gjelde alle. Det innebar at tilbudet helst var gratis, men i alle fall så rimelig at flest mulig kunne få glede av det.

Så gikk det noe tid. Bondevik kommuniserte videre med Opdal. I 1980 satt Bondevik i finanskomiteen, og fant tiden moden til å reise saken i Stortinget gjennom en interpellasjon til Einar Førde som da var statsråd. Det kom også mange positive innlegg fra andre politiske partier.

– Statsråden svarte vennlig og imøtekommende, men ikke særlig forpliktende. Så begynte imidlertid ballen å rulle, og i et forlik i statsbudsjettet for 1982 fikk vi inn et beløp på fem millioner kroner som ble øremerket musikkskolene. I årene som fulgte presset jeg på for å øke bevilgningene, og sørget for en videre opptrapping da jeg selv ble kirke- og undervisningsminister fra 1983 til 1986. Etter hvert begynte den å feste seg i budsjettet og ble umulig å komme utenom, sier Bondevik.

¹[www.kulturskoleradet.no/Dokumentasamling/01 Storting og regjering](http://www.kulturskoleradet.no/Dokumentasamling/01%20Storting%20og%20regjering)

Oppvokst med sang og musikk

– *For å gå enda litt lenger tilbake i historien: har ditt engasjement i denne saken noe med din personlige bakgrunn å gjøre?*

– I første rekke i min familiebakgrunn. Jeg vokste opp i Molde, i et folkehøgskolemiljø der min far var rektor og hvor sangen og musikken sto sentralt. Det var også en god del sang og musikk hjemme i stua. Sjøl lærte jeg å spille piano som liten gutt. Også i KrF-sammenheng er sang og musikk ofte viktige innslag på møter og fester. Så jeg hadde jo et forhold til dette og var glad i det, og følte at det var viktig at flest mulig fikk oppleve noe av det samme.

– *I Norsk kulturskoleråd har en i alle år opplevd at Kristelig Folkeparti har hatt et sterkt engasjement i kulturskolesaken på Stortinget, og stadig har kjempet politisk for skoleslaget.*

– Ja, vi gjorde det i alle år da jeg var med, og jeg har jo sagt i partisammenheng etter at jeg sjøl slutta at "dette er en sak dere må holde varm". For det gir seg ikke sjøl at dette tilbudet blir opprettholdt. Men det er nå forankret i lov og det er forankret politisk, så jeg tror det er kommet for å bli. Det er likevel viktig at noen hele tiden passer på. For egen del har jeg i mange sammenhenger vært på arrangementer, også i KrF-regi, der elever fra musikk og kulturskolene har opptrådt. Det har vært flott å oppleve, og har ytterligere inspirert meg til å stå på for saken.

– *Du deltok sågar i "Godt Musikkår" på tv, programmet som Norsk kulturskoleråd og NRK samarbeidet om.*

– Ja, Dan Børge Akerø var programleder, i Olavshallen i Trondheim for en god del år siden. Dan Børge er jo også en stor entusiast hva gjelder musikk- og kulturskolene. Vi har snakket en god del om det.

– Hadde målet klart: kulturskoler i alle kommuner

– *Da Jon Lilletun kjørte fram lovparagrafen i 1997 var du vel godt informert?*

– Jon og jeg var jo nære politiske medarbeidere, for øvrig også nære gode venner. Han sa "dette kommer jeg til å ta opp", og han hadde min fulle støtte for det. Jeg vet at en bevilgning alltid er skjor, og prioriteringene i kommunene

kan være forskjellige. Etter hvert som støtten ble lagt inn i inntektssystemet og i overføringene til kommunene var det nødvendig å sikre dette i en lov, der hadde han min fulle støtte.

Loven, som ble effektiv fra 1998, førte til at så godt som alle kommuner etter et par års tid hadde startet eller var i gang med å starte opp musikk- og kulturskole. Før den tid var det ganske mange som ennå ikke hadde kommet i gang.

– Det var vårt mål, det, at dette skulle være et tilbud i alle kommuner. Dit har vi vel nå kommet. Og det er ganske flott. Det er nå vel 30 år siden jeg tok saken opp i Stortinget. Da var det bare noen spredte tilløp omkring i landet, og en hadde dette samordna forsøket i de tre kommunene. Det var ingen statsbevilgning. Utviklingen frem til i dag med tilbud i alle kommuner, og at en har sikret i lov prinsippet om at en ønsker det skal nå alle grunnskoleelever, viser i hvert fall at det nytter å jobbe politisk, sier Bondevik.

Hans innsats i denne sammenhengen mener mange i kulturskolesektoren og i musikklivet for øvrig at har vært svært avgjørende for det en har oppnådd fram til i dag.

– Viktig med en visjon å strekke seg etter

– *Norsk kulturskoleråd har gjennom en rekke år hatt visjonen "Kulturskole for alle" vaiende over sitt arbeid. Med nærmere 30.000 barn på ventelister, og høye og stadig økende satser på skolepenger i mange kommuner; har en slik visjon noe for seg?*

– Jeg synes en skal ha en slik visjon. Den må være noe å strekke seg etter, et mål, en himmel over hverdagen. En er ikke der i dag, men jeg synes likevel dette skal være målet for at alle barn og unge skal kunne oppleve eller delta i kulturaktivitet. I stedet for å oppgi den må en beholde en slik visjon, fortsatt strebe etter den og arbeide for å få politikerne med på den.

– *Noen av de beste kulturskolene i landet fins i mindre kommuner. Flere av disse har "åpent opptak" - som du snakket om i 1980 - med lave priser og nær tilknytning til grunnskolen. Derimot har mange av de større kommunene kulturskoler som når ut til en relativt mindre andel grunnskoleelever. Har du synspunkter på dette?*

– Det er vel et par ting som forårsaker dette. For det første er fritidstilbudene flere i storkommunene. Da blir kulturskolen ett av flere tilbud som mange velger bort. Det andre er at vi vet at alt er mer tungrodd, mer byråkratisk i store kommuner, også innenfor skole- og kultursektoren. I de små er det enklere, mer oversiktelig, og kortere beslutningslinjer. Jeg tror disse forholdene til sammen gjør at situasjonen er slik den er.

Norsk kulturskoleråds viktige oppgave

– *Drøyt 30 år etter den skjellsettende debatten du initierte i Stortinget, kunne nok noen kulturskoleentusiaster ønsket seg en ny debatt om de grunnleggende prinsippene.*

– Så lenge dette ikke er en del av den obligatoriske skolen, er det nok et stadig behov for en fornyelse av ideen, og det å nå ut med den. I dag er det viktig med velvilje i kommunene, blant lærere og blant foreldre. Jeg tror det er en kontinuerlig jobb å gjøre her, og Norsk kulturskoleråd har en viktig oppgave, tenker jeg. Inn mot lokalpolitikere, inn mot skolene, inn mot foreldregruppa for å motivere dem. For det er de voksne som må ta tak i dette hvis en skal nå lengre ut med tilbudet.

– *Tidligere var begrepet "finkultur" noe en fra tid til annen også fikk hengt på musikkskolen. En slik karakteristikk hører en sjelden i dag, men det er tankevekkende at en ikke har kommet lengre enn at kulturskolen først og fremst når ut til middelklassen. Det har ikke bare med økonomi å gjøre, men også kanskje med foreldrenes holdninger til tilbudet. Har du noen kommentarer til det?*

– Det er nok en realitet. Det kan dels være at det henger igjen noen fordommer om såkalt finkultur, men det kan også være at barn som lever i fattigdom, funksjons-hemmede barn, barn med en annen etnisk bakgrunn enn den norske, faller utenfor. Der har kanskje foreldrene mer enn nok med å sørge for at barna blir integrert, og at de får de mest elementære rettighetene realisert. At de i tillegg skal gå på en kulturskole oppleves som en tilleggsutfordring som de ikke har krefter til. De må forsikre seg om de elementære tingene. Så jeg tror kanskje det ligger mye der, like mye som på holdninger for disse gruppene. Så skal en nå ut til flere barn må nok kulturskolene og kommunene gjøre en ekstra innsats overfor foreldrene og få de interessert i dette. Og da sier det seg selv at en ikke kan ha høye egenandeler.

– Staten må ta støytten i blant

– *Etter bortfallet av den øremerkede statsstøtten fra 2004 har skolepengene økt jevnlig. Selv om mange sier at vi i Norge har råd til å betale for et slikt tilbud til våre barn, viser forskning at dette er en medvirkende årsak til at en ikke når ut til alle sosiale lag i samfunnet. Hvordan ser du på dette?*

– Dette kan en selvsagt si gjelder på en rekke områder. Men summen av alt en mener kommunene har råd til blir for stor i forhold til å holde et ansvarlig budsjett. Det kan det sies mye om, men jeg ser med bekymring på disse utviklingstrekkene. Og det var jo det som gjorde at jeg tok opp musikkskolesaken allerede i 1980 og at vi fikk en statlig støtteordning. I dag er det mye opp til kommunene. Alt som innebærer en sentral inngripen i kommunenes handlefrihet er det mange som protesterer mot. Noen ganger mener jeg at staten faktisk må gjøre det, gjennom sentrale direktiv hvis det er viktige verdier som er truet på grunn av trang kommuneøkonomi. Jeg klandrer ikke kommunepolitikerne. De har vanskelige prioriteringer. Da er det riktigere å gå på rikspolitikerne, og så får de ta støytten fra kommunepolitikere når de får kritikk for å sentraldirigere for mye. Dersom en ser at disse tingene utvikler seg i en uheldig retning, må regjering og storting vurdere om det skal motvirkes gjennom sentrale forskrifter til loven eller i selve lovteksten. For hvis det blir for dyrt, og en mister friplasser eller søskenmoderasjon for de som behøver det, ja, så blir tilbudet innsnevret, og det er jo imot Stortingets og regjeringens intensjon.

– *Den nåværende regjeringa introduserte Kulturløftet, en betydelig satsing på kultur. Innenfor dette har de det såkalte "Kulturskoleløftet", der de vil at alle barn skal få et tilbud om opplæring i kulturskolen til en rimelig pris. Kunnskapsministeren la forrige høst fram et opplegg med en gratis kulturskoletime til elever i SFO/småskoletrinnet fra kommende skoleår. Selv om dette vil være en undervisning basert på relativt store grupper, har opplegget likhetstrekk med det du talte varmt for i 1980: musikkskole integrert i grunnskolen. Hvilke tanker gjør du deg om dette?*

– Jeg har sett det har vært diskutert om dette er den rette måten å bruke pengene på, eller om det skulle vært gjort på en annen måte. Jeg tror at når kunnskapsministeren har startet på den veien hun har gjort, skapes det forventninger og hun må gå videre. Men alt som kan

innebære lavere priser, tilgjengelighet for flere enn de som går i kulturskolene i dag er positivt. Forhåpentligvis peker dette framover. For selve kulturskoletilbudet har imidlertid Kristelig Folkeparti flere ganger de senere år reist spørsmål i Stortinget om ikke øremerket statsstøtte må gjeninnføres fordi partiet har sett den uheldige utvikling som har skjedd i en rekke kommuner.

– Kan forskrifter være en vei å gå?

– Det kan det, men forskrifter er jo svakere enn lov. Forskrifter fører ofte til utdyping, forklaring og iverksetting av lov, men det kan være en vei. Det får jeg overlate til de som driver politikken i dag.

Ønsker å fokusere hele mennesket

– Et annet, allment skolepolitisk spørsmål som opptar mange i dag er vektleggingen av de såkalte Pisa-undersøkelsene. Den anerkjente forskeren Anne Bamford utarbeidet i 2012 en evalueringsrapport om kunst og kultur i opplæringen i Norge. Der intervjuet hun en rekke skoleledere som viser til at en har fått en utvikling der oppmerksomhet omkring kjernefagene er så dominerende at den helhetlige opplæringen norsk skole skal stå for kan bli skadelidende. Det vil si at de estetiske fag i den allmenne skolen blir svekket.

– Jo, sånn som jeg nå følger skolepolitikken og skoledebatten fra sidelinjen, og ikke lenger er en aktiv del av den sjøl, så registrer jeg en dreining. Nå er det voldsomt kjørt på dette med basisferdighetene, i norsk, matematikk og engelsk. Det er viktig at alle barn har et fundament i disse fagene, men det er feil om det blir en innsnevring. I jaget etter best mulig resultat i disse fagene kan de andre fagene bli neglisjert, og en mister noe av helheten. Det har vært forskjellige slagord i skoledebatten som har prøvd å gi uttrykk for dette. Jeg husker fra min tid at jeg sa at "skolen skal være et sted å lære, men også et sted å være". Det skal være et godt miljø, barna skal oppleve noe som beriker livet, blant annet musikk og kultur. Og jeg håper på en skoledebatt som kommer mer tilbake dit, og at det ikke bare blir en dyrking av noen fag, men av hele mennesket.

– Hvordan vil disse fagene stå seg framover når en ser for seg økende utfordringer med hensyn til folks økonomi og sysselsetting? Vil de estetiske fagområdene i skoleverket og kulturskolen som institusjon bli svekket, eller vil en tvert imot kunne oppleve at de blir sett på som enda viktigere?

– Frykten er vel selvsagt at de kan bli skadelidende i jaget etter best mulig nivå på kjernefagene. Det vil imidlertid være kortsiktig. Jeg tror nok at for at elevene skal yte best mulig i sentrale fag som norsk, matematikk og engelsk, trenger de å få stimulert andre sider av sin personlighet. Da tror jeg de yter bedre, skolehverdagen blir mer lystbetont, og det som er lystbetont lærer en bedre. Ikke minst derfor er jeg opptatt av de estetiske fag i skoleverket. På den måten tror jeg en stimulerer sider ved menneskelivet som gir seg positive utslag også i læringen av de andre, såkalt mer sentrale fag.

– Til slutt: Du hadde før vi møttes satt opp liste med mulige samtaletema på ei liste, blant annet hva enkeltpersoners innsats har betydd for en institusjon som kulturskolen.

– Det vil jeg gjerne knytte noen ord til. For denne innsatsen er uvurderlig. En hadde ikke vært der en er i dag, hvor så mye tross alt har skjedd, uten ildsjeler. Vi har snakket om Kåre Opdal, videre er du er en av dem og det samme er Wilhelm Dahl på sin måte. Og det er flere jeg har møtt opp i gjennom årene. Jeg har sett hvilken "drive" dere har hatt, og vet at vi aldri hadde vært der vi er uten dere.

Tekst: Harry Rishaug

”Jeg kan ikke se annet enn at Norsk kulturskoleråd må ha gjort mye riktig. Ellers hadde vi ikke vært der vi er i dag”

Mester Arve med begeistringsrop fra sidelinja

Arve Tellefsen fikk en av gratisplassene på den private musikkskolen som lå rett over gata på Møllenberg i Trondheim. – Det unike med kulturskolene er at alle kan ha råd til å få et tilbud. Der ligger essensen, sier fiolinisten.

For det var bare de bedrestilte som hadde råd til å sende barna sine til musikkskolen, forteller mesterfiolinisten Arve Tellefsen når vi møter ham etter morgens øve-økt. Vår første klassisk musikk-kjendis og store fiolinvirtuos var seks-sju år da han fikk sin første fiolin under haken. Det skjedde ganske tilfeldig. Foreldrene, Arne og Klara Ingeborg, mente det var praktisk med en fritidsaktivitet som lå i nærheten.

– Jeg kunne løpe rett over gata. Det var flere grunner til at det var bra med såpass kort vei, ettersom fiolinkassa var et yndet mål for snøballkasterne i nabolaget, sier Arve Tellefsen.

– Ble du ertet?

– Ja, det kom noen slengbemerkinger. Det var jo ikke så vanlig for gutter å spille et instrument, fiolin var det ikke

Navn: Arve Tellefsen

Født: 1936

Hvorfor med: Kjent, etablert musiker med stort hjerte for kulturskolen

Cv i utdrag: Konsertmester ved Sveriges Radios symfoniorkester 1970-1975, Wiener Symphoniker 1977-81, professor ved Norges musikkhøgskole 1973-1974 og 1983-1992, Startet i 1989 Oslo Kammermusikk Festival, er festivalens kunstneriske leder. Er tildelt Prinsesse Astrids musikkpris 1956, Harriet Cohens pris 1962, Kritikerprisen 1969, Grieg-prisen 1973, Spellemannprisen 1977 og Norsk kulturråds ærespris 1996

mer enn fire-fem barn i hele Trondheim som spilte. I den grad gutter skulle spille noe, var det vel korps som var akseptert. Aller helst skulle det være fotball eller langrenn.

Gir kulturskolene mye ære

Arve Tellefsen har gjennom alle år vært en av kulturlivets mest artikulerte støttespillere for kulturskolene. Bredde-tilbudet er helt avgjørende, mener han. Nå er han bekymret for at mange kommuner svikter, fordi kulturskoleundervisningen blir for dyr.

– Det mest besnærende for meg med norske kulturskoler, er at den ikke gjør forskjell på rik og fattig. Det var intensjonen fra starten, og dette er helt avgjørende i fortsettelsen. Nå hører jeg at flere kommuner har satt opp prisene kraftig de siste årene. Jeg håper at dette unike prosjektet får fortsatte slik det var tenkt fra starten, sier Arve Tellefsen.

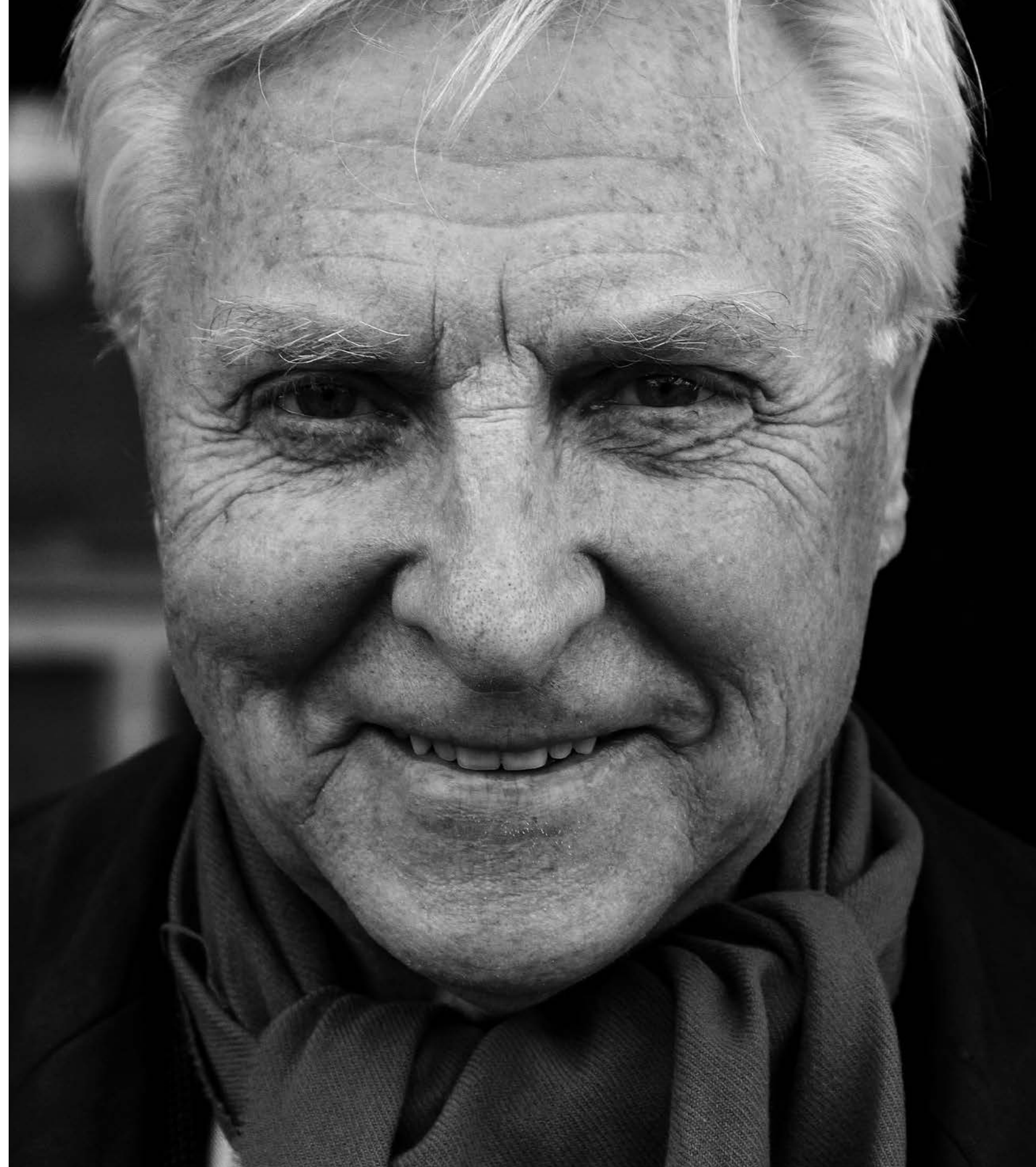
– Hvem har ansvaret for dette?

– Det er selvsagt politikerne. De får mye kjeft, men det er en ting de virkelig skal ha ros for: At kulturskolene ble lovfestet. Det er unikt i verdenssammenheng å gi barn rett til opplæring og inspirasjon innen kunst og kultur i sitt lokale miljø. Vi ser resultatene av dette nå. Vi er på en fantastisk voksende bølge når det gjelder unge, talentfulle musikere som markerer seg internasjonalt. Dette hadde ikke skjedd uten de kommunale musikkskolene. Musikklivet i Norge, hvis vi sammenlikner oss med andre land, er enestående.

Fiolinistdrømmen ikke akseptabel

Arve Tellefsen fikk ikke selv nyte godt av kommunal kulturskoleutdanning. Men han merket nokså fort at han tok det lett. Lettere enn de andre. Det var oppmuntrende for et konkurransemenneske som ham.

– Jeg hadde ingen formening om at jeg var et talent. Men jeg lærte fort, og jeg likte å øve. Det har jeg alltid gjort. Likevel var det ikke snakk om å legge planer fremover.

Ingen ble musikere på denne tiden. Selv de som jobbet i symfoniorkestret i Trondheim levde knapt av den lønna de fikk og måtte spe på med andre jobber. Etter hvert dukket det likevel opp en drøm om å bli musiker. På folkeskolen fikk jeg i oppgave å skrive stil om hva jeg skulle bli når jeg ble voksen. Jeg skrev om at jeg skulle bli fiolinist. Da fikk jeg beskjed om å skrive stilen på nytt. «Det må være et skikkelig yrke», sa læreren. Så da skrev jeg en ny. Om at jeg skulle bli kontorist. Den ble godkjent.

Heldigvis ble han ikke kontorist. Med hjelp av lærer Arne Stoltenberg i Trondheim ble den unge Tellefsen introdusert for en vakker, syngende tone i fiolinen.

– Stoltenberg var en snill lærer som oppmuntret og utfordret meg, og som aldri brukte kjeft. Jeg kunne ikke fått en bedre introduksjon til instrumentet enn det jeg fikk hos ham, sier Arve Tellefsen.

For dyrt å lære i Norge

I 1954 reiste han til Det Kongelige Musikkonservatorium i København der han studerte med professor Henry Holst i fem år.

– Det var bare private musikkskoler og konservatorier i Norge på den tiden, og det var for dyrt for mine foreldre. I Danmark var utdanningen statlig, og dermed så godt som gratis, så jeg søkte meg dit. Der kom jeg under professor Henry Holsts vinger. Han var en veldig kreativ og kunnskapsrik, men en uvøren og rotete pedagog. Han skiftet mening hele tiden. For mange elever var det forvirrende og frustrerende, men for min del var det bra. Jeg lærte å bli veldig selvstendig. Jeg måtte finne ut av utfordringene selv og hvordan jeg ville skape musikk og tonekvalitet.

Veien gikk videre til New York for Tellefsen, som nå hadde skjønt både at han hadde en spesiell begavelse - og at det kunne være mulig å leve av musikken. Men den første tiden i USA var tøff.

– I New York, under professor Ivan Galamian, ble jeg etter hvert snekret sammen som musiker. Men jeg fikk sjokk da jeg kom dit. Det viste seg jo at jeg ikke var spesielt ekstraordinær. Studenter som var åtte-ti år yngre enn meg, spilte fletta av meg. De hadde en teknikk jeg bare kunne drømme om, og spilte stykker jeg ikke fikset. Da begynte jeg å øve for harde livet. På det verste øvde jeg fra sju om morgenen

til elleve om kvelden. Til slutt ble jeg fysisk dårlig. Det gikk ut over ryggen, skuldrene og armene. Galamian rådet meg til å roe ned. Fem-seks timers øving daglig var nok, mente han. Det har jeg stort sett holdt meg til siden.

Viktig med foreldre som dytter forsiktig ...

– *Så du øver hver dag fremdeles?*

– Å ja! Jeg liker å øve. I noen år tok jeg åtte-ti dager fri hver sommer, men etter hvert kom jeg frem til at det ikke var sunt for meg. Jeg liker å spille. Og når jeg er på ferie med familien, er det jo deilig å kunne stikke av fra stranden og ta en times tid på hotellrommet med fiolinen.

– *Har du noen øvelser som du alltid tyr til?*

– Nei. Jeg er ikke så systematisk. Jeg har ikke lyst å stivne i et fast mønster. Jeg spiller på noe jeg liker. Men jeg har fremdeles en naiv tro på at jeg skal finne på noe revolusjonerende. Noe nytt, en bueteknikk som ingen har tenkt på før ..., eller noe med fingersettingen. Det er jo litt sært, men det holder meg i gang.

Regner vi litt på disse faktaopplysningene, får vi et øveregnskap for Tellefsen som ikke er mindre enn imponerende. Fra han begynte med fiolin og frem til i dag - han ble 76 år i desember - snakker vi om mer enn 100.000 timer med fiolinen under haken. Arve Tellefsen reflekterer gjerne over fenomenet øving når det gjelder helt unge musikanter, de som ennå ikke har skrevet stil om at de skal bli fiolinist når de blir store:

– Et barn som begynner å spille et instrument, må dessverre oppnå et visst nivå før det låter og det blir mulig å lage musikk av forsøkene. Særlig når det gjelder strykeinstrument. Dette er en vanskelig terskel å komme over. Det er jo mye morsommere å leke, spille fotball eller danse jazzballett ... Kanskje lettere også. Jeg tror ikke man kommer noen vei uten at det står foreldre bak og dytter forsiktig. Man må be barn om å øve. De gjør det ikke nødvendigvis av seg selv, sier Tellefsen.

– Så foreldre må pushe?

– Ja, men ikke for mye, selvsagt. Jeg har sett eksempler på foreldre som har enorme ambisjoner på barnas vegne. Noen ganger kan det gå bra, men det finnes mange tilfeller der det går riktig galt.

Kulturskolens viktige rolle

Han er ikke så glad for de små kvartfiolinene mange små musikanter får utlevert. Selv om de passer til små kropper, er det lite å hente når det gjelder lydkvalitet.

– De små fiolinene mange får utlevert i nybegynneropp-læringen, er omtrent ikke mer enn en hyssingstump festet til en planke. Det er deprimerende når du ikke får noe hjelp fra instrumentet. Spiller du klaver, kommer det jo faktisk en tone når du trykker ned en tangent. Det samme skjer ikke på en fiolin. Det tar litt tid å komme frem dit, og den tida er kjedelig. Jeg vet at øving er et slit for mange barn, men de kommer så mye raskere frem til det nivået der de kan lage musikk, hvis de får kvalifisert hjelp den første tiden. På alle de kommunale kulturskolene over hele landet får de nettopp denne hjelpen, sier Arve Tellefsen.

Frykter kostbar kulturskoleundervisning

Da Norges musikkhøgskole ble opprettet 1973, ble Tellefsen den første professoren i fiolinspill. Han sluttet etter ett år, fordi turnévirksomheten tok all tid. Men han kom tilbake til undervisningsrollen i årene fra 1983 til 1992. Nå sier han at han ikke følte seg komfortabel med undervisningssituasjonen selv.

– Nei. Det er antakelig ikke noe for meg. Jeg har undervist i mange år, men har aldri likt rollen som pedagog. På den tiden var jeg dessuten konsertmester i Sveriges Radios Symfoniorkester, og jeg hadde hele tiden dårlig samvittighet. Når jeg underviste tenkte jeg på at jeg burde øve, når jeg var ute på jobb følte jeg at jeg ikke fikk fulgt opp studentene godt nok. Men enda viktigere er det kanskje at jeg opplever at altfor mange elever sitter og venter på en fasit. Jeg har hatt et ønske om å utvikle deres egen evne til å skape en selvstendig musikalsk idé. De venter ofte bare på å få løsninger på strøk, fingersetting og dynamikk, sier Tellefsen.

– *Hvordan kan du gjenkjenne et talent?*

– For enkelte virker det helt naturlig å spille og formidle. Når jeg opplever et talent, blir jeg først og fremst veldig begeistret. Det er spesielt å se. I dag er det jo så mange talenter, så begeistringens min er mer eller mindre konstant.

– *Det har vært snakket mye om talentutvikling i kulturskolene. Mener du talentene blir ivaretatt?*

– Ja, absolutt. Talenter i Norge får det de trenger, så vidt jeg kan se. Kulturskolene har gjort en fantastisk jobb her. Det spesielle nå er at talenter kan dukke opp fra alle kanter av landet. Det er viktig at kulturskolene tar vare på bredden og at man ikke lager eliteskoler for spesielt begavede barn i tidlig alder. De spesielt begavede klarer seg fint uten at de blir plassert i eliteskoler.

Hyller pioneren Kåre Opdal

Arve Tellefsen inviterte for snart ti år siden Norsk kultur-skoleråd inn som samarbeidspartner under Oslo Kammer-musikkkfestival. Han bidro aktivt til at Posten etablerte stipender på 30.000 til kulturskoler som stilte opp med kammermusikkgrupper. Norsk kulturskoleråd har hedret Tellefsen med å tildele ham Barnas Hederspris, men selv karakteriserer han sin rolle som kulturskoleambassadør som svært beskjeden.

– Min rolle har vært å komme med begeistrede tilrop fra sidelinjen. Jeg har sett hva andre har fått til. Det er andre som har tatt de tunge lassene. Pionerer som Kåre Opdal har vært avgjørende. Han og andre skal ha langt mer av æren enn slike som meg. I starten var det mange som synes det var urealistisk å få til musikkskoler i alle landets kommuner. Men Opdal startet opp i Sandnes med den systematiske undervisningen som er så avgjørende. Etter hvert kom han til Trondheim, og begynte å mase på kommunen. Opdal maste vettet av alle. De kalte han bare for «gnagsåret», så mye maste han. Han ga seg ikke. Kulturskolene trenger slike gnagsår fremdeles. Slike som aldri gir seg. I dag er det kanskje Norsk kulturskoleråd som må være et slikt gnagsår. Vi trenger kamphaner fremdeles, sier Tellefsen.

– *Hva bør Norsk kulturskoleråd satse på fremover?*

– Norsk kulturskoleråd må fortsette å kjempe for kulturskolesaken. Jeg kan ikke se annet enn at den organisasjonen må ha gjort mye riktig. Ellers hadde vi ikke vært der vi er i dag. Men det er avgjørende at breddetenkningen opprettholdes. At det ikke blir for dyrt å lære seg å spille.

Tekst: Veslemøy Østrem

"Å senke nivået på skolepengene og få ned de lange ventelistene er fortsatt høyst aktuelle kampsaker"

Organisasjonsbyggeren

Totalengasjement, kreativ galskap, og framfor alt: «det var utrolig moro». (Wilhelm Dahl, Maputo, november 2012).

En varm lørdagskveld i Mosambik. November 2012. Jeg sto blant flere titalls tusen tilskuere foran den åpne scenen på torgplassen midt i Maputo sentrum og opplevde en forestilling med afrikanske og norske artister i regi av Umoja, Norsk kulturskoleråds internasjonale utviklingsprogram for ungdom og for de institusjonene de kommer fra. Kvelden før hadde det vært en tilsvarende forestilling, med like stort publikum. Begge showene ble filmet av et sørafrikansk tv-team for å sendes i et tjuetalls afrikanske land på nyåret. Ansvarlig produsent: Wilhelm Dahl.

«I Wilhelms ånd», tenkte jeg mens jeg husket tilbake til intervjuet jeg gjorde med Wilhelm Dahl tidligere på dagen. Midt oppe i prøvene og tv-forberedelsene til kveldsforestillingene med deltakere fra Umoja-campen og afrikanske artister hadde han satt av tid til en times samtale. I fred og ro, tilsynelatende uten det minste stress.

«Delegering» innså jeg. Omkring Wilhelm Dahl befant det seg uomtvistelig en stab med stor gjennomføringskompetanse. Alle arrangementene gled knirkefritt.

Navn: Wilhelm Dahl

Født: 1954

Hvorfor med: Norsk kulturskoleråds "gründer". Utviklet organisasjonen kraftig i sin periode som daglig leder/direktør (1989-2004)

Cv i utdrag: Utdannet lærer, med musikkfag. Rektor Malvik musikk-skole 1982-89, daglig leder Norsk Musikk-skoleråd/ Norsk kulturskoleråd 1989-2004. Utviklings-sjef 2004-. Leder det UD-støttete programmet i Afrika, Umoja - Cultural Flying Carpet. Arrangerer årlig en stor festival i Mosambik som tv-sendes til en rekke afrikanske land

Tidligere på dagen hadde vi spasert omkring i sentrumsområdet med scenen, matteltet og tv-bussen, der deltakere og arrangører var samlet. Innimellom plinget det inn en og annen melding på mobilen hans, samtidig som han snakket med enkelte av ansvars-personene - på norsk, engelsk og portugisisk etter behov.

En ekte gründer

Da vi snakket sammen hadde han en passant nevnt noe jeg visste fra før, at han var dyslektiker. Om kvelden, foran scenen, mintes jeg dette og kom på noe jeg hadde lest i en amerikansk undersøkelse: dyslektikere trekkes mot å starte egne bedrifter der de kan unngå lese- og skrivevansker og heller fokusere egne styrker. Studien viste også at dyslektikere var flinkere til å delegere enn ikke-dyslektikere, og bedre i kommunikasjon og problemløsning.

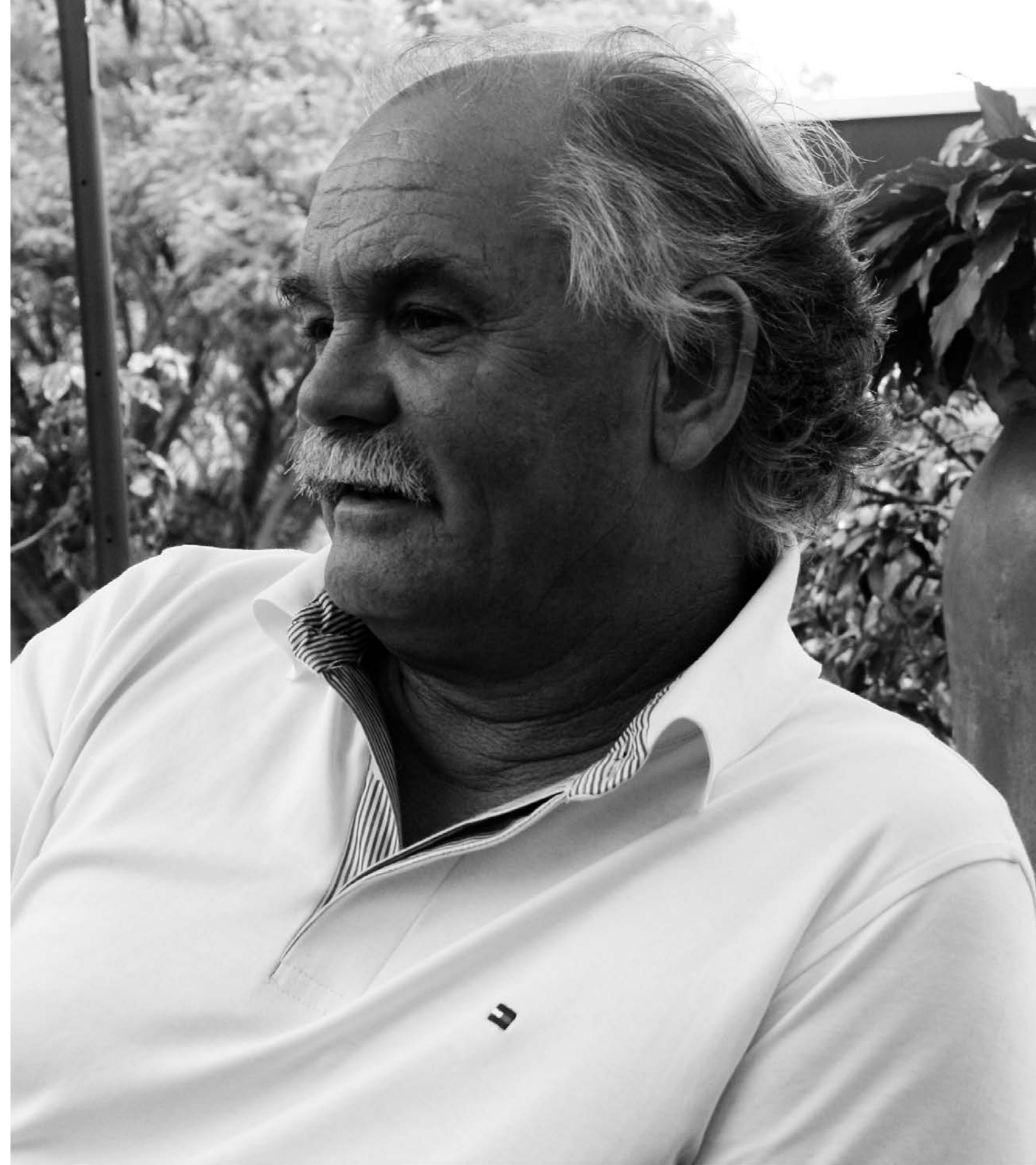
En av de mest kjente gründerne i Norge, Kjell Inge Røkke, selv dyslektiker, har ved flere anledninger uttalt at han aldri ville vært der han er i dag uten lese- og skrivevanskene. "Jeg har lært meg å lese situasjoner på en annen måte og bruke andre virkemidler for å komme dit jeg er". Han framholdt dette som en fordel.

Om Wilhelm Dahl neppe kan sies å være særlig plaget av sin dysleksi, er han en ekte gründer. Jeg spør ham hvordan dette med dysleksi hadde innvirket på hans arbeidsmåter.

– Kanskje det var mest merkbart under oppveksten. Når en er blitt voksen, er det fortsatt der, og det er klart jeg er sterkere i muntlig framføring enn som skrivende poet. Jeg innser at jeg er actionorientert, liker at vi blir enige om ting - og så gjør vi det.

– *Har det gjort deg flinkere til å delegere?*

– Det er vel heller en kunst som utvikler seg når en blir latere med årene, humrer Wilhelm Dahl. – I Maputo har jeg sagt at arrangementene skal gå uten at jeg er til stede. Samtidig ligger det i kortene at når det brenner, må jeg være der.

Utrettelig engasjement ga resultater

Ser en på Norsk kulturskoleråd fra et internasjonalt ståsted, er det bemerkelsesverdig at en i et lite land som Norge har skapt en frivillig organisasjon som både faglig og politisk har fått en så sterk posisjon, og som med sin økonomi og fagstab framstår som et forbilde for andre europeiske land. I hans tid vokste organisasjonen fra et budsjett på 300.000 kroner basert på en medlemsavgift med en daglig leder i en liten deltidsstilling, til en stab på nesten 30 personer og en samlet budsjetttramme på nær 40 millioner kroner.

Det vil være urimelig å gi Wilhelm Dahl all ære for denne imponerende utviklingen, men uten hans utrettelige engasjement og personlige egnethet i sin rolle, ville ikke kulturskolene og Norsk kulturskoleråd vært der en er i dag. Wilhelm Dahls egenskaper synes også å ha kommet til sin rett i de snart ti årene han har arbeidet i Afrika og gjort "Umoja - Cultural Flying Carpet" til et begrep i land som Sør-Afrika, Mosambik, Kenya, Tanzania, Uganda, Etiopia og Zimbabwe.

Dette har han fått til med støtte fra Norad, senere UD, og i dag de norske ambassadene. Fra å være et kulturprogram, er Umoja i dag først og fremst å anse som et fredsbevarende konsept. I tillegg til å markere Norsk kulturskoleråds jubileum, er denne artikkelen ment å fokusere den helt spesielle betydningen Wilhelm Dahl i snart 25 år har hatt for organisasjon.

Positivt skolemiljø

Hvordan startet så det hele?

Den nyutdannede læreren Wilhelm Dahl begynte høsten 1978 i en lærerstilling ved Saksvik skole i hjemkommunen Malvik. Dahl hadde musikkbakgrunn, spilte selv både gitar og saksofon, og dirigerte i en periode det lokale skolekorpsset. En kollega hadde tidligere rådet ham til å ta full jobb med 30 musikktimer i kommunen, om han kunne få til det.

Wilhelm Dahl hadde registrert at det til tross for mye ressurser til musikk, var lite begeistring blant elevene for disse timene. Slik han opplevde det var faget for teoretisert. Han hadde en urokkelig tro på å involvere barn og unge

i aktiv sang og musisering, og fikk kjøpt med seg skolens rektor i en langt sterkere satsing på musikkfaget i skolen enn tidligere.

Han siterte gjerne skoledirektøren, Bodil Skjånes Dugstad, som sa: "Uten sang i skolen, svikter skolen". Han fikk med seg inspektøren ved Saksvik skole, Einar Strand, på å legge sju-åtte delingstimer til de eksisterende musikktimene. Grunnlaget for Saksvikprosjektet var skapt, og begrepet "Positivt Skolemiljø" ble benyttet for første gang.

Dette var et tidlig utslag av Wilhelm Dahls strategiske og kreative evner, et godt eksempel på hvordan han alltid tok sine initiativ med velberådd hu. Ved å benytte begrepet "Positivt Skolemiljø", som inkluderte hele skolens virksomhet, fikk han lærere i alle fag til å støtte opp under et prosjekt som først og fremst dreide seg om å styrke skolens aktiviteter i musikk og de andre estetiske fag.

Når Wilhelm Dahl tenker tilbake til denne tiden er hans spontane kommentar:

– Det er tragisk med dagens lærerutdanning som ikke vektlegger skolesangen, noe veldig allment som gir fellesskapsfølelse.

Nettverk som metode

Skolesjefen i Malvik, Ole Ravlum, presenterte prosjektet for skoledirektøren i Sør-Trøndelag; Bodil Skjånes Dugstad. Hun ble begeistret, og ga støtte til samlinger og for å få til spredning av modellen til andre kommuner i fylket. Skjånes Dugstad introduserte Wilhelm Dahl for ideen om "nettverk som metode"; samlinger - gjerne på et hotell ute i distriktet - med ledere og lærere, fra lunsj første dag til lunsj tredje dag, og arrangert et par ganger i året innenfor rammen av en treårsperiode.

Til å begynne med syntes Dahl dette hørtes ut som en "ulldott", men etter hvert som erfaringene ble høstet fikk han ideen om å trekke inn «Kor Arti» og få folk til "å komme ut av skallet". Kontinuiteten og den inkluderende, sosiale formen i Musdra-prosjektet tiltalte Dahl og de medarbeiderne han fikk med seg fra starten av, og den er blant annet videreført i utviklingsprogrammene Positivt Skolemiljø og Kreativt OppvekstMiljø (KOM!).

På denne tiden kom også Oddvin Vatlestad inn i bildet. Gjennom mange år var han Dahls nærmeste medarbeider. Vatlestad ble underdirektør og de siste fire årene før han ble pensjonist; direktør i rådet.

– Oddvin var med i fylkestyret for Norsk Musikkskoleråd. Han hadde med seg erfaringene fra musikkforsøket i Trondheim, og som oss andre bidro han på rent idealistisk grunnlag, uten betaling, sier Dahl.

Fant en mentor i Kåre Opdal

Etter tre år som musikk lærer gikk Wilhelm Dahl over i stillingen som rektor ved Malvik musikkskole. En av inspirasjonskildene fra starten var erfaringene som tidligere var gjort gjennom Samordnet musikkforsøk i Trondheim, Bjugn og Sandnes.

– Min eneste direkte befattning med musikkforsøket var oppsummeringskonferansen i 1981. Ideologien var imidlertid gull verdt. Forsøket, med særlig vekt på å utvikle en musikkskolemodell, var lagt opp uegoistisk, alle erfaringer ble delt med andre interesserte. Spesielt Kåre Opdal kom til å bety mye for meg. Han ble en slags mentor som ga gode råd, var visjonær, engasjert og faglig dyktig. Det handlet om substansen i hele skoleslaget, strategien i forhold til å involvere politikerne og mye mer. Den tiden vi var sammen i fylkesavdelingen i Norsk Musikkskoleråd ble svært verdifull for meg, sier Wilhelm Dahl.

Den nyansatte rektoren satte mye inn på å "ufarliggjøre" musikkskolen i dens samarbeid med grunnskolen. Fra musikkskolen tilførte han timer som økte ressursene til musikkfaget ved Saksvik skole. Det ble opprettet smågrupper i sang og på instrument på tredje og fjerde klassetrinn. Lærere i kombinerte stillinger mellom musikkskolen og grunnskolen underviste. Senere gikk mange av elevene over i musikkskolen. Etter hvert kom også de andre skolene i Malvik kommune med i samarbeidet.

Betalte 34 skoleinstrument av egen lomme

En historie som viser en noe utypisk handlingskraft hos en musikkskolerektor var da Wilhelm Dahl for å komme i gang med et tilbud for ministrykere, kjøpte 30 fioliner og 4 celloer hos en forhandler i London. Dette skjedde før saken om innkjøp var behandlet i kommunen, og han betalte fra egen lomme. Han stilte så opp for politikerne i kommunen med en gruppe unger som spilte på de små instrumentene. Da han kunne fortelle at disse instrumentene ikke var kjøpt inn av musikkskolen, ble han nærmest nødet til å gjøre det. I realiteten var det allerede gjort! Og instrumentene er etter 30 år fortsatt i bruk på Vikhammeråsen grendaskole i kommunen.

Da Wilhelm Dahl i 1989 ble ansatt som daglig leder i Norsk Musikkskoleråd, etterfulgte han organisten, fagforeningslederen og musikkskolerektoren Jørg Johnsen, som ved siden av sine mange andre oppgaver både hadde vært formann og daglig leder i organisasjonen fra starten i 1973 og fram til 1982. Johnsen, med sin ualminnelige arbeidskapasitet og ytterst velegnede bakgrunn som journalist, maktet å drive det organisatoriske arbeidet, forfatte og distribuere NOMU-NYTT, utarbeide statistikker og mye mer - alt innenfor en liten deltidsstilling. En imponerende, og helt grunnleggende innsats i en periode der innføring av øremerket statsstøtte til de kommunale musikkskolene var den store saken.

Krevde hovedkontor i Trondheim

Det var imidlertid med den nye daglige lederen at det hele ganske snart "tok av". Wilhelm Dahl stilte ett krav for å gå inn i stillingen: hovedkontoret skulle være i Trondheim. Plassert i en region der han visste han hadde et miljø omkring seg, noe han mente han ikke ville finne i Oslo.

I starten fikk han kontorplass på et lite rom hos skoledirektør Dugstad i sentrum av byen. Den meget støttende og kloke styrelederen, Osvald Solheim, gikk med på å engasjere en sekretær. Forutsetningen var at Wilhelm fant en økonomisk løsning. Toril Bakke, klaverlærer ved Trondheim kommunale musikkskole, men også med sekretærutdanning, ble frikjøpt i halv stilling og de var i gang.

Noen år tidligere hadde Norsk Musikkskoleråd blitt strukturert i fylkesavdelinger. For å styrke den interne kommunikasjonen med disse, var daglig leder åpen for nytenkning og kreative løsninger.

– En selger kom til skoledirektøren og presenterte et nytt vidunder, en telefaks. Disse maskinene var kostbare den gang, seks-sju tusen kroner. Et ark med tekst ble satt inn i den ene, og vips; kom et tilsvarende ut i den andre. Rene magien! Etter noen måneder hadde vi fått til finansiering for innkjøp til alle de 19 fylkesavdelingene. Vi fikk en god avtale da vi kjøpte inn så mange samtidig. Det var en fin måte å komme i gang med sammensveisingen av organisasjonen. Toril var flink til å sende ut informasjon, og en kunne legge ved håndskrevne beskjeder, statistikker osv. som kom direkte og kjapt ut til alle. Til tross for dette framskrittet, erfarte vi at enkelte av fylkeslederne som var i ørsmå rektorstillinger, ikke leste beskjedene da de knapt var innom kontoret i løpet av måneden. På den annen side ble vi fortalt at i en kommune, der musikkskolen var eneste instans utrustet med faks, kom ordføreren jevnlig innom for å bruke «vidunderet», forteller Wilhelm Dahl.

Ifølge Oddvin Vatlestad var Wilhelm tidlig ut også med andre tekniske innretninger, blant annet mobiltelefon. Ikke bare skaffet han tidlig en mastodont av et apparat, plassert mellom setene i bilen. Han var også en mer enn iherdig bruker, og *alltid* tilgjengelig. Mens de to var på biltur til regionale møter - og Wilhelm kjørte - ble det gjort avtaler over telefon med politikere og artister i inn- og utland. Oddvin spøkte med at det på Wilhelms grav ville stå: "Her hviler kanskje Wilhelm Dahl. Han kan treffes på mobilnummer ...".

Organisasjon i vekst

Etter ett år med husly hos skoledirektøren, fikk musikkskolerådet tilbud om å leie seg inn sammen med Rikskonsertene i Olavskvartalet; kulturhuset med hotell, konsertsalen Olavshallen og to mindre konsertsaler. Også Trondheim Symfoniorkester, Trøndelag musikkonservatorium og Trondheim kommunale musikkskole holdt til her. En på mange måter ideell beliggenhet.

Wilhelm Dahl hentet inn flere viktige medarbeidere i denne perioden. Blant annet Ragnhild Skille og Bård Hestnes. Begge nyutdannet fra lærerskolen og Universitetet i Trondheim, kolleger som senere skulle følge han inn i Norsk Musikkskoleråd og som den dag i dag fortsatt er nøkkelpersoner i organisasjonens fagstab. Andre med merkantile oppgaver ble også ansatt i løpet av den nærmeste tiden.

Den nytilsatte daglige lederen hadde tatt med seg stor idérikdom inn i musikkskolerådet. Det ga seg snart utslag i salgbare kurs og konferanser som ga inntekter, og i løpet av kort tid gjorde det mulig å øke staben med et titalls personer.

– Jeg er nok en kremmer, og vi drev på sett og vis "butikk". Både Norsk kulturskoleguide og tidsskriftet Kulturtrøkk kunne finansieres ved at vi engasjerte medarbeidere som var dyktige til å skaffe annonsører. Kulturtrøkk bidro til å binde organisasjonen bedre sammen. Og ikke bare tilbød vi kurs og konferanser som ga inntjening, jeg forsøkte alltid å forhandle fram gode priser når vi brukte statens penger. Når vi gjorde en god "deal" kunne vi plutselig ha tjue prosent mer å bruke til andre gode ideer, sier Dahl.

Ville ha musikkskolen fram i tv-ruta

Etter to-tre år i Olavskvartalet ble det ledige lokaler like ved i Fjordgata 1, og staben på hovedkontoret flyttet dit. Der ble de i nesten fem år helt til de flyttet til Høvringen gård, en herregård litt utenom Trondheim sentrum. Der hadde Wilhelm Dahl store tanker om videreutvikling av kurs- og konferansevirksomheten i organisasjonen. Selv om noe av dette ble realisert, gjorde kostnadsnivået og ønsket om igjen å være i bysentrum at en i 2008 flyttet tilbake til Fjordgata 1, men da til andre lokaliteter.

Tidlig hadde Wilhelm Dahl forstått at det var nødvendig for musikkskolerådet å få satt musikkskolen - og etter hvert kulturskolen - på dagsorden i media, spesielt i fjernsynet. Én opplevelse ble skjellsettende. Da han under et oslobesøk tok trikken, spurte han medpassasjerer hva de kunne om musikkskoler, men de visste ikke en gang hva dette var.

Slikt kunne ikke Wilhelm Dahl la gå upåaktet hen.

Han kom raskt i kontakt med NRK og fikk til et samarbeid med Annika Bjørnstad i NRKs "Halvsju". Dahl tipset henne om talenter i musikkskolene som kunne trekkes inn slik at hvert program hadde med en musikkskoleelev. Det ble stilt ett krav: at elevene måtte presenteres slik at det kom fram hvilken musikkskole de kom fra. Etter hvert kom flere fra NRK og ville trekke inn musikkskoleelever i andre program. Wilhelm Dahl ble på denne tida kjent med Tom Brevik, den gang fagsjef i Norges Musikkorps Forbund. Brevik kjente Dan Børge Akerø, og var trukket inn i forbindelse med auditioner til NRK-programmet "Talentiaden".

Wilhelm Dahl møtte de to i Trondheim og - som han sier i dag - "kjemien var hundre prosent fra første stund". Snart var Wilhelm Dahl og Norsk Musikk- og Kulturskoleråd en viktig samarbeidspartner for NRK, og Dahl ble til og med hentet inn som vikarierende juryleder i finaleforestillingen.

”Godt Musikkår” ble skapt

Men det stoppet ikke med dette, tvert imot. Dan Børge Akerø gikk over til TV 2, Tom Brevik fulgte med som musikk sjef, og Wilhelm Dahl fikk et halvt års permisjon fra musikkskolerådet for å samarbeide med de to. Sammen produserte de "Den internasjonale talentscenen", der de hentet inn unge talenter fra hele Europa og presenterte dem for et norsk publikum. Dette inngikk i programmet "Bravo Bravissimo" med den legendariske italienske programlederen Cino Tortorella, som gjennom 50 år hadde begeistret italienske fjernsynsseere. Programmet gikk fem år i Norge.

Så skapte trioen programmet "Godt Musikkår", som ble en bred presentasjon av talenter fra de norske musikk- og kulturskolene på "familiekvelden" første nyttårsdag. Programmet fulgte med Dan da han to år senere gikk over til NRK, og skulle gå der helt fram til 2008.

– Det var helt unikt at et slikt program skulle bli sendt i "prime time" i norsk tv. Tradisjonelt ville det bli sendt en søndag morgen eller tidlig ettermiddag. Dan og Tom hadde innsikt og innflytelse, og en oppnådde dermed den sterkeste kommunikasjon med publikum og sentrale politikere som var mulig på den tiden. Det er vanskelig å forstå hvor viktig programmet trolig var. Ministre stilte opp i tur og orden. Kultur- og utdanningsministre - til og med statsministeren - var der og delte ut stipend til ungt talent og priser for Årets kulturskolekommune til stolte ordførere og rektorer, sier Wilhelm Dahl.

Han var helt fra starten bevisst på å la personer høyere i systemet få "ta æren" av de vellykkede prosjektene, og var skeptisk til kulturskoleledere som uttrykte at de hadde "en dårlig ordfører".

Etter hvert visste "alle" hva en musikk- og kulturskole var. For etablerte artister var det attraktivt å være med. Til og med for den verdensberømte pianisten Vladimir Ashkenazy som attpåtil "støttet saken" ved å stille opp uten honorar.

– Et godt prinsipp er å sette søkelys på det som er bra og positivt, og at dette synliggjøres utad. Talsmenn for musikkskolene kan snakke så mye de vil, men det er først når barn og unge stiller opp at en når fram til politikernes hjerter, sier Wilhelm Dahl.

Fra medieoppmerksomhet til politikerstøtte

Det er liten tvil om at medieoppmerksomheten var viktig for den politiske støtten til musikk- og kulturskolene. Gjennom fylkesavdelingene hadde musikkskolerådet god kontakt med sine stortingspolitikere, noe som var en medvirkende årsak til at Stortinget hvert år i en årrekke økte den øremerkede statsstøtten til musikk- og kulturskolene og sikret tilskuddet til selve organisasjonen. Stortingets kirke- og undervisningskomité var sentral, og engasjerte ledere av komiteen som Theo Koritzinsky og Jon Lilletun var blant de mest uttalte støttespillerne.

Da Lilletun senere ble Kirke- og utdanningsminister ble det da også han som sto fadder for den såkalte "musikk- og kulturskoleloven", paragrafen i Opplæringsloven som ble vedtatt i 1997 og gjort gjeldende fra 5. juni 1998.

– Vi sto hele tiden på for å få økt den generelle statsstøtten til musikk- og kulturskolene. Mens den første tildelingen var på fem millioner kroner, var den i 2003 på omlag 95 millioner. Det var tverrpolitisk støtte i Stortinget. Når det gjaldt tilskuddet til Norsk Musikkskoleråd innså vi at det var tungt å få en vesentlig økning av den såkalte organisasjonsstøtten, langt lettere med midler til utviklingstiltak. Theo Koritzinsky bidro sterkt til å få fram den første utviklingsmillionen, en bevilgning han presenterte med stolthet på rådets landsmøte i Ålesund i 1992, sier Wilhelm Dahl.

Denne støtten er senere mangedoblet, og har vært helt avgjørende for Norsk kulturskoleråds virksomhet: de landsomfattende, regionale nettverksprosjektene, styrkingen av informasjonsvirksomheten, opprettingen av fagkoordinatorstillingene i musikk, visuelle kunst-fag og teater og skapende skriving, utbyggingen av konsulenthordningen i fylkene samt utdelingen av lokale utviklingsmidler.

Gikk etter nøkkelpersonene i politikken

– I alle sammenhenger så vi nødvendigheten av å henvende oss til nøkkelpersonene i politikken. Da vi arrangerte de store konferansene "Kultur for alle" med 600-700 deltakere i Oslo, sørget vi for å legge arrangementene i gangavstand fra Stortinget og ha profesjonelle debattledere som Dan Børge Akerø og Anette Grosvold. Når jeg hadde ringt Carl I. Hagen - som ville komme - men understreket at han ikke prioriterte denne saken - var det vanskelig for de øvrige parlamentariske lederne å si nei. Alle stilte, til og med statsminister Bondevik deltok på ett av arrangementene, sier Wilhelm Dahl.

– *Hvordan var overgangen fra den rektorklubben Norsk Musikkskoleråd var i starten til Norsk Musikk- og Kulturskoleråd som sto fram som en representant for kommunene, og fikk stadig flere politikere inn i styret regionalt og sentralt?*

– Dette skjedde etter påtrykk fra Odd Eikemo, som hadde vært styreleder i NOMU, i en tid ansatt i Kirke- og undervisningsdepartementet og senere i en konsulentstilling i Kommunenes Sentralforbund; KS. Odd bidro til en god dialog med ledelsen i KS, vi fikk støtte til en rekke rapporter og aksept for å ivareta kulturskolenes sak, da KS utenom Odd ikke hadde kompetanse på dette feltet. Det var viktig for politikerne som kom inn i styrene at de fikk med seg en del av den tenkningen rektorene hadde med seg. Det blir som i et ekteskap - begge parter må ha noe å tilføre.

– *De norske musikkskolene utviklet seg i din tid til å bli kulturskoler, med tilbud i visuelle fag, teater, dans og andre aktiviteter i tillegg til musikk. Hvordan ble dette opplevd internt?*

– På landsmøtene var en god del rektorer i startfasen kritisk til betegnelsen "kulturskole", mange klør var ute der. Dialogen med organisasjonen for gruppen av kunstskoler resulterte i mange konferanser, også internasjonale møter. Omsider gikk de to organisasjonene sammen til det som i dag er Norsk kulturskoleråd.

– Kjempeviktig med internasjonal input

– *Hvordan så du på det nasjonale og nordiske samarbeidet, og deltakelsen i Europeisk musikkskoleunion (EMU), der du blant annet satt i styret i en periode?*

– Vi hadde et nært samarbeid med Norges Musikkorps Forbund. Det hadde vi også med Norges Sang- og Musikkråd, selv om det var noe mer "anspent". Vi hadde vansker med å være under musikkrådets "paraply". Selv om vi var uenige var vi likevel gode venner og samarbeidet var av stor betydning for samhandlingen oss imellom. Når det gjaldt deltakelsen utenom landets grenser var det kjempeviktig å få "input" fra andre. I det øyeblikk du blir så navlebeskuende at du tror at det du selv driver med er det eneste rette, er du på villspor. Samtidig må en komme ut og fortelle andre hva vi gjør hos oss.

– *Hvordan var forholdet ditt til kulturskolerådets styre og til andre i organisasjonen?*

– I det store og hele opplevde jeg styret som svært positiv, aldri som en bremsekloss. Bare noen få ganger ble jeg

provosert, av en og annen som var aktivt til stede på et styremøte eller et landsmøte, og som så snart de var ute av døra ikke gjorde noen ting. Så kom de tilbake etter noen måneder eller på neste landsmøte og skrudde på repeterknappen. At noen stadig vekk skulle si eller mene noe uten i etterkant å gjøre noe eller få til noe selv, irriterte meg. Slike bruker tid for at andre ikke skal få til noe. I forhold til de store linjene var imidlertid dette småting. Majoriteten av de som stilte opp i de fleste sammenhenger var både dyktige og støttende.

– Moro har det vært!

– *Hva har spesielt inspirert deg i arbeidet i organisasjonen?*

– Ett ord dukker opp: Moro! Det har vært en fryd å være sammen med så mange dyktige medarbeidere, få til ulike prosjekter, skape et skikkelig lagarbeid. Dette er en 24-timers jobb. Du våkner midt på natten, kommer på gode ideer, tar initiativ til nye prosjekter.

Spesielt er jeg stolt over å ha fått til Drømmestipendet, et samarbeid med Norsk Tipping der en ungdom eller grupper av ungdommer landet rundt får 10.000 kroner hver i stipend. I tillegg kom Det nasjonale Drømmestipendet på 50.000 kroner som ble delt ut under "Godt Musikkår". Dette ble gjerne gjort av kulturskolerådets styreleder sammen med Norsk Tippings daværende direktør, Reidar Nordby, som hadde støttet ideen og samarbeidet helt fra starten. Ved samme anledning ble prisen Årets kulturskolekommune utdelt. Der opplevde kulturskolens rektor å få stå fram sammen med kommunens ordfører på tv i beste sendetid og motta diplom og elevkunstverk fra utdannings- eller kulturminister, ja, til og med fra statsministeren.

Arbeidet med "Godt Musikkår" og Drømmestipendet var teamarbeid på sitt beste. Synliggjøring av det vi holder på med har vært utrolig givende, også i Umoja-programmet. En erfaring har jeg gjort meg: Vi har ikke ansatt noen i Umoja. Når mange kommer inn i faste stillinger endrer de fokus. Når Per Skoglund og Koen Schyvens har egne firmaer gjør de alt for den jobben de er hyret inn for å gjøre. Jeg synes det er trist at tradisjonelle fagforeningsholdninger til både det ene og andre skal kunne være en hindring for utvikling.

– Den nasjonale debatten må opprettholdes

– Hva er dine råd til Norsk kulturskoleråd framover?

– Organisasjonen må opprettholde den nasjonale debatten om kulturskolens plass og rolle i samfunnet. Selv om lovforankringen fra 1998 innebar seieren for et viktig prinsipp, ble det ikke en endelig seier, men et betydningsfullt steg framover etter tiår med økonomisk usikkerhet og kommuner som ennå ikke hadde kommet i gang.

At den øremerkede statsstøtten falt bort i 2004 var en ulykke. Lilletun sto ikke imot presset, og kommunalkomiteen i Stortinget foreslo å avvikle denne sammen med en rekke andre ordninger. Øremerkingen hadde fungert som en gulrot for kommunene, og ble avsluttet altfor tidlig for et ungt skoleslag, sier Dahl og har mer å melde:

– Debatten må derfor fortsette, både nasjonalt og på kommunenivå, og kulturskolerådet må være i føringen. I min tid var vi bevisst på at betegnelsen "skolepenger" ble benyttet i stedet for foreldrebetaling, og at vi unngikk ordet "avgift" som kunne oppfattes som en legitimering av betaling, og de årlige økninger som gjerne gjelder de fleste avgifter.

Wilhelm Dahl har klare meninger om skolepengesatser og ventelister.

– Å senke nivået på skolepengene og få ned de lange ventelistene er fortsatt høyst aktuelle kampsaker. Her må en ikke være tafatt, dette må settes ordentlig på den politiske dagsorden. Det er ingen åpen kulturskole med skolepenger opp i tre-fire tusen kroner. Dette fører til en elitistisk skole for de som har mor og far som kan betale, langt unna de visjonene som lå til grunn for lovforankringen da den kom. Til slutt kan det bli en skole som koster så mye at den kan synes å være åpen fordi ventelistene er forsvunnet. Dersom ikke kulturskolerådet kjører denne saken, gjør ingen annen det, sier Wilhelm Dahl.

For å kunne gi et bredt tilbud mener han at en i kulturskolene må innse nødvendigheten av gruppeundervisning i musikkopplæringen - både for å nå ut til flest mulig barn med et opplæringstilbud, men også fordi metoden var bedre for de fleste og innebar en mer rasjonell bruk av lærerens undervisningstid.

– Mange lærere er skeptiske til dette, men spesielt for begynnere vil kvaliteten bli bedre og undervisningen morsommere, sier han.

– Ideologien må gjøres kjent blant nyansatte

– Da vi laget boka "Musikkskolelandet" i 1996 for å få lovforankringen, la vi opp strategier for hvordan vi skulle nå ut og fram med "budskapet". Vi fikk med prinsesse Märtha Louise til å presentere breddebevegelsen og talentene, og aller mest "de glade barneansiktene" uten å skape motsetninger mellom disse. Ved lanseringen hadde vi signering av politikere i Stortingets komiteer. De som delte ut boken var slike som Hemsingsøstrene, den kommende generasjons musikere - ikke vi byråkrater.

Norsk kulturskoleråd må ha en tung strategi på dette. Internt i organisasjonen er det viktig at de nytdannede og nyansatte er kjent med ideologien, og at ingen tenker at det å betale tre-fire tusen kroner årlig er greit, fordi en da slipper å få inn elever som ikke er tilstrekkelig interessert. Kulturskolerådet har en jobb å gjøre med media, å sørge for at en er synlig. I dag er organisasjonen mer synlig i Afrika enn i Norge. Her går nyttårskonserten i tv i 15-20 land på niende året for nær 300 millioner mennesker. Norsk kulturskoleråd kan ikke slå seg til ro med at NRK ikke ønsket å fortsette samarbeidet om "Godt Musikkår" etter 2008. Det blir for enkelt.

Epilog

En bok som markerer Norsk kulturskoleråds 40-årige historie må ha et særlig fokus på perioden 1989 til 2004, de femten årene Wilhelm Dahl var i førersetet, først som daglig leder, senere som direktør. Dette var organisasjonens vekst- og utviklingsperiode, og skapte langt på vei det Norsk kulturskoleråd en ser i dag: en politisk ideologisk og akseptert representant for de kommunale musikk- og kulturskolenes eiere, kommunene.

De som har stått Wilhelm Dahl nær i disse årene har opplevd en leder med total dedikasjon for det han til enhver tid arbeidet med. Han kunne synes å være enten "på" eller "av", og når han var "på" var det ikke med 70 prosent, snarere 110 prosent, slik andre så det.

Et typisk utslag av dette var ifølge Oddvin Vatlestad da Dahl etter flere måneders arbeid med en svært tungrodd søknadsprosedyre til EU-programmet "Culture 2000" for et nysirkusprosjekt, opplevde forsinkelser og bare fikk to-tre dager på seg til å sikre signaturen - skrevet med blå penn - fra de ansvarlige i deltakerlandene.

Etter den omstendelige prosessen de hadde vært igjennom, ble dette opplevd som en siste test av søkerens gjennomføringsevne. Wilhelm Dahl lot seg ikke stoppe med dette. Resolutt booket han seg inn på en rekke flyavganger til Oslo, Stockholm, København, Frankfurt (der den nederlandske ansvarlige var på ferie), og Brussel. Underskriftene ble sikret - innen fristen og "Cirque Nouveau" var en realitet. Som det eneste norske prosjektet som fikk EU-midler, mottok kulturskolerådet Kulturdepartementets gratulasjoner for å ha lyktes.

Wilhelm Dahl ledet selv prosjektet. Bård Hestnes, som medvirket i prosjektledelsen, forteller om verkstedkurs og spektakulære forestillinger med barn og ungdom fra Belgia, Nederland, Danmark, Sverige og Norge gjennom den treårsperioden prosjektet varte. Både i planleggingen og gjennomføringen av et slikt innovativt program var det mange sterke ytringer og meninger, og Wilhelm Dahl viste nok en gang tydelig og målrettet ledelse, men også evne til å finne kompromiss når dette måtte til.

Både Vatlestad og Hestnes framhever nettverksbyggeren Dahl. En person med et helt usedvanlig fokus på sine oppgaver. En klokkeklar skole- og kulturpolitisk ideolog, og - ikke minst - en reflektert strateg. Wilhelm Dahl kunne være uortodoks, men var dyktig i den formelle håndtering av saker som krevde det. Internt i organisasjonen, forteller Bård Hestnes, representerte Dahl den "kreative galskap" med en drivkraft bak sine tanker og ideer som både engasjerte og motiverte medarbeiderne i det daglige samt på personalseminar der seriøs og grundig planlegging ble kombinert med løssluppen humor.

Begge opplevde også at Dahl kunne være en varm omsorgsperson når kolleger eller andre behøvde det.

Wilhelm Dahl har bidratt til å få med seg nøkkelpersoner i og utenfor organisasjonen i en prosess der utvikling, kreativitet og progressiv tenking har stått i fokus. Han har gjennom alle år hatt mange og gode medspillere, og tydeligvis hatt evnen til å finne egnede personer.

Samtidig kan det ikke unnsås at hans lederstil både for ansatte, sentralstyret og mange medlemmer iblant kunne medføre betydelige utfordringer. Wilhelm Dahl er ingen "pusekatt". I etterkant av mang en heftig intern debatt har han overfor sine nærmeste medarbeidere karakterisert både styremedlemmer og kolleger som "apekatter". Et uttrykk som vanskelig kan tolkes som annen enn at vedkommende ikke helt er på bølgelengde med Wilhelm Dahl, og der og da hører hjemme et helt annet sted i faunaen. Likevel opplevde mange at hans eruptive temperament ble overskygget av engasjementet, hans omtanke for medmennesker, og evnen til å inspirere og motivere sine medspillere for nye, og store oppgaver.

Tekst: Harry Rishaug

"Mitt liv i Norsk kulturskoleråd har vært et lite eventyr, og Norges kulturskolesatsing og kulturskoleutvikling har også vært et eventyr - sett i forhold til land vi sammenlikner oss med"

"Ja, kom alle sammen bli med ..."

... og da tror dere kanskje at i den videre teksten skal dere være med inn i eventyrland - og det er helt rett!

Heldig er jeg som får forespørsel om å skrive om mine mange givende år i organisasjonen. Det har vært et morsomt tilbakeblikk med bilder, hefter, artikler og dokumenter strødd utover gulv og bord og stoler i lang tid ... - og følgende overskrift hentet fra den kjente "Eventyrvisa" henviser i beste eventyrstil til tre viktige ting jeg har fått deltatt i gjennom mitt 25-årige virke i Norsk kulturskoleråd.

– Kom ALLE sammen, bli med!

Alle skal få mulighet til å utvikle sitt beste jeg, hente inspirasjon og skaffe seg kunnskap og lærdom, opplevelser og gleder gjennom å være elev i en av landets over 400 kulturskoler. I 1998 kom kulturskoleloven. Det å få være en del av det teamet som daværende direktør Wilhelm Dahl ledet gjennom ulike symfonier i dur og moll var en liten eventyrreise i seg selv. Jeg nytter muligheten her for å takke for de timer, den energien, den gløden og den galskapen han bibrakte organisasjonen de årene han ledet den.

Navn: Ragnhild Skille

Født: 1961

Hvorfor med: En av de første tilsatte i Norsk Musikkskoleråd og fortsatt ansatt i Norsk kulturskoleråds fagseksjon

Cv i utdrag: Utdannelse fra Levanger lærerhøgskole 1984, mellomfag drama, film, teater 1985, mellomfagstillegg adferdsproblem og holdningsdannelse 1986. Praksis som kulturskolelærer i Levanger kulturskole og Malvik kulturskole samt flere barnehager og barneskoler. Prosjektleder i Norsk Musikkskoleråd, senere Norsk kulturskoleråd siden 1988

Nøkker og nisser og dverger og troll ...

Alle visste når Wilhelm var underveis - og noen av dem ble helt sikkert til stein etter hans besøk. Men mange, mange ble med i sangen videre og delte de grunnleggende tankene og ideene Wilhelm hadde. Mye av dette er årsaken til at Norsk kulturskoleråd er hva det er i dag.

Visjonen vår; "Kulturskole for alle", ble laget flere år før regjeringen gjennom Kulturskoleløftet i 2010 ønsket å gjøre den til sitt slagord. En visjon er kanskje aldri 100 prosent oppnåelig, men retningen i alt vi gjør bør peke mot den visjonen vi velger oss. Vi som jobber med dette i det daglige kjenner på kroppen at vi absolutt har langt igjen til visjonen vår er oppnådd. Jeg er likevel veldig glad for å være en del av dette apparatet som jobber for at så skal skje.

Ja, KOM! - Alle sammen bli(r) med!

De siste årene har jeg fått lov å være med og utforme og gjennomføre kulturskoleutviklingsprosjektene KOM! (Kreativt Oppvekstmiljø) i flere fylker. KOM! bygger mye på de erfaringene vi laget oss gjennom det mangeårige utviklingsprogrammet Positivt Skolemiljø (PSM) - som ble gjennomført i alle landets fylker fra 1990 til 2003.

KOM! er et program som bruker produksjon som metode for å skape gode samarbeidsrelasjoner mellom de aktørene som deltar fra hver kommune. Det er i aller høyeste grad et kulturskoleutviklingsprosjekt der målet er å stimulere alle kulturskolene til å bli gode ressursenter i sine kommuner, og der kommunens kulturskole selv velger hvilken arena de i første omgang vil bli gode å samarbeide på.

"Ja, kom alle sammen bli med til EVENTYRLAND for å se ..."

Og det er dit vi i det følgende skal nå! For mitt liv i Norsk kulturskoleråd har vært et lite eventyr, og Norges kulturskolesatsing og kulturskoleutvikling har også vært et eventyr - sett i forhold til land vi sammenlikner oss med.

Men vi vil så mye, mye mer ... For målet og visjonen "Kulturskole for alle" er som sagt ganske langt unna – enda ...

Vi flakser og bakser av sted ...

For min del startet det med mitt første kurs, "Eventyrparken", for 25 år siden i Tydal, for lærere fra grunnskoler og kulturskoler i Sør-Trøndelag som deltok i prosjektet Musdra.

"Skoledirektøren innkaller med dette deltakerne i skolenes prosjektgruppe til nettverkssamling på Væktarstua 7.-9. sept. 1988 ...". Mer enn godt forberedt - nesten som mitt livs eksamen kjentes det som - og "Eventyrparken" var et faktum - en integrert kurspakke der danser, sanger, øvelser og minifolinspill på løse strenger var ingrediensene. Her skulle vi leke en sang, syngende dans og danse et bilde.

Det var en skrekkyldig opplevelse - på forhånd – altfor mange kjente kolleger som kursdeltakere - og en herlig opplevelse - da alt var overstått. Kolleger fra kulturskolene i Malvik, Orkdal, Selbu, Klæbu og Trondheim var "førstereis". Jeg kan ikke annet skjønne enn at starten på Væktarstua må ha gitt blod på tann - og en tilnærmet evigvarende lyst til å drive på år etter år for å bibringe det viktige budskap ut til lærere i alle landets kommuner. Mange flere skoler og kommuner har fått vært med i min "eventyrpark" etter dette.

De første årene hadde vi ikke betalt for jobben! Idealismen var stor - og ingen kikket på gratisarbeidet. Lønna var en tur til London - for å skrive rapport!

Etter starten med dagskurs på Norrøna hotell i Trondheim og tredagerskurs med overnatting (alle hadde senger, men ikke alle brukte dem ...) i Tydal, flyttet vi kursarenaen for musikk- og dramaprojektet til Kvikne hotell.

Jeg kan fortsatt kjenne lukta av klor og gammel keramikk, lukt av kålrabistappe og røykfylte "vegg til vegg"-tepper.

Men enda mer kan jeg kjenne latteren, livsgleden og lykken når jeg tenker tilbake på alt det vi gjorde - både av faglig og mindre faglig art. Noen ord som gikk igjen var galskap (jepp!), temperatur (oh yeah!) og positivitet (heretter heter det Ja! ...).

Jeg kan også kjenne på tristheten, savnet og tårene da et treårig prosjekt var over. Jeg har talt opp at jeg egentlig har "bodd" et halvår på Kvikne hotell! Et halvår med altfor lite søvn, men et halvår med et hav av gode opplevelser.

... vi danser og flyr gjennom eventyr ...

Og med den spede begynnelse i Musdra i 1987, initiert av daværende skoledirektør Bodil Skjånes Dugstad, startet det store eventyret. Oppfølgeren Positivt Skolemiljø ble en realitet i 1990 og gjennom de neste 13 år ble det gjennomført treårige prosjekt i alle fylker i landet. Som kommuneprojekt hadde PSM grunnskolen som hovedaktør og kulturskolene som samarbeids-part for å styrke det musiske miljøet på skolene, skape trivsel og tilhørighet og lage opplevelser som alle - både barn, unge og voksne - stadig skulle kunne (og kan!) hente energi fra.

Oddvin Vatlestad og Wilhelm Dahl, Arve Width og Bård Hestnes, Hilde Roald Bern og Kai Lennert Johansen, Einar Sørensen og etter hvert Siri Singasaas og Ingrid Almås er kolleger som har gitt så mye og har bidratt så enormt for at kulturskolelærere og grunnskolelærere gjennom mange har klart å finne tonen - bokstavelig talt. De har øst ut nyttig lærdom og delt av sine erfaringer, skapt øyeblikk av gull - og bidratt til at lærere og ledere har blitt inspirert og motivert til å lage Positivt Skolemiljø-prosjekt i mange, mange kommuner i disse 13 årene.

Så mens Oddvin bar utstyr og Wilhelm forhandlet pris, var Arve der med bassen og terningen, Hilde kom med knapper og glansbilder, Siri danset attersteg og laget drager, Bård tok gitar'n og sto for dansemusikken ut i de små timer, Ingrid var stadig i full fart både foran og bak pianoet, Einar var alltid full av omsorg og latter og stjerna Kai bidro med alt det vi andre verken kunne - eller turte.

Historiene vi skapte er mange og dagene ble alltid lange, to hele døgn gikk innmari fort og natta var utrolig kort, vi danset ute, gikk på ski inne, vi prøvde det meste, sjokkerte de fleste - og kjente oss som de beste.

"Nordtrønderan" reiste samtidig til Snåsa - og ingen vil glemme da vi sklei i maling på grått papir som dekket hele konferansesalen (jeg tror at det ennå henger et bilde fra denne seansen

på hotellet) eller da vi danset oss gjennom alle rommene som tomtegubber eller lukta i koret fredag morgen. Vi vandret også ute i refleksløyper med lommelykter og gløgg og vi spiste Innherreds-sodd tidlig og seint. Dette var også på den tida da ingen fikk sove på natta pga. gitarspilling og allmenn visesang ... I Nord-Trøndelag startet vi også i 1993 prosjektet som het Musikk- og kulturskoleutviklingsprosjektet. Og som ordet sier; her var det den gangens musikkskoler som var aksene i prosjektet - det var skoler fra både Nordland og Nord-Trøndelag som deltok.

Viktige øyeblikk å tenke tilbake på dette - men det aller viktigste er at det skapte masse aktivitet og samhandling, mange forestillinger og mer eller mindre varige opplegg ute i kommunene da kursdeltakerne vendte tilbake til hverdagen etter endte kursdager.

En annen viktig arena for meg var alle samlingene vi hadde på Sanderstølen. Her, som mange andre steder i landet, har kattene i pusikalen "Cats" myldret i korridorene, i resepsjonen og i spisesalen. Her har diverse sirkusartister, løver, elefanter og andre merkelige skapninger fått utfolde seg blant forskremte eller fornøyde hotellgjester og hotellansatte. Jeg tror også det gir mening for mange bare jeg sier ordet Bondebryllup!

På en av nettverkssamlingene for Buskerud, Vestfold og Telemark hadde tilnærmet alle kursdeltakerne på oppfordring skaffet seg bunader for å ha på seg ved det som skulle bli tidenes bondebryllup - arrangert under festmiddagen torsdag kveld. Allerede onsdag var det utdrikningslag for en utvalgt brud og brudgom - som ikke visste hvem den andre var. Arrangert ekteskap altså. Alle skapte seg en rolle, uinviterte søstre av brudens mor kom fra Amerika - og presten var absolutt ikke den første som gikk til sengs! Alle gikk inn for å lage noe som vi ikke skulle komme til å glemme så fort - og ved å tenke tilbake gir det oss stadig energi og gode "vibber".

Og det var ikke bare vi som arrangører som deltok i opplegget; Spisesalen ble straks omgjort til bryllupsbord, stuene var pyntet til bryllupsfest og hotellets ansatte sto på og var en del av leken.

Og det siste ordet er det viktigste oppi alt dette. Leken. Det at vi tør å bevege oss inn i ukjente rom og det at vi tør å la oss bevege, er det aller viktigste når vi lager slike arrangement - og

det har alltid vært en sterk, dyper mening med at vi velger å dra folk med på slike "reiser" - i eget sinn sammen med andre i full trygghet.

Det faglige og det sosiale på slike "luftlunger" er gjennomtenkt som en del av det hele. Dette hang også veldig godt sammen med det læringssynet som etter hvert kom til uttrykk i L97 - og som støttet veldig godt opp under de intensjoner vi jobbet etter i PSM.

"Du blir dannet av måten du danser med flokkene dine på. Derfor blir egenskapene til fellesskapene våre så viktige" (Per Fugelli)

Det er nettopp dette det handler om. Vi skaper gjennom nettverkstanken vår beskyttede områder der de som deltar får "øve og prøve" i trygge omgivelser - og der alle har samme intensjon om at dette deltar vi i - derfor bidrar vi. Da skaper vi også de store magiske øyeblikkene - og de små lykkestundene som det er så vanskelig å glemme.

Som for eksempel når befolkningen i Sand i Ryfylke gnir seg i øynene når vi på et av våre mange opplevelsesseminar har uteteater og det henger lærere og slenger (bokstavelig talt) i mange av trærne rundt hotellet. Eller når det flyr et tett lag av drager over tettstedet. Eller når vi kjører gjennom sentrum med en tilhenger full av nakne utstillingsdukker (det ser ikke pent ut!), fordi butikkene har latt oss få låne dem til kostymejobbing - og vi skal lage kreasjoner til nåtidens Tornerose - i bobleplast!

Eller når låten "Wintergames" dunker utover Golsfjellet klokka ni en fredag morgen og 80 lærere danser skidans på vollen. Eller når det går et fakkeltog gjennom beksvarte fjellkvelden med 80 mennesker i godt humør. Eller når skolesjefen ramler av sleden og holder på å le seg i hjel. Eller når siste tonen i koret på "You've got a friend, ain't it good to know ..." toner ut, og folk tørker tårer både på seg selv og andre ...

Det er godt, det er stort, det gir energi - og det gir stadig lyst på mer!

... jeg har sett huldra nå jeg ...

På en av våre nettverkssamlinger på Voss, var lokalavisa til stede og skrev om "huldra fra nord med vilttert hår og varme hender" som midt i foredraget sitt gikk rundt og strøk på folk! Ja, jeg gjorde det - og jeg gjør det fremdeles. De lå til og med på magen på gulvet i konferanserommet. Vi jobber med fag som gjør at vi må forholde oss til hverandre fysisk - vi danser, vi lager sceniske koreografier, vi lager små og store forestillinger - vi må holde i og av hverandre.

En av mine egne lærere sa en gang - at den du har holdt i handa og danset med i timen, løfter du ikke så lett handa mot i friminuttet.

Jeg har vært så heldig at jeg har fått lov til å være med på dette. Jeg har samtidig i mye av denne tida jobbet parallelt i kulturskole og grunnskole, og fått lov til å lage opplegg og finne fram til pedagogiske opplegg som kunne brukes over det ganske land. Det er ikke alt jeg har gjort som er skapt i mitt eget hode - jeg har ofte kalt meg selv for en pedagogisk tjuv som har stjålet fra den ene skolen og brakt videre til neste - alt gjort under fanen "Det gagnar barna".

Det har vært glede i alt fra den enkleste juletrengang til de "store-svære-digre" forestillingene i for eksempel Olavshallen eller Den kulturelle skolesekken-prosjekt som "Nyttårssang" i Elverum kulturhus. Og det er dette det handler om - det er der nerven ligger; at alt det vi gjør, alt det vi legger til rette for, gjør vi for å skape et miljø rundt barna våre som de skal kunne bli gagns mennesker i.

Jeg bruker å si at det i videste forstand handler om å sikre demokratiet; vi er med på å bygge opp under et ungt folkeferd som skal bo og styre dette landet - og ganske enkelt og veldig komplisert; vi trenger kunnskapen, kreativiteten og kompetansen som de estetiske fagene kan bibringe oss.

Jeg tror at de små steg - det å skape ting sammen er det viktigste vi kan gjøre. Vi lager rammer for dette gjennom våre prosjekt - og kommer det ei hulder for å stryke - så er det i beste mening!

... vi synger og ler ...

5. juni 1992, på dagen seks år før lovfestingen av kulturskolene lagde vi det aller første Kor Arti' - i Trondheim.

80 deltakere meldte seg på. Dette skulle bli begynnelsen på en foreløpig 20-årig tradisjon. Hvert eneste år reiser kulturskolerådets to Kor Arti'-team ut i nesten alle landets fylker for å syng med lærere i kulturskole og grunnskole. Igjen er det Ingrid, Bård, Kai, Arve og jeg som farer syngende rundt i nord og sør og øst og vest. Etter hvert har vi fått med oss flere kursholdere for å få brakt budskapet ut til enda flere lærere - som igjen sørger for å bringe dette tilbake til egne skoler, egne kolleger og selvfølgelig til mange tusen barn og ungdommer.

Vi mener bestemt at vi har slått et slag for sangen i norske skoler. Variasjon i låtutvalg og ydmykheten for hva vi velger har blitt sterkere og sterkere etter hvert - fordi vi vet at så enormt mange bruker dette materialet ute i undervisningen sin. Dette eventyret er på langt nær slutt.

I 2012 kunne Norsk kulturskoleråd tilby et rikt sangutvalg fra Kor Arti'-serien i digital utgave. Gjennom skolens egen lærings-plattform kan elever, lærere og foreldre nå logge seg på og få tilgang til tekster, notasjon og lyd fra Kor Arti'-repertoaret. Mange skoler og kommuner abonnerer på ordningen - og dette er med på å gi Kor Arti' en ny form.

... hu skreik og hu bar seg med hylhøye hvin ...

I tillegg til å syng i kor har vi i årevis dratt med oss folk ut på golvet - uten ville protester og til mye høyløtt latter og glede. I Ut på golvet-serien har vi siden 2000 laget sju cd-er og hefter med tilhørende dvd-er. Disse cd-ene har på repertoaret danser fra de enkleste enkle til danser som krever en litt mer øvet danserot. Her er det også mange tips til kreative danser og mange ulike dramaøvelser. Her er det fullt mulig å hente ideer til å supplere det faglige innhold i timene både i kulturskolen og i grunnskolen - og til bruk på de vildeste bursdagslag ... Vi vet cd-ene våre har et vidt bruksområde.

En liten avkommer av Ut på golvet og Kor Arti' er Toner og trinn for småtroll - der vi setter sammen sanger og danser som passer for barn under skolepliktig alder.

... tjo hei sann hvor det bar i vei ...

Et av de virkelig store arrangementene Norsk kulturskoleråd gjennomførte på nittitallet var Musikk og samfunn, senere Musikk, kultur og samfunn. Når jeg leser programmet for disse dagene tenker jeg at dette kunne vi faktisk nesten uten endringer ha kjørt i dag også - det var så bra og det var så modig gjort. Kursdager på Oslo Plaza i 1995 - fra onsdag til søndag! Fem proppfulle dager og et program med kursholdere som kunne tatt pusten fra oss i dag. Vi bare gjorde det!

Dagens storarrangement Kulturskoledagene og Pedagogdagene er en slags videreføring av dette - og det er med stolthet vi hvert år presenterer et program som skal lokke nasjonens kulturskolelærere og ledere til å samles for å utvikle seg faglig og pedagogisk.

Fra 1996 var tv-programmet "Godt Musikkår" en av våre viktigste arenaer for synliggjøring av kulturskolenes virksomhet. Det å lage denne NRK-produksjonen under ledelse av Wilhelm Dahl og Oddvin Vatlestad var en selvsagt del av vår julefeiring i mange år. Og i beste sendetid første nyttårsdag fikk små og store talenter og ferdiglekte artister alene eller sammen med et helt orkester vise hva de var gode for. Mange fine tv-timer og magiske øyeblikk har "Godt Musikkår" skapt både for tv-seere, deltakere og for oss som både var foran - og backstage!

Et annet av de virkelig store arrangementene Norsk kulturskoleråd har på cv-en er Den europeiske ungdomsmusikkfestivalen i 2000. Cirka 6.000 tilreisende ungdommer ble tatt hånd om i små "landsbyer" rundt omkring i Trondheim, Malvik og Melhus.

Mange konserter ble arrangert rundt omkring på store og mindre arenaer. Selve festarrangementet vårt på Torvet blåste bort - og NRK som skulle sende avslutningskonserten direkte på tv måtte lete i arkivet og finne andre alternativ denne kvelden, for programleder Dan Børge sto nesten ikke oppreist i slagstøvlene sine og regnkappa si da han proklamerte at sendingen ble avlyst pga. av dårlig trøndervær.

Nye utviklingsprosjekt som Kulturskolefokus og KOM! (Kreativ OppvekstMiljø) har blitt utviklet av organisasjonens fagstab og kulturskolekonsulenter siden 2005 - og sammen har vi nå presentert og gjennomført disse prosjektene i alle

landets fylker. Hovedessensen i Kulturskolefokus var å forankre kulturskolens utviklingsarbeid i kommunene i rammeplanen og i nasjonale føringer samt øke kompetansen til kulturskoleledere og fagpersonalet i kulturskolen.

KOM! vektla å øke volum og kvalitet på kulturproduksjoner for og med barn og unge i skole, barnehage og lokalmiljøet for øvrig, og brukte bevisst produksjon som metode for å lage en struktur for samarbeidet i kommunen.

... til eventyrland for å se ...

Kunsthøgskolen og kunstuttrykk må i større grad gjennomsyre hele skolen fordi det bringer temperatur og puls inn i læringen og knytter liv og lære sammen til et større hele.

Gjennom dette tilbakeblikket ser jeg at det gjelder mye av det samme den gangen jeg startet, som nå. Det gjør det fordi det handler om mennesker og fordi det handler om at vi aldri vil nå helt fram til vår visjon. Samtidig som det handler om at vi stadig vil og skal bli bedre.

Det handler om å tenke enkelt, om å kommunisere og å ha ståltro på det du gjør.

Likevel et bittelite hjertesukk her på tampen; Vi i Norsk kulturskoleråd har ikke hatt tradisjon for skikkelig å ivareta "gullet vårt"; de minste barna og de som er under skolepliktig alder. Derfor ønsker jeg at vi som organisasjon skal bli enda dyktigere til å lage materiell, konferanser og prosjekt som kan være med på å sikre at barn i alle aldre får det de har krav på: gode kunst-opplevelser tilpasset det nivå, det miljø og det samfunn vi er en del av.

Vi skal fortsette å lage prosjekter der dialogen lever og der det å skape sammen er det viktigste. Ved å snakke sammen ser vi hva som skjer og det befester hva vi vil skal skje. Det handler om å tørre å bevege seg og det handler om å la seg bevege.

Det er ti år til neste jubileumsbo(l)k - jeg vet jeg kan gå ti fine år i møte hvis jeg velger å være med videre. Fremtida bygges ved at vi også ser oss tilbake. Fortida gjenopplevs ved at vi ser den i perspektiv av framtida.

Jeg liker uttrykket "gammel vin på nye flasker" - hvis vi evner å se det positive i det; vi skal være stolte av det vi har gjort, ta med oss det vi kan og bør videre, gi det ny form og fortsette med å inspirere, skolere, motivere, engasjere for kunstens og kulturens skyld. Derfor trenger vi Norsk kulturskoleråd!

Takk for oppmerksomheten til dere alle, til ...

... Askeladden, til Pål og Per og Mumle Gåsegg og ...

... tvi, tvi, tvi, tvi ...

Tekst: Ragnhild Skille

"Det er hevet over tvil at Norsk kulturskoleråd har vært en nødvendig og viktig organisasjon for utviklingen av kulturskolene i Norge gjennom alle disse 40 årene"

– Hovedoppgaven var og er: utvikling i kulturskolene

Da Norsk Musikskoleråd så dagens lys var jeg i starten av tenårene og allerede en ivrig deltaker i det som kan sies å være en av forløperne for musikskolen i min hjemby; Steinkjer orkester-skole. Ivrige entusiaster organiserte undervisning og samspill, og etter hvert ble det også gjort et viktig arbeid for å få på plass den kommunale musikskolen, selv om det ennå gikk mange år før det var en realitet.

I denne korte artikkelen vil jeg fortelle litt om mitt eget forhold til Norsk kulturskoleråd gjennom 25 år.

Verran og Nord-Trøndelag

Etter endt utdanning blant annet ved Universitetet i Trondheim fikk jeg min første faste jobb som rektor ved Verran kommunale musikskole i 1987. Da hadde jeg i studietiden som timelærer blitt

kjent med Musikskolen i Trondheim, og jeg hadde også bodd på Kongsvinger en kort periode og hatt vikariater i musikskolen der.

Men det var nok en relativt fersk musikskolerektor som tok fatt i Verran. Musikskolen der var helt i startgropa, og skolesjef Rennemo mente det var viktig å gi den nye uerfarne rektoren god tid til å sette seg inn i hvordan en musikskole kunne legges opp og drives. Jeg fikk hele 70 prosent stilling avsatt til administrasjon i starten, og i ettertid er jeg meget takknemlig for det.

Forsto raskt viktigheten av NMOK

I denne situasjonen møtte jeg Norsk Musikskoleråd (NMOK) for første gang, og musikskolerådet ble meget viktig for meg som et sted der jeg kunne søke råd og få tips til hvordan en musikskole kunne bygges opp. Sammen med Norsk Musikpedagogisk forening (NMPF) - i dag Musikernes fellesorganisasjon (MFO), og KS, som på den tiden hadde en egen musikskolekonsulent, ble musikskolerådet basisen for mitt arbeid.

Jeg fikk fort en forståelse av at NMOK var viktig for utviklingen på vårt felt. Musikskolen og de som drev den sto da som nå ofte alene i kommunen, og behovet for å snakke med andre som drev med det samme i andre kommuner var stort.

Dette var vel hovedgrunnen til at jeg kom inn i arbeidet i NMOK, som leder i Norsk Musikskoleråd Nord-Trøndelag i årene 1988-1989.

Lillehammer og Oppland

Da jeg flyttet til Lillehammer og ny musikskolerektorjobb høsten 1989, var det derfor naturlig å fortsette engasjementet i NMOK. Jeg var leder i Norsk Musikskoleråd Oppland 1991-1993, og tok ellers del i både konferanser og møter som det ble lagt opp til.

Navn: Eivind Nåvik

Født: 1960

Hvorfor med: Mangeårig kulturskolekonsulent i Oppland. Rektor ved Lillehammer kulturskole. Medlem i Engerutvalget. Tidligere leder i Norsk Musikskoleråd Nord-Trøndelag og Norsk Musikskoleråd Oppland

Cv i utdrag: Utdannet ved Universitetet i Trondheim. Rektor ved Verran kommunale musikskole 1987-1989, rektor ved Lillehammer kulturskole siden 1991. Leder i Norsk Musikskoleråd Nord-Trøndelag 1988-1989, leder i Norsk Musikskoleråd Oppland 1991-1993. Kulturskolekonsulent i Oppland 1997-2013, kulturskolekonsulent i Hedmark 2009-2011. Medlem i Engerutvalget som i 2013 la fram Kulturutredningen 2014

I disse årene ble det lagt stor vekt på organisasjonsbygging. Blant annet fikk alle fylkesavdelinger egen telefaks slik at kommunikasjonen i organisasjonen kunne gå mye raskere enn med brev. Det ble også satset på å bygge ut et nett av konsulenter i alle fylker.

Nyttig med to roller

Til Oppland kom konsulentordningen i 1997, og jeg ble tilsatt først i 20 prosent stilling fra høsten 1997 og siden i 40 prosent-stilling. I årene 2009–2011 var jeg også konsulent for Hedmark, og hadde da til sammen en 90 prosent-stilling som konsulent. I mitt tilfelle ble dette ordnet ved et frikjøp fra min stilling i Lillehammer kommune.

Det å være konsulent samtidig som jeg har vært rektor har på mange måter vært svært gunstig. Det har gitt rektoren første-hånds kjennskap til det som har vært på gang, og det har gitt konsulenten god innsikt i hverdagslivets utfordringer i kulturskolen.

Informator og rådgiver

Gjennom en slik arbeidsdeling har jeg også hatt muligheten til å forholde meg til Norsk kulturskoleråd fra to sider, som ansatt i organisasjonen og som medlem, eller sagt på en annen måte: som representant for eierne.

Som konsulent har mitt arbeid først og fremst bestått i informasjonsarbeid og rådgivingsarbeid i forhold til medlemskommunene i tillegg til å legge til rette for og arrangere kurs og fagmøter. Å være bindeledd mellom medlemskommunene og sentrale deler av organisasjonen har også vært viktig. Etter at stillingen ble økt til 40 prosent har konsulenten også i større grad vært sekretariat og regnskapsfører for fylkesavdelingen.

Jeg har lagt vekt på å ha god kontakt med medlemmene i fylket fordi min oppfatning har vært at det er meget viktig at det er godt samspill mellom de ulike deler i organisasjonen når det gjelder meningsdanningen i organisasjonen.

Utviklingen av Norsk kulturskoleråd

For meg har det stått klart at entusiasme, pågangsmot og idealisme har vært helt nødvendige egenskaper for å kunne gjøre en god jobb i Norsk kulturskoleråd. Jeg har truffet en hel rekke mennesker som i rikt monn har disse egenskapene, og jeg må si det har preget organisasjonen i alle de årene jeg har vært en del av miljøet.

Vi har også opplevd en gradvis profesjonalisering i Norsk kulturskoleråd, i takt med utviklingen ellers i samfunnet. Det er en voldsom utvikling fra NOMU-nytt anno 1987 og vår hjemmeside anno 2013, og jeg lar dette eksemplet representere denne utviklingen. I takt med profesjonaliseringen har også samspillet mellom de sentrale delene i organisasjonen og regionene blitt utviklet til felles beste.

Organisasjon i spesiell posisjon

Norsk kulturskoleråd har en spesiell stilling i forhold til den offentlige forvaltningen. Kulturskolerådet er en medlemsorganisasjon der kommunene står helt fritt til å være medlemmer. I utgangspunktet står vi derfor på siden av strukturene i den offentlige forvaltningen. Organisasjonen har markert seg som et meget viktig utviklingsorgan i forhold til kulturskolene, og i mange sammenhenger har organisasjonen vært en viktig støttespiller for offentlig myndighet, og til dels har vi fått forvaltningsoppgaver på vegne av offentlig myndighet.

Likevel har det vært nødvendig med et kontinuerlig arbeid for «å bli tatt med på råd», og for å hevde kulturskolenes sak i ulike sammenhenger. I en del tilfeller har også skuffelsen vært stor over at vårt syn ikke har vunnet fram, eller over at utviklingen har gått seint.

Rådets arbeid har betydde mye

Når en ser tilbake er det helt klart at Norsk kulturskoleråd har hatt stor betydning for mange ulike interesser når det gjelder utviklingen i kulturskolen.

For medlemmene har jeg allerede pekt på rådgiverrollen, og informasjonsarbeidet fra konsulentenes side. På ulike nivå har vi vært et felles forum for kulturskoleledere og -lærere, der faglig utvikling, erfaringsutveksling og samordning har stått sentralt.

For offentlig myndighet har Norsk kulturskoleråd vært en viktig medspiller i utviklingen, både som praktisk utfører av viktige støtteordninger på vegne av staten, og som premisseleverandør i utviklingen av skoleslaget.

Norsk kulturskoleråd 40 år - hva nå?

Det er hevet over tvil at Norsk kulturskoleråd har vært en nødvendig og viktig organisasjon for utviklingen av kulturskolene i Norge gjennom alle disse 40 årene. Spørsmålet er om Norsk kulturskoleråd skal være viktig også framover.

Ideelt kunne jeg si at jeg skulle ønske at vi ikke hadde Norsk kulturskoleråd, at det faktisk ikke skulle være behov for denne typen interesse og utviklingsorganisasjon. Vi kunne si at de arbeidsoppgaver Norsk kulturskoleråd har tatt på seg burde vært ivaretatt av offentlig myndighet innenfor de vanlige forvaltningsnivåene. Men slik er det ikke, og slik ser det heller ikke til å kunne bli. Derfor tror jeg at Norsk kulturskoleråd vil bli minst like viktig i framtida som vi har vært så langt.

Hovedoppgaven må fokuseres hele tida

Det er veldig viktig at Norsk kulturskoleråd kan få fortsette sin organisatoriske oppbygging både faglig og i omfang. Vi må også hele tiden ha klart for oss at hovedoppgaven er utviklingen i kulturskolene i kommunene, og at organisasjonen i seg selv ikke må bli målet for vårt arbeid, men hele tiden være et verktøy for våre medlemmer.

Derfor tror jeg at de viktige funksjonene som informasjonskanal, som rådgivingsinstans, som pådriver for faglig og organisatorisk utvikling og som aktør i forhold til offentlig myndighet fortsatt vil være de viktigste områdene å arbeide med.

Vi er inne i spennende tider med nye tiltak fra myndighetenes side. Jeg tenker da på de siste årene med statlige utviklingsmidler, og nå sist med midler til «kulturskoletimen». I «kulturskoletimen» er tanken at alle barn skal sikres et kulturskoletilbud en time i uka i et år i løpet av første til fjerde klassetrinn.

Viktige debatter om veien videre

Det er også viktige debatter gående om hvilken retning eller retninger kulturskolene bør utvikle seg i framover. Blant annet peker «NOU 2013:4, Kulturutredningen 2014» på kulturskolens uvurderlige betydning, den peker på behovet for å styrke det lokale kulturlivet og spesielt «den kulturelle grunnmuren».

Jeg håper at vi i råd med dette utvalgets anbefalinger kan ivareta flere hensyn samtidig, gi tilbud til alle barn som ønsker det både i egen regi og i nært samarbeid med skoleverk og SFO, gi gode kvalitetsmessige tilbud om opplæring i kunst og kulturfag (det vi ofte kaller kjernevirksomheten), kunne gi et bedre tilbud til spesielt talentfulle barn og ungdommer, og å kunne fungere som et lokalt kulturelt ressurscenter.

Jeg gratulerer med 40-årsjubileet, og ønsker lykke til med en spennende utvikling i årene som kommer.

Tekst: Eivind Nåvik

”Politikere flest må vekkes. De må bli mer våkne overfor kunst- og kulturfagenes mange kvaliteter, både som egenverdi og som utløser av verdifulle virkninger”

Kulturskolene – noen politiske spørsmål

Rolf Jacobsen: Spør igjen

Tallrekken ler av oss og vil forklare alt.

Den har kjever av jern og tenner som det klirrer i.

Vi spør og vi spør og tallene svarer men ikke om fiolinene eller om lykken mellom to armer.

Da hoster det på skjermen: - uklart spørsmål.

Spør igjen.

Opplevelsen

Kunst og kultur har først og fremst egenverdi. Der og da. For alle aldre. I alle slags situasjoner. For de som skaper, formidler og mottar. For samspillet mellom dem.

Kunst og kultur kan skape lys. Men også mørke. Kan skape nærhet. Men også avstand. Kunst og kultur kan forsterke alt menneskelig - på godt og vondt. Det er derfor de brukes sosialt og politisk for å bidra til forsoning og fred, men også for å dyrke hevn og hat. Enkelt sagt: Kunst og kultur er "sterke saker".

Navn: Theo Koritzinsky

Født: 1941

Hvorfor med: Ledet Kulturskoleutvalget fram til 3. april 2010. Tidligere sentral stortingspolitiker med et stort hjerte for kulturskolen

Cv i utdrag: Statsviter. Profilert politiker for Sosialistisk Venstreparti i en mannsalder. Leder for SV 1983-1987, stortingsrepresentant for Oslo 1985-1993. Leder av KUF-komiteen 1987-93. Lektor, senere førsteamanuensis ved Høgskolen i Oslo 1975-2009. En rekke publikasjoner

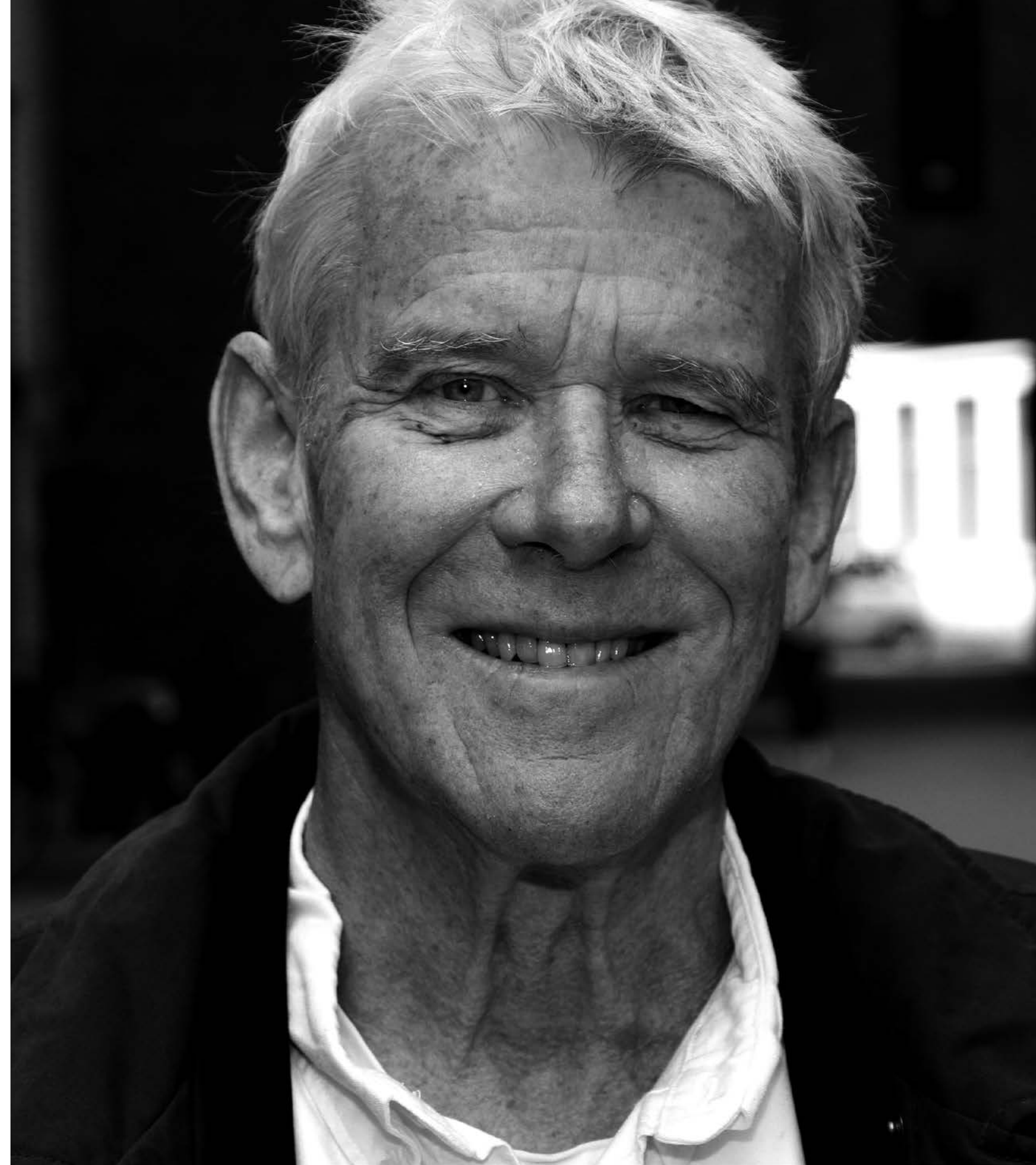
Når kunst og kultur påvirker oss mest, roer eller uroer oss, sprer sødme eller sorg, maner til samhold eller strid - da kommer også de sterkeste psykologiske, sosiale og politiske ringvirkningene. De mest positive kan føre til bedre selvinnsikt og mental helse; til tryggere identitet med grupper og steder; til respekt og åpenhet overfor andre kulturer. Både som skaper, utøver og mottaker trener kunst og kultur evnene våre til "erkjennelse og opplevelse, til innlevelse, utfoldelse og deltakelse" - som det heter i innledningen til skolens generelle læreplan.

Derfor, med utgangspunkt i diktet ovenfor: Skolen skal selvsagt undervise om tallrekker, formler, grammatikk og rettskriving. Vi skal i natur- og samfunnsfagene høre og lese om det største og det minste, om det lengste og det korteste. Om fakta før og nå og her og der. Om naturlover og samfunnsinstitusjoner. Men blir det læring av det uten at det oppleves som viktig, spennende, morsomt og/eller nyttig? Blir det noe varig og dypt i oss? Utvikler det vår erkjennelse, våre holdninger og handlinger?

Jeg er enig i at noe, kanskje mye, lærdom i skolen vanskelig kan forstås eller "oppleves". Det må bare "pugges". Men de som har laget sanger av multiplikasjonstabellen, ryttemønstre av språklige bøyninger eller vers av geografiske stedsnavn, vet at sansebred innlæring kan være lurt. Og elever og lærere som har jobbet mye med å skape eller formidle dikt, noveller, sanger, bilder og bevegelser, vet hvor sterkt dette trener opp ferdigheter som trengs i alle fag; for eksempel formsans, konsentrasjon, disiplin og samarbeid.

Erkjennelsen

Jeg tror at disse temmelig enkle, men kanskje grunnleggende tankene ovenfor, er viktige for politikeres evne og vilje til å satse mer på kunst- og kulturfagene i skolen, på bruken av estetiske arbeidsmåter i flere fag - og på videre utvikling av kulturskolene. Vi må erkjenne kunstens og det bredere kulturlivets egenverdi. Men samtidig at egenverdien kan ha en styrke som skaper ringvirkninger for andre deler av menneskelivet og samfunnslivet.

Barn og unge kan skrive, danse, spille og synge ut sine traumer og drømmer. Det samme kan eldre. Uansett alder kan kulturelle aktiviteter forebygge og lindre fysiske og psykiske lidelser. Inkluderende kulturaktiviteter kan bygge broer mellom forskjellige etnisk-kulturelle grupper. Og demokratiet kan styrkes ved at vi former, synger ut og bidrar i samspill. Men igjen: Estetiske lettvintheter og overflatisk formidling vil ikke makte slike utfordringer. Derfor må både fellesskolen, kulturskolene og høyere kunst- og kulturutdanning satse på kvalitet - både faglig og pedagogisk.

Vi må erkjenne at kulturskolene i mange kommuner nå har et omfang og en kvalitet som gjør dem til "kulturlivets grunnfjell", slik Aftenpostens kulturredaktør har karakterisert dem. Ja, gjerne grunnfjell. Eller jordsmonn. Eller såkorn. For kulturskolene dyrker barn og unges glede og anstrengelse, bredde og spesielle talenter. Det kan være innen musikk, dans, drama, kunst og håndverk, litteratur, nysirkus og en rekke tverrestetiske sjangre.

Kulturskolene har rundt 110.000 elever. De utgjør 18 prosent av alle grunnskoleelever. Men de fleste kommuner har lange køer av interesserte som ikke får plass. 28.000 barn og unge står i kø. Mange melder seg ikke, når ventetiden i mange kommuner blir for lang og tilbudene for snevre. Oslo er versting med bare rundt seks prosent av 6-16-åringene i kulturskole.

Opplæringsloven krever at alle kommuner skal ha kulturskole, alene eller i samarbeid med andre kommuner. Men det finnes ingen lover, forskrifter eller statlige budsjettvedtak som garanterer at kommunene følger opp en gammel målsetting: at cirka 30 prosent av barn og unge skal få plass. Det kunne langt på vei forkortet søkerøkene. Kulturutredningen 2014 (Engerutvalget - NOU 2013: 4) sier det slik, s. 258: "Hvis man, som Stortinget gjorde på 1990-tallet, konkretiserer målet om at alle barn som ønsker det, skal ha et kulturskoletilbud, til at dette skal gjelde for 30 prosent av elevene ved grunnskolen, er det rimelig å hevde at kulturskolene samlet sett er langt unna å realisere forventningene som har blitt stilt til dem". Disse forventningene har blant annet vært både å tilby "kulturskole for alle" og samtidig stimulere de aller dyktigste til videre satsning.

Engerutvalget har kommentert dette doble formålet slik, s. 306: "Å ha ansvar for lokal talentutvikling og samtidig gi alle barn og unge anledning til kunst- og kulturfaglig kompetanseheving synes å sprengre rammene for hva som er mulig for kulturskolen innenfor gitte faglige og økonomiske rammer".

Den politiske konklusjonen etter slike dokumenterte utsagn må jo bli: Enten må ledende politikere slutte å skrive og snakke så ambisiøst om kulturskolenes oppgaver - eller så må de sprengre rammene; dvs. utvide de faglige og økonomiske rammene slik at realitetene nærmer seg retorikken.

Svekkelsen

Manglende fart og løft for kulturskoleutviklingen de siste åra må også ses i sammenheng med hva som har skjedd i grunnskolen: Der har kunstfag som musikk og forming/kunst og håndverk blitt svekket de siste tjue åra. Kort oppsummert er tallenes tale slik:

Kunstfagenes relative andel av samlet timetall er redusert fra rundt 18 til 12 prosent. I tillegg er estetiske valgfag gradvis tatt bort i samme tidsrom. Noen slike valgfag ble riktignok endelig tatt inn igjen fra høsten 2012. Tanken var at de over en treårig periode skulle innføres for hele ungdomstrinnet. Men Høyre og Fremskrittspartiet vil fjerne disse valgfagene, hvis de overtar regjeringmakten fra høsten 2013. Og da er vi like langt, eller rettere sagt, like kort.

Dessuten: De estetiske fagene og arbeidsmåtene fikk også en redusert status i skolen, ved at estetiske ferdigheter ikke ble med blant de fem "grunnleggende" i Kunnskapsløftet. Dette har satt sitt preg på fagenes konkrete kompetansemål ved at de kognitive utfordringene dominerer sterkt. De praktisk-estetiske fortrolighetskunnskapene og de skapende estetiske arbeidsmåtene er knapt synlige.

I lærerutdanningen for grunnskolen ble kravet om minst ett obligatorisk praktisk-estetisk fag fjernet i 2003. Og de nye nasjonale planene for lærerutdanningen, fra høsten 2010, er blitt sterkt kritisert for manglende vekt på estetiske fag og arbeidsmåter. Også den tiltakende resultatmålings-manien og "pisafiseringen" av norsk skole har svekket fag og arbeidsmåter som legger stor vekt på skapende prosesser som det er verdt å kjempe for.

Et enstemmig (eller dels ubevisst) storting har godtatt at departement og direktorat har laget nye læreplaner med kompetansemål som er altfor ensidig kognitive. Den generelle læreplanens visjoner og verdigrunnlag følges dårlig opp:

Vekten på «det meningsøkende, allmenndannede, skapende, samarbeidende og integrerte menneske». Desto viktigere kan det bli om kulturskolene kan bringe noe mer estetikk inn i skolens hverdag. Det kan på kort sikt skje gjennom forpliktende praktisk samarbeid med SFO og fellesskolen - der viljen finnes blant lærere og skoleledere. Men på lengre sikt, hvis det skal bli et nasjonalt kulturløft i fellesskolen, må nasjonale og lokale læreplaner gi kunstfag og estetiske arbeidsmåter langt større rom og betydning. Lærerutdanningen må gjenoppdage kunstfagenes verdier. Og samarbeidet må styrkes mellom frivillige kulturorganisasjoner for barn og unge, grunnopplæringen og kulturskolene.

Forlovelsen

Det har ofte vært noe halvhjertet over norske regjeringers og stortingsflertalls satsing på kulturskolen. I programmer og planer har ambisjonene ofte vært høye. Men bevilgningene har vært lave. Ord om at kultur nasjonen Norge må satse på likeverdige kulturskoletilbud over hele landet har vært mange. Men nasjonale forskrifter som sier noe om minstekrav til omfang, innhold, lærerkompetanse og kvalitet blir avvist fordi det undergraver enkelte kommuners frihet til å nedprioritere kulturskoletilbudet. Slik vi gjennom mange år har sett i Oslo.

Norgesmester i å forlove seg overfor kulturskolene er kanskje den rød-grønne regjeringen - gjennom Kulturløftet 2 fra 2009:

"Det skal gjennomføres et kulturskoleløft slik at alle barn som ønsker det får et kulturskoletilbud av god kvalitet til en rimelig pris. Dette skal sikres ved statlige stimuleringsmidler og en solid kommuneøkonomi. Utvikling av et mer omfattende kulturskoletilbud i tilknytning til SFO/skole skal utredes. Det skal være rom for ulik lokal organisering av kulturskolen. Det skal legges til rette for synliggjøring av kulturskolen og for talentutvikling".

Som en start ble 40 millioner kroner bevilget som stimuleringsmidler for 2010 og senere samme beløp for både 2011 og 2012. Og et utvalg ble i 2010 nedsatt for å utrede nærmere bruken av disse midlene. Utredningen følger opp kulturskoleløftets ambisiøse

mål om bl.a. "rimelig pris": Da må det settes tak for foreldrenes betaling. Utvalget foreslår 2.000 kroner i året. "God kvalitet": Da må det bli en langt bedre kunst- og kulturpedagogisk utdanning og gjerne flere kombinerte stillinger i SFO, vanlig skole, kulturskole og frivillige kulturorganisasjoner. Og ressursene til talentutvikling må økes.

Tre statsbudsjetter på rad har altså gitt 40 millioner i stimulerings tiltak til de kommunale kulturskolene. Pengene har blant annet gått til fler- og tverrkulturelle aktiviteter, oppstart av nye tilbud, bredere elevrekruttering, samarbeid mellom kulturskolene og SFO, talentutvikling, utadvendte konserter og forestillinger, faglig styrking av lærerne osv. Bevilgningene har altså gått til øremerkete tiltak. De var ikke tenkt og er ikke brukt til å bli spredd jevnt utover kulturskole-Norge. Og de har helt sikkert vært viktige og nyttige for de kulturskolene som har fått dem.

Likevel: Det er lett å se hvor beskjedne disse stimuleringsmidlene egentlig er når vi tenker oss dem fordelt på alle kommuner. Da blir det rundt 100.000 kroner i gjennomsnitt til hver. Og rundt 360 kroner til hver elev per år. Det holder knapt til én individuell undervisningstime.

Det kan ikke kalles "et kulturskoleløft". Det er statlige småpenger.

Bare tre prosent av det kommunene selv bruker til kulturskolene, cirka 1.400 millioner kroner. Regjeringen kan ikke love et kulturskoleløft som skal "sikre" (dens eget uttrykk) "at alle barn som ønsker det får et kulturskoletilbud av god kvalitet til rimelig pris" - hvis den overlater 97 prosent av finansieringen til kommunene. Da har den forlovet seg.

Forsikringen

Kulturskoleutvalgets leder, Hans Ole Rian, sa i sin tale til landsmøtet i Norsk kulturskoleråd i 2010 at "det som står i statsbudsjettet er overhodet ingen oppfølging av den politikken som ble lovet og påbegynt i fjor". Og landsmøtet vedtok en resolusjon om at stimuleringsmidlene måtte økes til 400 millioner innen 2014.

Slik gikk det jo ikke. Derimot foreslo regjeringen høsten 2012, med Stortingets støtte, å innføre en «kulturskoletime» fra høsten 2013. Dermed kan alle barn på 1.-4.trinn inkluderes i kulturskolens tilbud. Denne ekstra timen finansieres med en lærertime som er

lagt inn i rammetilskuddet for kommunene. Bevilgningen er 74 millioner kroner for høsten 2013. For hele skoleåret rundt 140 millioner. Denne summen gir rom for 245 nye årsverk.

Men er vi dermed forsikret? Er vi sikre på at dette statlige kulturloftet, aldri så lite, følges opp i kommunene?

Nei!

Kommunene bestemmer selv hvordan de vil bruke dette nye tilskuddet. Stortinget bevilger altså ekstra midler til kommunene for at de skal styrke kulturskoletilbudet - men uten å sikre seg at bevilgningen går til dette formålet. Her møter vi dype og dels prinsipielle motsetninger innen og mellom partiene: Aweingen mellom nasjonal styring og kommunenes egne prioriteringer. Når stortingsflertallet øker rammetilskuddet til kommunene for at de skal styrke et bestemt formål, er de samtidig uenige om kommunene er nødt til å bruke de ekstra pengene til dette formålet.

Kunnskapsminister Halvorsen og SV er trolig klare for å lovregulere plikten for alle kommuner til å bruke ekstra-bevilgningene til kulturskolene til det formålet de er tenkt. Og hele regjeringen er i alle fall innstilt på å få dette nærmere drøftet. Derfor varsles følgende i stortingsmeldingen "På rett vei - Kvalitet og mangfold i fellesskolen" fra mars 2013. s. 71: "Departementet vil i forbindelse med at kommunene er gitt midler til en kulturskoletime for elever 1.-4. trinn eller i tilknytning til skole og/eller SFO, sende på høring et lovforslag om å innføre en plikt for kommunene til å gi elevene dette tilbudet". Hvis en slik lovbestemmelse vedtas, er forsikringen der. Ellers ikke.

Tallenes tale

Mange politikere og byråkrater må innse avstanden mellom retorikk og realiteter i beslutningsprosessen om kulturskolenes regler og ressurser. Men de må også få øynene opp for hvor lite sikkert vi vet om kulturskolenes rekruttering, innhold og metoder. Både Kulturskoleutvalgets rapport fra 2010 og Kulturutredningen 2014 (Engerutvalget - NOU 2013:4) påpeker dette.

Professor Anne Bamford er blant de mest sentrale forskerne og formidlerne på dette området, blant annet gjennom det store UNESCO-prosjektet om kunstfagernes kvaliteter og rolle, utgitt på norsk i boka "WOW-Faktoren". Bamford har samlet og analysert omfattende data fra mer enn 40 land, blant annet fra skole- og kulturstatistikk, læreplaner, intervjuer med skoleledere og lærere og casestudier. I oppsummeringen (s. 11) sier hun blant annet: "Kunstutdanning av høy kvalitet har klare fordeler for barnas helse og sosiokulturelle velferd."

Men hun sier også: "Det er en kløft mellom den politiske retorikken om kunstfag og de tiltak som faktisk blir gjennomført i skolen." I sin omfattende rapport fra 2012 om kunstfagernes plass og rolle i norsk skole, dokumenterer hun denne kløften gjennom tall, intervjuer, observasjoner og en rekke konstruktive forslag.

Bamford påpeker blant annet betydningen av nærmere samarbeid mellom kulturskoler, SFO og grunnskolen, behovet for et mer

varierte faglig tilbud i kulturskolene, bedre tilpassete tilbud for funksjonshemmede og en bredere rekruttering av elever fra ulike etniske grupper.

Både Bamford og Kulturskoleutvalget kritiserer mangelen på relevant og pålitelig statistikk for kulturskolene. Men mye tyder på at bare rundt tre prosent av elevene har en familiebakgrunn med annet morsmål enn norsk. Denne skjeve rekrutteringen kan motarbeides blant annet gjennom bredere sjangre, rekruttering av pedagoger og kunstnere fra innvandringsmiljøer og gjennom bedre tilpassete opplæringsmetoder. I tillegg vil selvsagt et nærmere samarbeid mellom kulturskolene og SFO/fellesskolen i større grad trekke/omfatte alle elever, uavhengig av etnisk bakgrunn.

Dessuten kan lavere foreldrebetaling bidra til bredere rekruttering, både etnisk og sosioøkonomisk. Maksimumspris for foreldre ble opphevet i 2004. Da var den på 1.600 kroner per år. Kulturskoleutvalget foreslo i sin utredning å gjeninnføre makspris og

la den være 2.000 kroner. Igjen må politikerne våkne opp og se konsekvensene av den høye egenandelen i mange kommuner. Som også Engerutvalgets kulturutredning påpeker, s. 306: "Konsekvensen blir at kulturskolene vil rekruttere elever fra de samme befolknings- og utdanningsgruppene som ellers er brukere av offentlige kunst- og kulturtilbud og dermed vedlikeholde den sosiale skjevrekutteringen utvalget har påvist tidligere".

Rekrutteringen til kulturskolene er også noe skjev når det gjelder kjønn. Tilgjengelig statistikk tyder på at rundt 60-70 prosent av kulturskoleelevene er jenter. I en region som Bamford undersøkte, var hele 75 prosent jenter. Også her kan sjangre, opplæringsmetoder og lærerrekuttering m.m. bidra til jevnere deltakelse.

Det er i denne sammenhengen interessant å merke seg den langsiktige kjønnsendringen i rekrutteringen til norske skolekorps. I min folkeskoletid ble de ofte kalt «guttemusikken». Jenter var nesten ikke å se i disse korpsene. I de siste tiårene har flertallet der vært jenter. Slike utviklingstrekk, sammen med ofte mangelfull statistikk, viser at vi trenger mer forskning på dette området. Skal tiltakene for kulturskolene være kunnskapsbasert, må Kunnskapsdepartementet, eventuelt i samarbeid med Kulturdepartementet, KS og flere, sørge for et krafttak her.

Vekkelsen

Politikere flest må vekkes. De må bli mer våkne overfor kunst- og kulturfagenes mange kvaliteter, både som egenverdi og som utløser av verdifulle virkninger. Kunstfag som musikk, dans, drama, litteratur, bildende kunst og håndverk handler om å oppleve, føle og uttrykke. Men de har også mer kognitive læringsverdier. Kunstfagene formidler og trener både fortrolighetskunnskap og faktakunnskap. Og de forteller om hvordan kunst og kultur påvirkes av tradisjoner og samtid - men også at de ut fra egen påvirkningskraft kan prege menneskenes liv og framtid.

Tekniske ferdigheter og konsentrasjonsevner er helt sentralt i kunstfagene. Og særlig i musikk, dans og drama er trening i sosiale ferdigheter - samspill - avgjørende kvaliteter. Kunnskaper, erfaringer, ferdigheter og holdninger fra kunstfagene er også overførbare til andre fag gjennom tverrfaglig samarbeid og bruk av estetiske arbeidsmåter. Stadig mer forskning fra flere land dokumenterer kunstfagenes betydning. Det gjelder både deres

egenverdi for elevenes personlighetsutvikling og deres mer generelle verdi for eksempel lærelyst og konsentrasjonsevne.

Etter mitt syn bør kulturskolene fortsatt knyttes sentralt til et utdanningsdepartement. Det er slik de trolig lettest kan få budsjetter, rom og regler for det lovende samarbeidet med SFO og den ordinære fellesskolen i åra framover. Og det er slik de lettest kan beholde sitt særpreg som skoler - altså noe mer enn i og for seg hyggelige og sysselsettende fritidstilbud for barn og unge.

Engerutvalget foreslår jo at kulturskolen administrativt overflyttes til Kulturdepartementet (s. 307). Jeg synes ikke argumentene deres er særlig overbevisende. Og generelt er jeg svært skeptisk til den omorganiserings-«vekkelsen» som har skapt så mye ufruktbar uro i norsk forvaltning de siste tiåra. Særlig innen høyere utdanning og forskning, sykehusene og museumsvesenet, har mange sett seg blind på mulige fordeler ved sammenslåinger og omorganiseringer. De har samtidig oversett de negative utilsiktede virkningene av dette.

Jeg kan ikke se hvorfor og hvordan kulturskolens viktigste behov og utfordringer lettere eller raskere kan bli løst ved en flytting over til Kulturdepartementet.

De 15 fagpersonene bak Kulturutredningen 2014 (Engerutvalget) oppsummerer (s. 306) hva kulturskolene kan gi av nytelse og nytte:

"De kommunale kulturskolene er av uvurderlig betydning for kulturaktivitetene og kulturarbeidet i hele landet. De er blant de viktigste lokale ytringskulturarenaer og er et av kulturpolitikkenes viktigste verktøy i arbeidet for å styrke kulturens egenverdi og samfunnsvirksomheter - rettferdighet, mangfold, demokrati og ytringsfrihet. De er institusjoner for rekruttering av utøvere og publikummere til kunst- og kulturfagene og en viktig arbeidsplass for profesjonelle kunstnere".

En treffende og fortjent attest. Men er ikke ment som en sluttbrukererklering. Den bør heller ses som en utfordrende kulturpolitisk vekkelse - som i handling kan føre oss fram til "et kulturskoleløft slik at alle barn som ønsker det får et kulturskoletilbud av god kvalitet til en rimelig pris".

Tekst: Theo Koritzinsky

"For meg har det vært et privilegium å jobbe med Norsk kulturskoleråd og kulturskolene"

– Et privilegium å vise fram talentene på tv i prime time

Perleraden med talenter som har fått drahjelp av Dan Børge Akerø's tv-sendinger skinner fremdeles. Enten på den internasjonale stjernehimmelen eller som gode tv-minner. Det startet med en prisutdeling i Trondheim.

– Vi skulle arrangere finalerundene av "Talentdagen" i Trondheim i 1991. Dette var en del av "LørDan"-sendingene, og var umåtelig populært. NRK samarbeidet den gang med Norges sang- og musikkråd. Kulturskolene var ikke like sterke den gangen, så musikkrådet var en mer naturlig samarbeidspartner. Da finalen skulle gå av stabelen, manglet vi en prisutdeler. Daværende kulturminister Åse Kleveland var blitt syk. Den meget legendariske lederen av Norsk kulturskoleråd, Wilhelm Dahl, trådte inn som vikar.

Navn: Dan Børge Akerø

Født: 1951

Hvorfor med: Kjent mediemann med stort hjerte for kulturskolen. Programleder blant annet for "Talentdagen" og "Godt Musikkår"

Cv i utdrag: Journalist i NRK/Dagsrevyen 1980-1986. I siste halvdel av 1980-årene kjent som programleder for underholdningsprogram som "Senfredag" og "LørDan". Programsjef og leder for kulturavdelingen, NRK/Fjernsynet 1990-1991. Programdirektør i TV 2 1991-1992, deretter selvstendig virksomhet, tilknyttet TV 2 til 1996. Igjen tilknyttet NRK fra 1999, og laget program som "Den store klassefesten" og "Kjempejansen". Tildelt Gullrutens beste programleder 2001 og Gullrutens hederspris i 2003. Norsk kulturskoleråds hederspris i 2002. Ridder av første klasse av St. Olavs Orden for innsatsen for norsk musikk 2011

For meg ble det møtet starten på et langt vennskap og et langvarig, utrolig inspirerende samarbeid, sier Dan Børge Akerø.

Tv-mannen med det store, brede gliset og den smittende latteren har trukket seere til skjermene i en årrekke. "Talentdagen", "Den internasjonale talentscenen", "Kjempejansen", "EM i korps på direkten" ... "Godt Musikkår", som Norsk kulturskoleråd var med og laget, ble også en årviss foreteelse. Dan Børge Akerø dro i mange år til Trondheim andre juledag sammen med Stephan Barratt-Due og en haug med unge musikk talenter for å lage programmet som ble sendt i beste sendetid første nyttårsdag.

– Mange av dagens ledende artister har vært innom programmene; Rein Alexander, Helene Bøksle, Catharina Chen, Hemsing-søstrene, Alexander Rybak. Det er stort, sier Akerø med utropstegnstemme.

Stor sans for Norsk kulturskoleråd - og dets ansatte

I fjor ble Dan Børge Akerø slått til ridder av St. Olavs Orden for sin innsats for norsk musikk, som trolig har falt ham naturlig, med hans umåtelige begeistring for musikk og musikkens små og store talenter.

– Det har vært jobber som har gitt mye mer enn de har krevd av meg. Jeg tror jo det blir bedre tv av at de som står bak, brenner for det de driver med. Det samme gjelder i organisasjonslivet. De som jobber i en organisasjon som Norsk kulturskoleråd, må elske det de gjør. Og være litt galere enn gjennomsnittet, sier Dan Børge Akerø.

Romjul med terping og øving

I ti år ble romjula brukt til terping og øving, tv-produksjon og prisutdelinger. "Godt Musikkår" hadde strålende seertall.

– Det er trist at NRK ikke har opprettholdt den tradisjonen. Det var veldig vellykket. Hvis noen gidder å jobbe i romjula igjen, så bidrar jeg gjerne, gliser han.

– *Hvorfor er dette god tv?*

– God musikk er god musikk. Også på tv. Det er dessuten noe litt herlig motstrøms i disse programmene. Ser du på alt fra "Big Brother" til "Paradise Hotel", er ikke ungdommene valgt ut fordi de kan noe, men fordi de vil vise seg på tv. Talentprogrammene er unike fordi vi faktisk dyrker begavelser. Og viser en fantastisk bredde. Talentene vi har fått bli kjent med, er jo fra hele landet og representerer et spekter av uttrykk.

I 1989 fikk Dan Børge gjennomslag for å sende "Resonans", en serie om korps og korpsmusikk, i prime time på søndagskveldene.

– Dette engasjerer, vet du. Alle kjenner noen som spiller, synger, danser eller går i kulturskolen. Det er rett og slett en folkebevegelse som setter dype kulturspor etter seg. Det er en del av NRKs plikt å vise dette med jevne mellomrom. For meg handler det både om å gjenspeile og stimulere, smiler han.

Loven - et internasjonalt gjennombrudd

I de ti årene Dan Børge Akerø jobbet med "Godt Musikkår", ble han svært godt kjent med Norsk kulturskoleråd. Han er mektig imponert over arbeidet organisasjonen har gjort.

– Det er et enormt arbeid som er nedlagt, særlig overfor det politiske miljøet. Det at man her i landet, mye på grunn av dyktige lobbyister, fikk drevet frem en lov om at alle kommuner skal ha en kulturskole, det er et internasjonalt

gjennombrudd. Det har vakt oppsikt. Jeg tror nesten vi må være det eneste landet i verden som har en slik oppfinnelse. Mot slutten av nittitallet fikk vi Vladimir Ashkenazy til å komme til "Godt Musikkår". Han kom på egen regning, dirigerte Norsk Musikkoleorkester - helt gratis - for å gi et håndslag til en nasjon han hadde tro på innen dette området. Han takket Norge for de kommunale kulturskolene, sier Akerø.

Han mener organisering er avgjørende for kulturskoleslaget. Fordi kulturskolene er et kommunalt ansvar, er det viktig med et trykk utenfra.

– Du får ikke gjort noe særlig uten at det ligger en organisasjon i bunn. Det er ikke alle som har initiativ eller evne til å organisere sin egen musikkopplæring eller se hvilke tilbud man kan sy sammen. Da er det topp at noen gjør så mye av jobben, slik at det blir like muligheter for alle. Det er et prinsipp jeg setter veldig høyt - og vi har langt på vei fått det til, sier Dan Børge Akerø.

Ønsker mer organisasjonsfokus på kreativitet

Han gir gjerne et råd med på veien inn i de neste 40 år for Norsk kulturskoleråd:

– For meg har det vært et privilegium å jobbe med Norsk kulturskoleråd og kulturskolene. De siste årene har jeg hatt inntrykk av at kreativiteten kanskje ikke er like på topp i kulturskolerådet som tidligere. Det er viktig at en slik organisasjon klarer å tenke originalt. Vi fikk til mye på 1990-tallet - det skyldtes ikke minst mye original tenkning i selve organisasjonen. En organisasjon som skal stimulere til glede og kreativitet, må selv prøve å opprettholde sin kreative kraft og bevege seg hele tiden. Det er en prinsipiell utfordring for alle som driver med kultur der ute. Det er jo ikke akkurat høyt lønnet arbeid, så da må du kompensere med glede, sier Akerø.

Han mener det er viktig å se etter positive prosjekt og suksesshistorier. I flere år var han med på å dele ut prisen Årets kulturskolekommune. Da ble han imponert over hvor mange forskjellige typer kulturskoler det er - tilpasset lokalt kulturliv og med ildsjeler som setter sitt preg på skolene.

Fokus på flotte tilbud, ikke på ventelistene

– Er det noe spesielt sted skoen trykker nå?

– Det er jo alltid snakk om ventelistene. Det er større behov enn det er dekning for, men jeg må likevel si at vi har det bra her i landet. Selv om noen kommuner henger etter, er det utrolig mange kommuner som har utviklet flotte tilbud. Kulturundervisning har ikke vært allemannseie over alt, men nå er det faktisk muligheter for alle. Å kjempe videre for kulturskolene er like viktig som miljøarbeid.

Selv har Akerø opptrådt som musiker på tv én gang - da han var 14 år. Da ble han plukket ut til å delta med sitt glansnummer: Spille to blokkfløyter samtidig - med nesa.

– Det er jo også utslag av en type talent. Jeg tviler på om det ville ha nådd noe særlig langt opp i dag, humrer Dan Børge Akerø.

Han drev det litt lenger enn til nesespilling. I familien var det obligatorisk å spille. Det var ukentlige spilletimer med far fra femårsalderen, noteterping og skalaøvelser. Frelsesarmeen var tilholdssted, og Akerø-gjengen reiste landet rundt og fylte bedehus og kirker med god musikk. – Det var smekkefulle hus over alt, forteller han.

Fellestrekk ved talenter

Dan Børge Akerøs instrument ble trombone. Han spilte førstetrombone i Garden da han var 21. Etter det tok det brått slutt.

– Det ble litt vel mye ”Gammel jegermarsj”. Jeg var for rastløs til å satse på en slik karriere, så jeg begynte å studere psykologi i stedet. Det har jeg ikke angret på. Det er bra å ha entusiaster andre steder enn i orkesteret. Programmene jeg har vært med på å skape, har jeg hatt oppriktig stor glede av. Jeg tror ikke man kan lage programmer over så lang tid, uten å være på innsiden og ha et sterkt forhold til det som skal formidles. For meg har dette gitt mye mer enn det har krevet, og har bare vært basert på glede.

– Du har møtt mange talenter opp igjennom årene. Har de fellestrekk?

– Ja, det er faktisk ett fellestrekk; at de forstår veldig mye som ikke har med musikk å gjøre. De er jo ofte både skoleflinke, høflige og lette å kommunisere med. De er vant til å lytte til andres signaler. Det er veldig bra. Det er samspill på høyt plan. All kulturutøvelse er vel i seg selv er en genuin sosial trening, det er det ingen som er i tvil om.

Tekst: Veslemøy Østrem

”Kulturskolen ga meg en ballast jeg flyter godt på. Enkelttimene var viktige. Men de viktigste, største øyeblikkene, de beste opplevelsene; var når jeg gjorde noe sammen med andre”

– Magi var det! Kulturskolemagi!

Det å få jobbe kollektivt og tverrfaglig sammen for å nå et felles mål. Dra lasset sammen, der alle er med og skaper. Og så gjennomføre det hele ..., det er jo magi! Kulturskolemagi! Og det er noe ekte ved det som mange andre oppsetninger mangler.

Det er Heidi Ruud Ellingsen som mimrer seg tilbake til gylne, spennende, viktige kulturskoledager i Narvik. Og hun tenker spesielt på tverrfaglige musikaløvinger i påskeferien. Den profesjonelle musikkteaterutøveren synes fortsatt det å oppleve slike forestillinger er sterkt. Og hun vet; kulturskolegangen ledet henne dit hun er i dag som yrkesutøver; som skuespiller ansatt ved Det Norske Teatret.

Ruud Ellingsen bobler nærmest over verbalt når hun setter i gang med å snakke om kulturskolens fortreffelighet og skoleslagets betydning for henne. Men vi geleider henne tilbake i tid, til starten, til "første skoledag".

– For meg begynte kulturskolegangen med musikkbarnehage i Narvik. Da var jeg vel fem-seks år. Da gjorde vi litt forskjellig, prøvde ulike instrument. Jeg husker vi hadde

forskjellige "riste på og lage lyd"-saker, og at vi sang og danset. Og så husker jeg at vi laget ei forestilling, på Folkets hus, som het "La skogen leve". Jeg fikk være alv, en alv som så ut som et blåbær. Og pappa var med, flere foreldre var med, og andre voksne, minnes Ruud Ellingsen.

Fiolin, ballett, kor ...

Etter hvert ble det mer spesifikk undervisning for henne. Det begynte med fiolin.

– Jeg begynte å lære å spille fiolin etter suzukimetoden, uten noter, og det var sånn at en av foreldrene spilte i lag med oss. Det var så utrolig fint. Pappa var med meg, vi øvde i lag, og hadde det som en felles ting å holde på med. Jeg blir varm om hjertet av å tenke på de stundene pappa og jeg sto sammen og spilte. Han spilte også gitar og litt piano, så vi øvde mye sammen ellers også. Det å ha lært å spille uten noter har vært til god hjelp for meg i mange sammenhenger siden, også under innøving av tekst. Jeg er nærmest litt autistaktig når det gjelder å lære tekst, sier Ruud Ellingsen.

– Og så begynte jeg på "balletten". Klassisk først, så jazzballett. Og så sang jeg i kor. Og i tillegg spilte jeg ishockey. Det følte ikke som noe problem å drive på med så mye på en gang. På den tida var det et tak for prisen på å delta i kulturskolen, og dermed kunne vi prøve flere tilbud til en fast pris. Fritida mi var fylt med mange aktiviteter, og gjennom kulturskoleaktiviteten fikk jeg oppleve mye samholdighet og fellesskap. Jeg fikk gode venner, og jeg tenkte ikke mye på at det var noe slit eller mye plikt. Jeg elsker det!

Ruud Ellingsen bobler igjen.

Hun hadde foreldre som begge stimulerte henne til å prøve kulturelle uttrykk. De hadde begge drevet med musikk i korps og band.

Navn: Heidi Ruud Ellingsen

Født: 1985

Hvorfor med: Profesjonell skuespiller med mangeårig kulturskolebakgrunn

Cv i utdrag: Skuespiller ansatt ved Det Norske Teatret. Har gjort mange musikkteaterroller etter at hun vant rollen som Kathy Selden i musikalen "Singin' in the Rain" i konkurranse med sju andre unge talenter i tv-serien "Drømmerollen". Har fått undervisning i flere fag ved Narvik kulturskole. Utdannelse fra musikkteaterlinja ved Bårdar Akademiet

– De så vel fra jeg var lita at jeg elska å synge. Jeg husker et bilde der jeg hadde kledd meg ut og sto ved pianoet, med oldemora mi ved sida mi, og sang. Jeg merka tidlig at musikk og dans gjorde noe med meg, at det hadde en positiv innvirkning på meg, at jeg blomstra når jeg fikk synge og spille, sier Ruud Ellingsen.

Roser sine pedagoger

Det fins ikke tvil i henne; kulturskolegangen har ført henne dit hun er i dag, som profesjonell kulturutøver.

– Jeg kunne brukte mange sider av denne boka til å snakke om dette. Om alle ildsjelene, alle primus motorene, alle som ga oss så mye mer enn ”bare” å være pedagoger for oss. De dro oss med inn i prosjekt utenfor kulturskolen også, ga oss viktige gulrøtter, ga oss noe mer å arbeide mot. De lot oss få samarbeide med voksne - også profesjonelle kulturutøvere - gjennom konserter og show. De var veldig bevisste på å gi oss disse opplevelsene, disse erfaringene. Du er avhengig av å bli sett, at talentet ditt blir sett. Noen har en sterk, egen drivkraft, men en trenger å bli støttet, få positive tilbakemeldinger, noe som gir mestringsfølelse, sier Ruud Ellingsen.

Hun sier at for henne var kulturskolegangen pur glede og noe utelukkende positivt.

– Vi merka heller aldri noe til om det eventuelt var tøffe tider med nedskjæringer i kulturskolebudsjettet. Iallfall ikke hva gjaldt det faglige tilbudet, sier hun. Og roser lærere hun har hatt, som har skapt gode og trygge rammer for å utvikle seg kulturelt:

– Alle har satt sitt preg på meg på en eller annen måte. Alle har lært meg noe gjennom sin kunnskap, som jeg har tatt med meg. Jeg er kjempeglad og takknemlig for de lærerne jeg har vært så heldig å ha hatt. En av dem (Marit Lamvik, red.anm.) er både nær venn og min mentor i dag. En annen kan jeg takke for at jeg i det hele tatt gikk videre og fikk en utdanning knytta til kultur, sier Ruud Ellingsen og forklarer nærmere:

– Jeg er distré og utrolig treg noen ganger, og kanskje litt beskjeden. Og selv om jeg gjorde det godt som kultur-utøver, så skulle jeg bli lege. Det var liksom ikke noe i

Narvik som tilsa at å satse på musikkteater som profesjon hadde noe for seg. Det var fjernt for meg, det å skulle kunne drive med musikkteater profesjonelt. Først da en av danselærerne mine; Fiona Jane Ellingsen, tok oss med på studietur til Stockholm da jeg var 17 år, forsto jeg at det fantes utdannelsesmuligheter innen mitt kulturelle felt. Likevel tok det ennå litt tid før jeg somla meg til å søke utdanning, og igjen var det samme lærer som var på meg, nærmest på overtid i forhold til søknadsfrister:

– Har du ikke tenkt å søke balletthøgskolen eller Bårdar Akademiet? – Jo, det kan jeg jo gjøre, svarte jeg, ikke veldig beslutsomt. Så Fiona tok grep, fikk meg til å fylle ut søknadsskjemaet og fikk det sendt inn. Jeg dro på audition, og kom inn på Bårdar. Og jeg er utrolig glad for det, og takknemlig for lærerens innsats for meg.

Magien i kulturelt samspill

– Vi hadde i det hele tatt mange pedagoger med et brennende engasjement for arbeidet sitt. Kanskje gløder en kulturskolepedagog litt ekstra for jobben sin i forhold til lærere i grunnskolen for eksempel. Mange av dem er jo kulturutøvere og kunstnere i tillegg, og kanskje blir det hele mer et slags kall, det er jo en ganske så beinhard jobb til tider, sier Ruud Ellingsen og kjenner på gleden over det aller fineste kulturskolegangen ga henne:

– Kulturskolen ga meg en ballast jeg flyter godt på. Enkelt-timene var viktige. Men de viktigste, største øyeblikkene, de beste opplevelsene; var når jeg gjorde noe sammen med andre. Det å synge sammen med andre er fortsatt noe av det mest fantastiske jeg vet. Korøvelser kan være sjelfulle saker. Den herlige kollektive følelsen når klangene stemmer og en lykkes sammen. Det å gjøre noe sammen, tilhøre noe og skape noe sammen ..., leke i lag ... Det fins sterke opplevelser fra den gang som har satt seg i meg.

Hun mener trygghet avler kreativitet. – Selvsagt kan en ikke bli dulla med hele livet som kulturutøver. Men muligheten til å utfolde seg og leke er så viktig. Leke og dele positive opplevelser. Og jeg leker fortsatt den dag i dag, det er det jeg driver med, det er jobben min, å leke. Det har så lett for å bli et prestasjonsjag, med angst for kritikker, angst for ikke å være god nok, søken etter bekreftelse på at en er bra. Det er lett å glemme hvorfor jeg egentlig begynte

med musikk og dans, lett å glemme hvor artig og fint det er å få lov å formidle noe til et publikum, lett å glemme gleden i å få gi og berøre noen med kultur, sier Heidi Ruud Ellingsen.

Gode erfaringer med Norsk kulturskoleråd

40-årsjubilanten Norsk kulturskoleråd har ikke skuespilleren minner om fra tidlig kulturskolegang. Rådet ble ikke noe håndfast i hennes liv før hun ble tildelt Drømmestipendet i 2007, av Norsk kulturskoleråd og Norsk Tipping.

– Det var jo første stipendet/prisen jeg fikk som ikke var av lokal karakter. Det er ekstra stas å bli anerkjent nasjonalt for det en gjør. Det ga en veldig motivasjon til å fortsette på det sporet jeg var. Det ga meg tro på meg sjøl, på at jeg har noe å komme med. Stipendet ble en styrke i ei vanskelig, utfordrende tid, da mye skjedde i livet mitt, sier hun.

Heidi var da med i NRK-konkurransen ”Drømmerollen”, som hun til slutt vant. Som premie fikk hun rollen som Kathy Selden i musikalen ”Singin' in the Rain”, som ble satt opp på Oslo Nye i januar 2008.

Hun husker også godt selve stipendoverrekkelsen. Den foregikk på rådhuset med både ordfører og foreldre til stede. – Jeg skulle synge to sanger, men var så stolt og rørt at jeg nesten ikke klarte det. Tror det hadde med at mamma og pappa var der, og at jeg liksom så tilbake på all den støtten og hjelpa de ga meg alle årene jeg gikk på kulturskolen og var med i skolekoret. Jeg har vært utrolig heldig som har fått deres støtte.

Vi aner at det blinker i noe blankt og vått innerst i øyekroken hennes.

– Drømmestipendet som ordning er en veldig bra ting. Jeg ble sett, og jeg fikk bekrefta at jeg er på riktig plass. Og det er viktig, for mange ungdommer tviler mye på om de er gode nok, at de har noe å formidle som andre vil ha, sier Ruud Ellingsen.

”Godt Musikkår”-artist

Heidi fikk mer nærkontakt med Norsk kulturskoleråd i 2007, som proffartist i tv-showet ”Godt Musikkår” som Norsk kulturskoleråd og NRK samarbeidet om i en årrekke. Heidi var med der, i et nummer fra ”Singin' in the Rain”, sammen med Kåre Conradi og Jonas Digerud. Hun opplevde Norsk kulturskoleråd som en profesjonell aktør også hva gjaldt tv-produksjon:

– Dette var i en kaotisk periode i mitt liv, før premieren på Oslo Nye. Det var veldig artig å reise til Trondheim for å delta i showet. Kåre, Jonas og jeg hadde blitt godt kjent med hverandre etter flere uker med prøver. Men jeg ble jo slått i bakken av kvaliteten på de unge musikerne og danserne som var med i showet! Jeg husker jeg tenkte ”hva i alle dager gjør jeg her?”, sier proffen som den gangen ble litt satt ut av gode amatørers innsats og ferdigheter. – Jeg ble helt lamslått av de flotte prestasjonene. Og vi måtte skjerpe oss for ikke å falle igjennom. Husker også en pinlig greie; vi hadde så mye trøbbel, mikrofonen min - som var festa rundt låret mitt - ramla av, og det kjentes som om trusa fallt av meg! Mikrofonen ramla på golvet, og nummeret måtte stoppes og gjøres om igjen. Vårt bidrag er jeg ikke så veldig stolt av, er litt flau av det. Nummeret var ikke ferdig, og så ble vi, de profesjonelle, showets problemmakere ...

– Kulturskolen skal være ressurscenter

Heidi Ruud Ellingsen avslutta kulturskolegangen i 2004. Hun har ikke så mye kontakt med skoleslaget i dag. – Jeg har ikke egne barn, som kunne ha gått der, så jeg har ingen nær kontakt med kulturskolen i dag. Men jeg har jo kontakt med tidligere lærere, og forstår at kulturskolen har sine utfordringer, og at kvaliteten blir veldig ulik fra kommune til kommune, sier hun, og det er noe som uroer henne:

– Det er klart tilbudet må tilrettelegges forskjellig i forhold til kommunestørrelsen. Men de fleste jeg snakker med om kulturskole er fornøyde og setter pris på mulighetene som fins der. Noen savner vel spesielle tilbud i sin kommunes kulturskole. Jeg synes jo det er flott at kulturskole-tilbudet kan flettes inn i barn og unges skolehverdag for øvrig. Synes også det er flott når pedagoger kan få større stillinger, for eksempel gjennom kombinerte stillinger

i grunnskole og kulturskole. Ellers synes jeg det er trist og vondt å tenke på at min egen Narvik kulturskole har vært gjennom tøffe nedskjæringer de senere årene. Dette rammer jo både elever og lærere samt hele kulturlivet i byen. En god kulturskole gir jo så store, positive ringvirkninger. Norsk kulturskoleråd sier jo at kulturskolen skal være et lokalt ressurscenter - og jeg er så enig i den målsettingen! For å få det til trengs gode, motiverte lærerkrefter. Både som pedagoger og som utøvere, som forbilder.

Ønsker pristak - håper på kulturskoletimen

Skolepengediskusjonen har alltid gått rundt kulturskolen. Ruud Ellingsen har også et syn på den saken: – Det burde være en pris som er spiselig for alle. Det burde være et tak på hvor mye det kan koste å gå i kulturskolen. Det var det tidligere, og det synes jeg var en bra ting. Når det er barn av middelklassen og ”oppover” som dominerer, så viser det jo at en nærmest ekskluderer barn av familier som ikke har ”god råd”.

Hun har også merka seg Kunnskapsdepartementets nye tiltak: Kulturskoletime for grunnskoleelever.

– Jeg synes jo dette er et veldig bra tilbud. Men det er skummelt og sørgelig om det blir sånn at kommunene skjærer ned på det ordinære kulturskoletilbudet for å kunne gi dette gratistilbudet. Dette må jo komme i tillegg! Og denne timen må helst være en smakebit, en introduksjon til hva kulturskolen er, både for elever og foreldre som ikke kjenner til skoleslagets tilbud fra før. Klare retningslinjer i form av en lov og forskrifter, sånn at tilbudet blir hva jeg oppfatter at Kunnskapsdepartementet og regjeringa ønsker. Det kan ikke være sånn at dette tilbudets kvalitet er prisgitt kommunepolitikernes evne til å forstå verdien av kulturskolen. Jeg tror staten må inn med øremerka midler til dette tilbudet, samtidig som en har en god dialog med kulturskolens ledere og lærere, som best vet hva som er best å gjøre i den enkelte kommunen, sier Ruud Ellingsen og har på strak arm også råd til kunnskapsministeren om hvordan kulturskolen skal behandles:

– Lytt til kulturskoleansatte og Norsk kulturskoleråd

– Jeg tenker at de som bestemmer gjør klokt i å rådføre seg med både kulturskoleansatte og Norsk kulturskoleråd. Dette for å finne ut hvordan ting fungerer i praksis. Kanskje er det en idé å sende statsråden og hennes nærmeste rådgivere på en kulturskoleekskursjon, sånn at de får innsikt i hvor ulike utfordringer kulturskolene har, avhengig av innbyggertall, kommuneøkonomi, tilgang på lærerkrefter, politikernes forståelse for kulturskolen m.m.

– *Hva skal Norsk kulturskoleråd prioritere; politisk eller faglig arbeid?*

– Begge deler er like viktig. Tror Norsk kulturskoleråd har en viktig oppgave på begge felt, både i få styrende politikere til å forstå viktigheten av kulturskolen og i å styrke skoleslaget samt kurse kulturskoleansatte.

– *Hva kan gjøres for å krympe ventelistene og/eller øke antallet elevplasser?*

– Nesten 30.000 på venteliste er jo veldig mange. Det er jo flere elever i kulturskolen enn noen gang, men stadig øker også ventelistene. Her må det flere lærere og bedre økonomi til. Jeg slapp å vente. Det må være kjempetrist å vente i årevis på å få lære noe en virkelig har lyst til å lære seg. Spesielt trist for dem som kanskje ikke lykkes så godt i teoretiske fag på skolen, eller ikke er noe ball- og idrettstalent, og så får de attpåil ikke drive med det de har veldig lyst til å holde på med. Her må tiltak settes inn for å få ventelistene ned på et akseptabelt nivå, et nivå der en ikke må vente i årevis for å få gitarundervisning.

Ønsker større bredde i tilbudet innen fagene

Heidi Ruud Ellingsen er også opptatt av å gjøre kulturskolen enda mer attraktiv for gutter. Jentene er i flertall blant elevene i dag, og andelen jenter er økende.

– Det har vel alltid vært en overvekt av jenter i kulturskolen. Sånn var det også da jeg gikk der. Og så var det stor forskjell i hvilke instrument som var mest populære blant jenter og gutter. Kanskje handler dette litt om foreldres tenkemåte og hvordan de stimulerer sine barn i valg av instrument og kulturaktivitet. Men jeg har venner som har sønner som nå går og lærer å danse hiphop, og det er positivt. Tror det er viktig med bredde innen de ulike fagene, men det vil vel aldri bli en opphopning av gutter på klassisk ballett. Noen sjangre appellerer nok naturlig mer til det ene kjønnnet. Jeg går ikke rundt og bekymrer meg over at guttene er i mindretall i kulturskolen, men kanskje skal foreldre være mer bevisste på å stimulere sine sønner like mye til kulturell aktivitet som de stimulerer sine døtre, sier Ruud Ellingsen.

– Hvilken bra visjon!

Norsk kulturskoleråds visjonen ”Kulturskole for alle” synes Ruud Ellingsen godt om: – Jeg tenker ”Ja! Dette er en bra visjon!”. Den sier meg at det er mulig for alle, uansett etnisk bakgrunn, uansett familiens økonomiske situasjon, uansett hvor en vokser opp, så fins det en mulighet til å gå på kulturskole. Ikke at kulturskole skal være for alle, men det skal være en mulighet for alle.

Kulturskolen er utvilsomt en nødvendighet i et godt samfunn skal vi tro Heidi Ruud Ellingsen. Men hun er også opptatt av de estetiske fagenes plass i grunnskolen - og ikke minst disse fagenes egenverdi:

– Jeg synes estetiske fag har for lav status i det norske skolesystemet. Jeg har en grunntanke: alle mennesker gjennom alle tider, i alle land, i alle kulturer, har hatt og har kunst og kultur som måter å uttrykke oss på. Vi trenger dette! Vi trenger å uttrykke oss på denne måten, vi trenger å utfolde oss kreativt, sier hun veldig engasjert, og fortsetter:

– Vi har jo dokumentert at mennesket i tidlige tider danset både i begravelser og festlige sammenhenger. Jeg tror på at ”der ordene slutter starter musikken”, og jeg tenker at vi ofte forneker en del av oss sjøl, med så mye fokus på det teoretiske. Jeg tror kunst- og kulturaktivitet er viktig for oss, for sjela vår. Jeg tror at når en sier at en ikke liker å danse,

så er det en fornektelse av din natur som menneske. Jeg vet at kreative fag har betydning for vår evne til å lykkes i andre fag, ved at en blir mer løsningsorientert osv. Men jeg tror at det å uttrykke seg kulturelt har en egenverdi for mennesket. Det er bare vi i den moderne, vestlige verden som ikke vet å verdsette dette. Og det gjør oss kjøligere som mennesker. Mindre empatiske.

Mener Heidi Ruud Ellingsen. Og derfor synes hun det er det så viktig og flott om en kan få mer kulturaktivitet inn i skolen, som hun håper en nå kanskje kan få til gjennom kulturskoletimen:

– La det bli en naturlig del av oppveksten, det vil være så positivt for så mange, og gjøre alle mer ”hele” som mennesker. Mange vil finne viktig mestringsfølelse i estetiske fag, som de kanskje ikke har forutsetninger for å få i kjernefag som matematikk, engelsk, norsk ...

– Aldri bortkastet

– *Hvordan er norsk kulturskole om ti år, når Norsk kulturskoleråd fyller 50? Øremerking og makspris?*

– Håper det er et yrende, kokende kulturliv i landet vårt, der det fins en kulturskole for alle, med et tilbud til alle, og at den er et ressurscenter for hele lokalsamfunnet. Håper også det er en kulturskole både for dem som bare vil utøve kultur for egen skyld og for dem som vil lengere, som vil ha større utfordringer enn å spille til husbruk.

For jeg er sikker på at selv om jeg hadde blitt lege ville kulturskolegangen aldri ha følt bortkastet. Kulturskolen ga meg så mye glede, og der hadde jeg mange av mine fineste opplevelser som barn.

Tekst: Egil Hofslis

”Det er skremmende at noen som utdanner seg til å bli lærer kan gå ut i skolen uten kompetanse i kunstfagene eller i de kreative metodene”

– Som whisky i rektors nederste skuff

Det er utrolig hvilke ressurser Norge setter inn i kunst og kultur. Spesielt i program som Den kulturelle skolesekken og kulturskolene - de er så omfattende. Det er imponerende, virkelig fantastisk!

Den australske forskeren Anne Bamford¹ kom på den internasjonale politiske agenda da hun på oppdrag for UNESCO publiserte "The Wow Factor" (2006), en analyse av forskning i tilknytning til kunstfagene i skolen i mer enn 60 land. Det ble aldri rapportert inn data fra Norge, en medvirkende årsak til at Bamford i 2010 ble engasjert av Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen for å gjøre en vurdering av situasjonen her til lands.

Innspillet til evalueringen kom imidlertid fra Norsk kulturskoleråd og hadde sin bakgrunn i Det kulturelle veksthus, et prosjekt utarbeidet av Nordisk musikk- og

kulturskoleunion (NMKU) i samarbeid med Nordisk Union for Musikutbildare (NUMU). Formålet var å kartlegge situasjonen for kunstfagene i de nordiske land og å stimulere til forskning på dette området. I arbeidet med prosjektsøknaden deltok Anne Bamford på et møte med den nordiske gruppen i Helsingfors, der hun også ble spurt om sine muligheter for å lede kartleggingsfasen i dette prosjektet dersom det lot seg realisere. Prosjektet ble senere presentert for Nordisk råds kulturutvalg, og det ble søkt om tilskudd fra nordiske fond.

Det kom ikke noen bevilgning, men på Island satte en på egen hånd i gang en evaluering i regi av Bamford i 2008-2009. Norge kom altså etter i 2010-2011, og i disse dager avsluttes en rapport for Færøyene. Omtrent samtidig med "The Wow Factor" hadde Bamford gjennomført et evalueringsprosjekt for myndighetene i Danmark².

Anne Bamford har de senere år vært tilknyttet University of Arts i London, der hun er direktør for International Research Agency (med "The Engine Room"). Ved siden av en rekke internasjonale evalueringsoppdrag, og utallige foredrag - blant annet her i Norge - har hun nå også gått inn i en stilling tilsvarende en utdanningsdirektør med ansvar for 172 grunnskoler og videregående skoler i sørøstlige London og Kent.

Finner mye å rose Norge for

– Nå, året etter at du la fram din rapport om kunst og kultur i opplæringen i Norge, hvilket inntrykk sitter du i dag igjen med av situasjonen i vårt land?

– Jeg må starte med å vise til de gode eksemplene. Dersom jeg sier ni gode ting og én dårlig, kommer dere bare til å fokusere den ene dårlige. For det er også noe som er dårlig. Men først og fremst er det utrolig hvilke ressurser Norge setter inn i kunst og kultur, spesielt i program som Den kulturelle skolesekken (Dks) og kulturskolene - de er så

Navn: Anne Bamford

Født: 1961

Hvorfor med: Forfatter av den internasjonale suksessen "The Wow Factor" (2006), rapporten "Arts and Cultural Education in Norway 2010-2011", utgitt av Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (2012)

Cv i utdrag: Direktør for Engine Room ved Wimbledon College of Arts, University of Arts, London. Flere forskningsoppdrag for UNESCO samt studier av opplæringen i kunst og kultur i en rekke land, bl.a. Nederland, Kina (Hong Kong), Danmark, Island og Norge. For tiden også skoledirektør for regionen Southwark i London

¹Oversikt over Anne Bamfords prosjekter, utgivelser mm: <http://raw.wimbledon.ac.uk/?q=node/20>

²The Ildsjæl in the Classroom, 2006

omfattende. Det er imponerende, virkelig fantastisk, slik som tiltaket med kulturskoletimen i SFO/1.-4. klasse. Alle som er engasjert i Dks har utviklet en storartet ekspertise. Jeg tror at dere i Norge vil utvikle en verdensledende kompetanse innen kunst for barn, og det er trolig en god del lærdom her som dere bør dele med andre. Dere kommer til å ha en hel generasjon av musikere, av kunstnere som virkelig er gode til å arbeide med barn. Og Norge har også disse fremragende orkestrene, sier Anne Bamford entusiastisk, før hun kommer til det hun kaller utfordringer:

– Dere har imidlertid noen store utfordringer, ikke minst gjelder dette lærerutdanningen. Dessuten er det en iøynefallende diskriminering i kulturskolens kunstfag³, der særlig to grupper barn faller ut: gutter og barn med annen bakgrunn enn den norske. Når det gjelder lærerutdanningen er det skremmende at noen som utdanner seg til å bli lærer kan gå ut i skolen uten kompetanse i kunstfagene eller i de kreative metodene. Det er vanskelig å forstå hvordan det kan ha blitt slik.

Ser mangelfull lærerutdanning som svik mot elevene

– *Kan en årsak være de senere års fokus på kjernefagene i skolen? Det er bred enighet om at språk og matematikk må styrkes. Politikerne har ikke vært fornøyde med resultatet av PISA-undersøkelsene.*

– Men det er ikke noe argument for å svekke bredden i lærerutdanningen. Det er kortsynt og et svik mot elevene. Jeg er klar på dette! Som et eksempel vil jeg nevne Canada, der en lærer må undervise både i kunstfag og teorifag. Der sier de at en som har en forståelse for kunstfagene også blir en bedre vitenskapsmann. Aktivitet i disse fagene er også viktig for å hindre at ungdommer kjeder seg i skolen. Dette berører et annet tema dere diskuterer i Norge; alle ungdommene som faller fra i skolen. De er ikke dumme, de er smarte. For meg er det hjerteskjærende å komme inn i en skole der ungdommene faktisk sitter og sover.

Så vender Bamford tilbake til å snakke om lærerutdanningen.

– Hvordan kan en elev lære om matematikk om hun ikke lærer om visuell kunst, vinkler og form? Musikk er matematikk. Land som gjør det bra i PISA - som Canada, Finland, Sør-Korea - har alle et skolemiljø preget av kultur. Norge er absolutt ikke dårlig i internasjonale tester, faktisk er dere på topp ti! Så det blir helt feil om en bekymrer seg så mye om resultatene i en test at en risikerer å miste en god og bred opplæring for alle barn ved å ha et slikt begrenset fokus, sier Anne Bamford.

Hun finner det også forstemmende at en nå kan oppleve lærerstudenter som aldri har vært på teaterforestillinger, aldri har vært på en konsert, aldri har lært å lese noter. – Om de starter på lærerutdanning i Norge kan de velge bort å lære om kultur og kreative prosesser i undervisningen. Når disse går ut av skolen vet de ingen ting om dette, de vet ikke hvor de skal starte, de har ingen formening om hva de skal gjøre. Hvordan kan en i Norge la en person som ikke vet noe om musikk, maling og tegning, få undervise åtteåringer? Det er grusomt! Det er et alvorlig feilgrep fordi en umulig kan lære dersom læring ikke er innebygd i kultur og rik på fantasifulle tilnærminger, sier Bamford.

Frykter en mindre kreativ lærerstand

– *Det kan synes som om kontinuiteten fra den tidligere lærerutdanningen er brutt på dette området. Er dette en form for historieløshet?*

– Dette er akkurat det jeg sier i Sverige. Da jeg studerte undervisning i Australia på slutten av 1970- og tidlig på 1980-tallet, kom vår lærermodell fra Sverige. Den var som en basis for alt vi gjorde. Det som er bemerkelsesverdig, er at måten en arbeidet på i Sverige den gang, er borte. Ser en på de mest kreative lærere i Sverige nå, er de på min alder eller eldre. Fordi de husker! Men om du tenker over det, vil de alle bli pensjonerte om fem til ti års tid, og en kan frykte at de nye ikke vil bringe kultur og kreative arbeidsmåter inn i klasserommet på samme måte.

– *Du pekte også på utfordringer for den norske kulturskolen, og at den diskriminerer enkelte grupper av barn.*

– Selv om dere har et vidunderlig program, er det noen barn som faller ut - gutter, og barn med annen bakgrunn enn den norske. Og jeg vil hevde at dette er et virkelig alvorlig problem. Guttene er framtidens fedre, og dersom de ikke verdsetter tilbudet i musikk- og kulturskoler, er faren stor for at heller ikke barna deres vil gjøre det. Her er det interessant å se til Færøyene. Der er fedrene fiskere, og mange av dem liker ikke at deres barn bruker så mye tid på kunstfagene. Rektorene sto imidlertid opp for dette. I et møte jeg hadde med en færøysk rektor, sa vedkommende "jeg hadde fiskere som klaget over at deres barn gjorde så eller så, men jeg sa til dem: Jeg er kaptein på denne båten, og jeg vil ikke fortelle deg hvordan du skal føre din egen båt, og du skal ikke fortelle meg hvordan jeg skal lede min skole". En kan som rektorene på Færøyene ikke bare godta diskriminering i kunstfagene. Dette må møtes aktivt og med styrke, sier Bamford og gir oss i Norge klar beskjed:

– Jeg tror ikke dere fullt ut utfordrer stereotyper som at gutter driver med sport og jenter kultur. Når jeg leser hva noen av guttene har sagt i min rapport, blir jeg emosjonelt berørt. Til og med når jeg snakker om det blir jeg trist. Hva gjør dere med disse unge menn? Dere har en kulturskole der tre firedeler er jenter. Dette kan ikke fortsette. Dere kan ikke bare si: "Men guttene kommer ikke". Dere må tenke over hva en kan gjøre for å få dem til å komme! På Færøyene utfordres denne diskrimineringen av gutter, mens en i Norge ikke har noen som står opp og sier at dette er kriminelt! Barneombudet skal ha påpekt det, men ingen har tatt det videre.

Hvordan nå barn fra innvandremiljø

– Norge får stadig flere innvandrere, og aktivitet i musikk og andre kunstuttrykk er måten et barn lærer om sitt land. Dersom innvandrerbarn ikke er inkludert, lærer de ikke norske sanger, de lærer ikke å kjenne landets historie. Ut fra det jeg har sett, behøver dere å gjøre grundige vurderinger av hvilke program som kan nå ut til barn fra innvandremiljø. Trolig vil noen si: "Vi har noen tyrkiske barn, kanskje vi skal tilby tyrkiske instrumenter?". Det er ikke nødvendigvis løsningen, sier Anne Bamford og utdyper:

– En må gå i dybden og stille helt fundamentale spørsmål. Det kan innebære noe annet, og dere må selv finne ut av det. En måte å få et inntrykk av situasjonen på kan for eksempel være å oppsøke kulturskolen i Oslo. Jeg går i gatene og ser alle disse fargede ansiktene. Så kommer jeg inn i kulturskolen og ser bare noen få slike ansikt. Like i nærheten av Oslos kulturskole er det et bibliotek som på en helt annen måte når ut til disse gruppene. Hvorfor klarer biblioteket å samle disse barna, mens kulturskolen i nabolaget gjør det i langt mindre grad? Er det kostnaden ved å gå der, eller hva er det som skjer? Undrer Bamford.

– Hvis du sammenlikner, har biblioteket bare en brøkdel av kulturskolens budsjett. Her ligger det til rette for at de to institusjonene kan lære av hverandre, noe jeg legger stor vekt på for mine skoler. Jeg har et kart med alle, og de har fargekoder. De grønne skolene gjør det virkelig godt, oransje og røde skoler mindre bra. Jeg ber de røde se til nærmeste grønne skolen og oppmuntrer dem til å samarbeide. Og det er virkelig en god oppskrift på overføring av læring, mener Bamford.

– *Når du i tillegg til alt det andre du gjør nå også har gått inn i den overordnede ledelsen av grunnskoler og videregående skoler, hva ligger bak dette?*

– Det ble et behov for meg å delta i den operative ledelse av skoler for å utprøve erfaringer og konklusjoner fra mange av de prosjekter jeg har arbeidet med. Sempelthen for å se hvordan jeg kan påvirke det som skjer i skolen i hverdagen. Jeg ville undersøke om jeg kunne være den som "gjorde forskjellen", og ikke minst prøve å forstå mer av årsakene til at noen skoler ikke har kunst og kultur som en basis for sin virksomhet. Jeg har derfor valgt å gå ut av stillingen som professor.

Som whisky i nederste skuff

– I min nye rolle opplever jeg spenningen mellom budskap som kommer til skolene "ovenfra og ned" eller "nedenfra og opp", spesielt når disse er kontrasterende. Regjeringen sier med tyngde at barn må oppnå gode testresultater. Når jeg så hevder at kreativitet og kunstfagene er viktige, hører ikke lærerne dette. Jeg sier til mine lærere at jeg er deres leder, og ønsker at de skal gi barn en helhetlig opplæring der kreativitet og kunstfagene er viktige. Jeg sier til dem at

^[1] I denne artikkelen benyttes betegnelsen kunstfag både i forbindelse med kulturskolen, skoleverket og lærerutdanningen

de har alle de pengene de behøver, at de har tillatelse til å gjøre dette, og jeg gir praktiske henvisninger. Og selv om de er meget entusiastiske og ønsker en frisk pust inn i skoletiden, kjenner de på presset ovenfra. De gode skolene får til både de kreative prosessene samtidig som de oppnår gode testresultater. I de gjennomsnittlige skolene er lærerne utrygge og sier "Vi hører deg, Anne, men om mine resultater blir dårlige vil det være meget uheldig for meg." Jeg sier til dem "Fra forskningen vet vi at resultatene vil bli bedre". Det er vanskelig for dem å stole på dette. I de gode skolene ser de det, og er trygge på sine arbeidsmåter og holder fokuset på hele barnet, sier Bamford og penser tilbake til norske skoleforhold:

– Når jeg snakker med rektorer i Norge, er kunstfagene som en whisky i nederste skuff. De trekker fram disse fagene og tar en slurk av dem så lenge de tror at ingen ser på. De ønsker å drive med kunstfagene, de er hengivne, men føler at de ikke kan gjøre for mye ut av det. Likevel gjør de det i sine skoler til tross for presset om å fokusere "basisfagene."

Lærerens manglende tiltro til egne forutsetninger

Så tar Bamford opp et problem hun ikke omtalte i sin rapport fra Norge. Noe hun omtaler som en sideeffekt av Den kulturelle skolesekken, som hun i utgangspunktet synes er et fantastisk program:

– Det viser seg at når musikere eller kunstnere kommer til skolen, og holder en inspirerende time - og elevene fryder seg - da kan de faste lærerne føle seg truet og bli usikre på om de strekker til. Ved å se den skolerte faglæreren i arbeid, forsterkes lærerens manglende tiltro til egne forutsetninger. Han vil kunne tenke: "Å, jeg kan aldri gjøre dette", for forskjellen mellom denne personen og ens eget nivå og ferdigheter er så stor. Dersom jeg ønsket å danse med elevene og du var en utdannet danser som sa "selvsagt kan du gjøre det", ville jeg likevel føle at det ikke var mulig å gjøre en god jobb. Om jeg derimot hadde en som bare var en litt bedre danser enn meg som sa det, ville jeg si "Ok, jeg kan prøve."

Anne Bamford mener at en av de viktigste roller Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen kan ha, må være å bringe ut ressurser og skape faglig utvikling for lærere som er i skolen nå.

– Dersom en ser på undervisningen i matematikk, får læreren en grundig, trinnsvis veiledning i hvordan det skal arbeides i faget. På samme måte må vi forenkle undervisningen i kunstfagene. Da jeg var lærer i Australia på 1980-tallet hadde vi et halvtimes musikkprogram i radio, en bok for læreren og en for elevene - som kunne synge med. Jeg var ikke særlig dyktig i musikk, men kunne likevel holde en god time og ha ideer. Naturligvis er dette ikke på samme nivå som i en fullverdig instrumental opplæring, men barna sang hver dag, de lærte sangene - og lese noter, å bruke rytmeinstrumenter og å spille på blokkfløyte. Og barna elsket det. Glemte jeg å sette på radioen klokken halv elleve, varslet de. I timeplanen var det to timer i uken. Det de fikk med seg fra musikktime gjorde dem i stand til å ta initiativ i disse timene og senere engasjere seg ut over dette dersom de ønsket det, sier Anne Bamford.

Liker ideen om kulturskoletimen

– Du omtalte innledningsvis den såkalte kulturskoletimen som skal tilbys til alle barn i SFO/1.-4. klasse i Norge fra høsten 2013. Hvordan ser du på denne?

– Siden dette tilsvarer noe jeg har anbefalt i min rapport, støtter jeg absolutt ideen. Men det er noen faremomenter, som at læreren tenker: "Dersom noe slikt kan gjøres utenom den ordinære undervisningen i skolen, behøver ikke jeg å gjøre det innenfor, fordi de eksterne lærerne er dyktigere". På samme måte som med profesjonelle musikere og kunstnere i Dks vil allmennlærere i enda større grad kunne oppleve å ikke strekke til i disse fagene. Klasselæreren bør derfor være i rommet sammen med elevene for å lære sammen med dem, for å øke sin egen dyktighet og kunne nyttegjøre seg noe av dette i de ordinære timene. En positiv og viktig side av kulturskoletimen er at undervisningen skal foregå innenfor skoletiden. Dersom en bare hadde ettermiddagsundervisning, ville det være en fare for at det bare var barn fra ressurssterke familier som fikk nytte godt av tilbudet.

– *Kulturskoletimen har så vidt jeg forstår visse fellestrekk med det engelske Wider Opportunities in Music. Du har vurdert dette programmet. Kan du fortelle mer om dette?*

– Dette programmet er for alle skoler og for alle barn. Tanken er at hvert barn, når de forlater grunnskolen, skal ha lært å spille et musikkinstrument. Som du nevnte, sto jeg for evalueringen. Barna fikk bare ett års gratis undervisning, og selvfølgelig lærte de ikke fullt ut å spille et instrument på denne tiden. De fleste skolene syntes imidlertid opplegget var vellykket og ønsket å gå videre med det. Da måtte skolene finne midler på eget budsjett, noen steder med bidrag fra foreldrene. Det lot seg ikke gjøre for skoler i fattige områder. Undersøkelsen viste at to tredeler av skolene ønsket å fortsette. Undervisningen foregikk i storgrupper, for hele klassen med 30 barn, og med klasse-læreren sammen med elevene. Gjennom programmet er det blitt utviklet gode metoder for denne undervisningen.

Elevene trivdes best i store grupper

Bamford sier at det ble gjort noen interessante erfaringer. I noen distrikt ble barna etter de første innledende årene plasserte i mindre grupper. Dette førte til at flere sluttet. Årsaken var at de trivdes med å bli undervist i store grupper og med å være sammen i hele klassen. De likte ikke å bli satt i mindre grupper eller å være alene.

– Målet med disse timene var å spille mest mulig. Barna likte å ha det de betegnet som "ordentlige instrumenter." De ble skuffet om de fikk en blokkfløyte eller noe slikt, mens for eksempel messinginstrumenter var populære. Hver musikkskole kjørte dette programmet for skolene i sitt distrikt. Noen steder valgte musikkskolen instrument for barna, så de kunne si: Alle barn i denne klassen skal lære fiolin." Andre steder sa de: "Her er instrumentene, dere kan velge!" Da så lærerne på fingre, munn etc. og sa hva de mente var best for den enkelte å velge. Det var altså forskjellige måter å gjøre dette på, og ingen kan si at den ene var bedre enn den andre. Et ankepunkt kom fra noen av musikerne som underviste. De pekte på at barna i de store gruppene ikke opparbeidet seg gode spillevaner. Selv om de kunne spille en sang holdt de ikke hånden riktig, de utviklet ikke riktig teknikk. Og når de først hadde lært noe, var det ikke enkelt å korrigere dårlige vaner, sier Bamford.

– *Både kulturskoletimen og Wider Opportunities in Music forutsetter storgruppeundervisning, da det skal foregå innenfor den obligatoriske skolens ressursrammer. I din rapport om kunst og kultur i opplæringen i Norge peker du på et annet ytterpunkt, at individuell undervisning preger et stort antall kulturskoler i Norge i dag. Dette setter du et stort spørsmålstegn ved?*

– Det tror jeg det er viktig at noen gjør. Min undersøkelse fra Færøyene viste at det meste av musikkundervisningen foregår på "en til en"-basis. Som et resultat av dette har de lange ventelister. Noen barn må vente i opp til fem-seks år før de kommer inne i musikkskolen. Det følgende er nok ikke populært, men jeg har fremmet dette synspunktet både i Danmark, Norge, og nå på Færøyene: Musikk- og kulturskolene får betydelige offentlige midler, og kostnaden for hvert barn er virkelig svært, svært høy. Da må en kunne spørre om den eksisterende måten er den beste å bruke pengene på, eller om det fins andre og bedre. Hvorfor ser ikke flere på muligheten, i hvert fall for de yngre elevene, for å ha gruppeundervisning, spør Bamford og fortsetter:

– Jeg er klar over at både kulturskolen og utdanningsinstitusjonene har en historikk med "mester" og "elev" og at det er krevende å løse opp i dette. Dersom en ser til England, er en i ferd med å få en ny type musikere som liker å arbeide og undervise i grupper. I utgangspunktet var de usikre, men nå liker de det, og de ønsker ikke å gå tilbake til individuell undervisning. De foretrekker måten barn arbeider sammen på, det hele blir ikke så intensivt. Selvsagt ser en også verdien av at gruppeundervisningen er mindre ressurskrevende både for det offentlige og foreldrene.

Barn som er sine egne lærere

– *Jeg forstår at musikkskolen på Færøyene utfordres på andre måter enn hva gjelder ressursbruken?*

– Noe som er interessant i den forbindelse er at et stort antall barn på Færøyene underviser seg selv. Når en ser på adferden til disse barna, gir det noen signaler til musikkskoler og kulturskoler som det er verdt å analysere nøye. Barn som er sine egne lærere går først til internett og skaffer seg kunnskap om en grunnleggende teknikk. Når de har fått dette går de til privat undervisning og tar noen

timer - ikke sjelden bare i ett semester. Så avslutter de og danner gjerne grupper med andre ungdommer. Den lidenskapen de viser forteller oss både noe om hvorfor noen unge utøvere blir meget gode musikere og grunnen til at de ofte fortsetter å spille. De fleste profesjonelle musikere på Færøyene har lært på denne måten. Derimot ser en at mange som får sin grunnopplæring i musikkskolen ikke fortsetter. Det samme opplever en i Norge der mange barn dropper ut av kulturskolen omkring tolvårsalderen. Ser en nærmere på dette mønsteret sier det først av alt at barn bør gis mulighet til å eksperimentere med musikk. Først når de så finner sitt instrument, kan de få regelmessig undervisning. De behøver en eller annen form for innføring, deretter å være sammen med andre barn i opplæringen. Dette bygger opp under den øvingskulturen som behøves både for å lære samt å holde ut.

Bamford påpeker at i Norge har også de frivillige musikkaktivitetene og kirken viktige roller ved å gi barn og unge nødvendige praksis, motivasjon og - etter hvert - dyktighet. Korps, kirkekor eller andre lokale ensembler er etter Bamfords mening av uvurderlig verdi når det gjelder å gi ungdom et miljø der de lærer sammen med voksne som kan spille.

– Kulturskolene vil også utfordres til å tenke nytt. En slik utfordring finner en i måten de gjør det på Cuba. Der får de tenåringer - mange av dem dyktige musikere - til å komme tilbake til skolen for å bistå med opplæringen av elever på barnetrinnet. Tenk om tenåringer i den norske kulturskolen kunne arbeide med yngre barn i en periode? Et slikt opplegg koster lite penger. På Cuba fører det også til at en holder på eldre elever som ellers ville droppet ut av musikkskolen. Dette er en enkel og rimelig modell, og må ikke ses på som en erstatning for den ordinære undervisningen, men snarere en utvidelse, sier Anne Bamford.

Påpeker faren ved et utdanningssystem som ikke fornyer seg

– *Du har pekt på kulturskolens ansvar for guttene, for innvandrerbarn og for å ta stilling til alternative, mindre ressurskrevende undervisningsmetoder. Det gir meg assosiasjoner til noe du sa i en annen sammenheng, om faren for et utdanningssystem som ikke fornyet seg, som ikke er i pakt med tiden. Du trakk sammenlikningen med å stå overfor en tsunami.*

– Jeg har dette fra Frank Crawford, en svært dyktig skotte som foreleste for mine rektorer. Han snakket riktignok om utdanning generelt. Jeg visste at han ville bli krevende. Halvparten av rektorene syntes om det han sa, den andre halvparten gjorde det ikke. Noen av dem mente at han var for sint, andre at han virkelig fikk dem til å tenke på hva slags utdanning som ville behøves for framtiden. Et av hans utsagn var: "I utdanning er det som å stå foran en tidebølge, eller verre, en tsunami. Før tsunamien kommer går sjøen rett ut. Fuglene flyr vekk, men folk står der og ser alle tegn på at noe skal hende. De gjør ingen ting, og overraskes når bølgen kommer". Og han legger til: "Det er det skolen er i dag. Vi kan alle stå der og se på drop out-ene, de arbeidsløse, teknologien. Men vi bare står der og venter".

Også i andre land forbereder ikke utdanningssystemet unge mennesker godt nok for framtiden, for arbeidslivet. Jeg var i Spania for fire år siden og fortalte dem at de produserer noe for en verden som ikke eksisterer. En kunne for flere år siden se hva som kom til å hende fordi barna har et utdanningssystem som er laget for 1920, ikke for 2020. Og det er det samme i Italia. I Tyskland, derimot, har de private stiftelsene kommet inn og reddet barna før bølgen slår inn. I Norge gjør dere heller ikke nok. I Sverige sier de: "Det er ikke noen tsunami, vi er alle lykkelige", og i Finland: "La oss redde de finske barna, men hold båten lukket, ikke ta noen annen ombord".

– Kulturskolen bør ut og møte barna

– Norsk kulturskoleråds visjon er "Kulturskole for alle." Hva er dine betraktninger rundt denne?

– I Norge har dere en modell der kulturskolen er ment å være tilgjengelig for alle. Det er selvsagt storartet, men da kan ikke kulturskolen vente på at barna kommer til skolen. Den burde arbeide aktivt for å nå ut til hvert enkelt barn. Det ikke er nok at et barn selv ikke ønsker å gå. En må se på dette bestemte barnet og spørre hvorfor det er slik. Og kulturskolens ledelse må reise spørsmålet: "Hvordan kan kulturskolen legge opp et program som gjør at dette barnet ønsker å gå?"

– Da nærmer dette seg den obligatoriske skolens ideologi?

– Absolutt. Mange barn er ikke gode i matematikk. De kan imidlertid ikke la være å holde på med matematikk. Her må den obligatoriske skolen utfordre seg selv: "Hvordan kan vi nå ut med matematikken disse elevene behøver?"

– Hvordan blir det da når mange i vårt samfunn ikke ser på kulturskolen som en skole, men som en fritidsaktivitet?

– Her fins det relevant forskning. Vi snakket nettopp om Wider Opportunities in Music-programmet, der jeg hadde ansvaret for evalueringen. Vi gjorde en rekke intervjuer med foreldre, og det vi registrerte var at noen så på instrumentalopplæringen som en del av barnas utdanning, andre som en fritidsaktivitet. Dersom en vurderte dette som rekreasjon, som moro, vil disse foreldrene kunne sammenlikne tilbudet med å gå til shoppingsenteret, se på tv, spille dataspill osv. Dette er noe helt annet enn å se på opplæringen som utdanning.

Islendingene sviktet ikke musikkskolen

Undersøkelsen Bamford gjorde på Island ble gjennomført under finanskrisen. Hun erfarte at det aldri var på tale å stoppe undervisningen i musikkskolene, selv om det var hardt å skaffe penger. Foreldrene så dette som en del av sine barns utdanning.

– Dersom de hadde sidestilt betaling for disse timene med kjøp av kinobilletter ville det vært enklere å droppe ut. I arbeidet med min undersøkelse i Kina, opplevde jeg at en mor, en lavtlønnet rengjøringsarbeider, måtte betale for sin datters undervisning i solosang. Jeg spurte henne om det var vanskelig å klare, og hun svarte "ja, men det er en del av hennes utdanning", sier Anne Bamford.

– Vi opplever at du blir hørt av politikerne, at mange av dem refererer til deg i den generelle skoledebatten, og selvsagt i uttalelser om kunst og kultur i opplæringen. Hvordan ser du på forholdet til politikere og det å fremme kunstfagene gjennom politisk engasjement?

– Det er nødvendig å synliggjøre og berømme politikere og partier som fremholder verdien av kunstfagene. Jeg bryr meg ikke om hvem som er i styringen. Det er ikke relevant for meg, det er det bare det endelige resultatet som er. For min egen del har det imidlertid vært viktig ikke å bekjenne egne politiske preferanser. Så ingen kjenner min politiske tilknytning. Jeg ser bare etter de begrunnelser, de bevis en kan finne gjennom forskningen. Det dreier seg først og fremst om å sikre at alle barn får muligheten til å aktivisere seg og eksperimentere med kunstfagene. Får de det ikke i skolen, får de det kanskje aldri. Om de får muligheten, og ikke skulle bry seg om det, så ok ... Men kjenner de ikke til dette, eller aldri får forsøke seg, er det noe helt annet.

– Din rapport om kunst og kultur i opplæringen i Norge ble presentert i fjor. Hva ville du ønske som en oppfølging av denne?

– Det de gjorde med rapporten i Danmark var forbilledlig. Utdanningsministeren sa: "Jeg støtter disse anbefalingene, jeg ønsker de bør realiseres". Han nedsatte en komité og det ble opprettet forskjellige grupper for å følge opp. De var enige i tilrådingene og satte dem ut i livet. De har endret lovgrunnlaget, men det som skjer i klasserommet er fortsatt ikke særlig godt. Naturligvis er dette en utfordring. I alle land der jeg har gjort slike undersøkelser har det vært svært positive holdninger til å implementere funnene. For oppfølgingen av undersøkelsen

i Norge vil jeg tilrå at også dere danner en komité med representanter for de involverte aktørene. Jeg ville ønske at de forskjellige gruppene går igjennom rapporten, iallfall nøkkelpunktene for sin sektor. De må ikke være eller bli enige, men temaene bør være satt på dagsorden og drøftet. Velg så tre tilrådinge, for eksempel de som er relatert til kulturskolene. Jeg sier stadig: det er ikke min oppgave å følge opp rapporten. Jeg har gjort min jobb, nå må dere følge opp. Jeg er imidlertid glad for å komme tilbake for å utdype hva jeg har ment.

Tekst: Harry Rishaug

"Jeg tror det i Norge er en svært god måte å organisere opplæringen i musikk og andre kunstfag på"

– Europa har mye å lære av nordisk samarbeidsevne

Helt siden jeg ble kjent med EMU har jeg sett at den nordiske gruppen har et sterkt fellesskap.

Det sier Helena Maffli, president i Europeisk musikk-skoleunion (EMU). En president med stor sans både for nordisk "kulturskolesamarbeid" og for norsk kulturskole.

– Du kommer fra Finland, men har bodd i Sveits i en årrekke. Finner du erfaringene fra disse to "hjemlandene dine" spesielt verdifulle for arbeidet du gjør i EMU?

– Absolutt! Jeg har lært språk, reist en god del og også studert i USA der jeg opplevde på kroppen forskjellen mellom det europeiske ideal "forent i mangfold", og det amerikanske "den assimilerende smeltedigel". I Sveits lever jeg i et slikt mangeartet fellesskap. Elementene er fire nasjonale språk og kulturer, respekt og anvendelse av grunnleggende demokratiske rettigheter og vilje til å søke å oppnå enighet. Siden en ikke snakker samme språk lærer en seg tålmodighet og å lytte for fullt ut å forstå hva en annen forteller. Alt dette har i sum utvilsomt vært nyttig for min rolle som president i EMU. En innser at når alt kommer til alt er ingen land bedre, heller ingen nasjonale organisasjoner - de er bare svært forskjellige.

Navn: Helena Maffli

Født: 1953

Hvorfor med: President i Europeisk musikk-skoleunion (EMU)

Cv i utdrag: Pianostudier i USA og Finland, også studier i engelsk og musikkvitenskap. Utstrakt utøvende virksomhet. Har undervist i musikk-skole samt i piano og didaktikk ved høyere musikk-utdanning. Direktør for Conservatoire de Lausanne 1999-2012. Medlem av styret i EMC (Det europeiske musikkrådet). President i EMU fra 2011

Stor tro på nettverksarbeid

– Som EMUs president, hva synes du er den viktigste begrunnelsen for at land som Norge deltar?

– Musikk-skoler har et behov for å tilhøre nasjonale nettverk, og disse nettverkene igjen sammenslutninger på internasjonalt nivå. Her er EMU den europeiske paraply-organisasjonen. Begrunnelsen for å delta er den samme: du kommer til å betrakte den virksomheten du selv representerer grundigere og med et større vidsyn. Du lærer av andre, gjør sammenlikninger og kan definere hvem du er som deltaker på denne "reisen". I dag er verden globalisert og nettverk er en nødvendighet. Det er umulig for noen skole, by eller land å framstå som en isolert planet eller øy. Vi kan ikke lenger forsvare ikke å vite hva som skjer andre steder. En behøver å dele informasjon, dele kunnskap om kartlegging, forskning og de gode eksemplene. Det innebærer å ha distanse og å kunne se proporsjoner, slik at du ser din skole, din organisasjon eller ditt land mye bedre enn om du er utenfor et slikt nettverk. Vi trenger dette for å kunne videreføre våre erfaringer til neste generasjon lærere. Musikere og musikk-lærere har en tendens til å være sterkt i nuet fordi musikk skjer her og nå, ikke før og ikke etter. Et slikt fokus kan bli en utfordring for oss fordi vi må bygge fremtiden - på samme tid som vi bærer med oss en stor og dyrebar arv som vi ønsker å føre videre.

– Norge har vært medlem av EMU siden organisasjonen ble opprettet i 1973. På hvilken måte mener du et lite land som Norge kan bli hørt blant de 26 medlemslandene?

– Arbeidet og samarbeidet i regionale nettverk kan gi betydelige bidrag til EMU, og i så måte viser jeg direkte til det nordiske samarbeidet. Et lite land kan også gjøre seg synlig - gjennom gode eksempler og relevant forskning, ved å organisere festivaler og seminar, men etter mitt syn vil et varig bidrag først og fremst komme i og gjennom nettverk.

Norden viser vei

– *Den nordiske gruppen har møttes en til to ganger i året. Ofte har denne gruppen forsøkt å presentere sine synspunkter med "en røst". Hva tror du dette har betydd?*

– Det har uten tvil hatt stor innflytelse i EMU. Helt siden jeg ble kjent med EMU har jeg sett at den nordiske gruppen har et sterkt fellesskap, i en grad som har ført til at mange tror de er like. I dag forstår EMUs medlemmer at dette ikke er tilfelle. Det nordiske samarbeidet startet med ministrene, og har dermed en politisk plattform. Men samarbeidet har fungert også på alle andre nivå gjennom mange år. I den forstand kan det være en modell for andre. De nordiske land har mange fellesnevner og de oppnår gode resultater fordi de tar seg tid til å diskutere og samarbeide over tid.

– *Det er en tendens til å tro at de nordiske land er ganske like, men du mener at de er svært forskjellige?*

– De har en felles luthersk arv, i og med at reformasjonen kom veldig tidlig i disse landene. De har en sterk historisk og politisk tilknytning seg imellom. Det er et språklig fellesskap - med unntak av Finland - og et likt nordisk klima. Geografi og klima er vesentlige faktorer for å skape en identitet. Og de har felles verdier. Straks en er enig om noe og beslutningen er tatt, har folk en tendens til å feste tillit til dette.

– *Kan du fortelle om Lausanne, der du bor og arbeider i dag. Du har fortalt meg om et prosjekt - eller etter hvert et program - der en gjennom et samarbeid mellom musikkskolen og grunnskolen gir et spesielt tilbud til talentfulle barn.*

– Dette programmet startet i 2005. Først som et pilot-prosjekt, så fra 2009 som et permanent opplæringstilbud forankret i den nye skoleloven for kantonen. I Sveits er utdanning og kultur kantonenes ansvar og ikke et føderalt område. Vi mener at et av ansvarsområdene for musikk-skolene er å ivareta talentene - tilsvarende det skoleverket gjør for elever med spesielle behov. Dette ansvaret ble erkjent i Lausanne, og løsningen ble et undervisningstilbud initiert av kantonens Avdeling for opplæring (Department of Instruction), en instans som kan sammenliknes med et utdanningsdepartement i et sentralstyrt land.

Conservatoire de Lausanne og to offentlige skoler - en barneskole og en ungdomsskole - ble valgt ut av avdelingen og spurt om å bli partnere. En person ble utpekt som koordinator for undervisningen mellom musikkskolen og de offentlige skolene. Omlag 30 til 35 elever fra 8 til 15 år går bare en halv dag i skolen, og fritak fra timer gis ut fra den enkeltes personlige forutsetninger. Den andre halvparten av dagen har de sterkt utvidet musikkundervisning og aktiviteter på musikkskolen. Naturligvis øver de mye. Programmet har blitt en stor suksess og en betydelig stimulans for hele musikkskolen. Du vet, barn ønsker alltid å bli like gode som de som gjør det bedre. Og plutselig er alle bedre! Lærerne er mer motiverte, de vet bedre hvordan de skal møte forskjellige elever med forskjellige behov. Naturligvis utvikler disse elevene seg usedvanlig hurtig. De går svært tidlig inn på juniorseksjonene i høyere musikk-utdanning og har en reell mulighet til å bli profesjonelle utøvere. Dersom de ikke ønsker å fortsette, har de alle muligheter, da de har fått med seg det nødvendige delen av det obligatoriske skoleprogrammet.

– *Sa du at lærerne for denne aldersgruppen fra 8-15 år kommer fra konservatoriet?*

– I mange fransktalende land betyr ordet "conservatoire" også "musikkskole". I vårt tilfelle er "Conservatoire de Lausanne - HEMU" en 150 år gammel stiftelse som inneholder to skoler: en musikkskole med 1200 elever og et institutt for høyere musikkutdanning - Haute Ecole de Musique (HEMU) - med 500 studenter. Innenfor denne særegne og tradisjonsrike strukturen har vi en "pre-college"-seksjon ledet av begge skolene, der en viderefører talentprogrammet fra grunnplanet. Ved opptak til denne seksjonen vurderer vi om det er best for det aktuelle barnet på sitt alderstrinn og med sitt instrument å ha en lærer fra musikkskolen eller fra høyere utdanning. I enkelte tilfeller, og for en avgrenset periode, legger vi til og med opp til teamlæring med to lærere. Dette muliggjør en svært smidig overgang til høyere utdanning for så unge elever i en sårbar fase av deres utvikling.

Jeg må legge til at det ikke er bare i Lausanne en har dette tilbudet. Det gis flere andre steder, men vi er de eneste som kan starte med unger ned til åtte år. Jeg tror det er en betydelig fordel - de har tid til å øve! I vår kanton har vi også tilsvarende struktur for sport og dans. Faktisk

startet det i 1990-årene med tennis, der den mest berømte eksstudenten er Roger Federer! Han sier at uten dette skoleprogrammet ville han aldri vært den han er, fordi han som ung hadde tid til å trene.

– *Hva med likhetene med Finland? Så vidt jeg har hørt har en også spesielle tilbud i grunnskolene der?*

– I Finland har en fra 1960-tallet de berømte musikk-klassene. Hundrevis av dem. I offentlige skoler over hele landet der de har langt mer musikk enn i andre skoler. De har i tillegg et nettverk av velfungerende musikk-skoler, institusjoner innenfor høyere utdanning og populære universiteter. De har likevel ikke et tilsvarende strukturert samarbeid mellom skole og musikkskole som den i Lausanne. Et unntak er en stor musikkskole i Øst-Helsingfors¹. Den er absolutt fremragende.

– *Har dere en form for Lørdagsskole i Lausanne?*

– Nei, ikke slik dere har i Norge. Det gis undervisning lørdager, men primært gjennom uken når barna har fri fra den ordinære skolen. Og i tillegg har vi mange andre barn som har et utvidet undervisningstilbud i musikkskolen og individuelle fritak fra den ordinære skolen. Derfor behøver vi ikke nødvendigvis å konsentrere all undervisning lørdager, noe som er svært praktisk.

Sans for den norske kulturskolemodellen

– *Hva er dine synspunkt på kulturskole slik du finner den i Norge og Sverige?*

– Jeg tror det er en svært god måte å organisere opplæringen i musikk og andre kunstfag på i Norge og Sverige. Slik sett er de gode modeller skjønt de ut fra det jeg forstår ikke er helt like. For Sverige er ikke helt som Norge. Slik jeg ser det svarer kulturskolen til behovene i de to landene. Det fins også liknende skoler i Nederland, Tyskland, Ungarn, Den tsjekkiske republikk og Slovakia. Hvert land må finne sin variant ut fra egne behov. På nåværende tidspunkt kan en ikke sidestille denne modellen med musikkskoler som har en flere hundre år gammel tradisjon. Kanskje er kulturskoler fremtidens løsning, men det er for

eksempel mange land som ikke har kunstskoler og ikke ser behovet for dem. Slik er situasjonen blant annet i Sveits. Det er derfor ikke nødvendigvis slik at det som i ett land er måten å gjøre det på behøver å være løsningen i et annet land.

– *For to år siden ledet jeg en arbeidsgruppe innenfor EMU som framla et forslag om et prosjekt - "Arts Connection" - på generalforsamlingen i 2011. Ett av formålene med prosjektet var å se på mulighetene for at EMU kunne utvikle et samarbeid med grupperinger eller eksisterende nettverk for andre kunstfag i Europa. Hvordan følges dette opp?*

– Vi er i ferd med å utarbeide en søknad om et EU-prosjekt i regi av de nordiske landene. EMU står for koordineringen. Prosjektet er betegnet "Northern Lights", og den grunnleggende filosofien i "Arts Connection" er inkorporert i dette. Eksempelvis har vi adoptert første trinn: samle informasjon og kartlegge hva som allerede fins: spesielle undervisningsopplegg, målgrupper, sjangre, eksempler på samarbeid, relevante forskningsresultater osv. Tanken er først å skaffe informasjon og deretter vurdere hva vi behøver i fremtiden. Dette er en pragmatisk måte å komme i gang med en langsiktig utvikling av et fornyelsesprogram for musikk- og kunstutdanningene i våre land. Nå kan vi selvsagt ikke tvinge andre kunstformer inn i et samarbeid. De er ikke organisert på samme måte ennå, og vi kan ikke gjøre dette på deres vegne.

De nordiske landene er hovedsamarbeidspartnerne, men en spredning til resten av Europa forutsetter at også andre medlemsland involveres. Vi ønsker at "Northern Lights" skal bli et pilotprosjekt og hjelpe andre regioner til å bli oppmerksomme på hva som fins av prosjekt innenfor musikk- og kunstutdanning. Dette er svært spennende! Norge og Sverige foreslår felles temaer, de er ivrige med å se sine behov i sammenheng. Søknaden skal være klar i løpet av sommeren 2013 (denne boka hadde deadline primo juni 2013, red.anm.) og vil bli overlevert så snart vi har fått avklart EUs frister og detaljene i kulturprogrammet "Creative Europe" 2014-2020. Så håper vi den vil gå igjennom.

¹East Helsinki Music Institute, dannet av de ungarske Szilvay-brødrene i 1972. Internasjonalt kjent bl.a. for Helsinki Strings.

Tanker rundt kulturskolerådets visjon

– Til et helt annet tema. Norsk kulturskoleråd har visjonen "Kulturskole for alle". Den nåværende regjering deler denne, noe de har gjort i de åtte årene etter at de introduserte en offensiv kulturpolitisk satsing. De faktiske forhold er imidlertid: Nær 30.000 barn står på ventelister, det er nesten ingen økning i antall elevplasser, og skolepengene heves i mange skoler fra år til år. Har da kulturskolerådets visjon en verdi?

– Jeg kan bare si meg enig i visjonen, men vil legge til noe når det gjelder musikk og kunst for alle barn: Naturligvis, men undervist av hvem? Dersom det er forutsatt å være kulturskolene med sine spesialiserte lærere, vil det koste en formue. Kan et land ha råd til dette, vil det være absolutt fantastisk, men det har aldri hendt til nå. I tillegg er det en realitet at ikke alle barn ønsker å øve på et instrument. De vil kanskje gjerne synge eller engasjere seg i noen

aktiviteter i musikk og andre kunsthøgskoler, men hvert eneste barn vil aldri delta en spesialisert skole. Jeg tror vi må se dette i sammenheng med de regulære skoleplanene, selv om en i dag dessverre opplever at kunstneriske fag svekkes i alle europeiske land. Etter mitt syn er en måte å nå hvert individ på, å sikre seg kompetente lærerkrefter som kan tilrettelegge undervisning både ut fra formelle, ikke formelle og uformelle situasjoner. Disse mulighetene fins i alle land, og en felles visjon om å nå ut til alle barn kan realiseres av et funksjonelt nettverk av offentlige skoler, musikk- og kulturskoler, private skoler, klubber osv.

– Kan du utdype hvordan du ser for deg et slikt samarbeid mellom den offentlige skolen og kulturskolen, og hvordan disse skolene sammen kan bidra til å gi hvert barn det som behøves?

Urealistisk å gi kulturskolen ansvar for de estetiske fagene

– En grunnleggende forutsetning er at musikk og andre kunsthøgskoler gis nødvendig plass og verdi i den obligatoriske skolens læreplaner. Det kan ikke bare bli noen verkstedkurs nå og da samt å kunne gå på en og annen konsert ... Dette må inn i den regulære timeplanen, slik det var i større grad tidligere. Men den gang var det også få spesialiserte musikk- og kunsthøgskoler. Dersom vi kombinerer disse to institusjonene på den rette måten kan vi komme dit i de fleste land i Europa. Det må imidlertid understrekes: En slik omskaping av skoleprogrammene forutsetter politiske beslutninger.

– Svekkelsen av musikk og andre estetiske fag i grunnskolen lærerutdanning bekymrer mange. I dag kan en student velge bort disse fagområdene i sitt studieforløp. Tidligere var dette en del av de obligatoriske fag i studieplanen. Hva tenker du om dette?

– Årsaken er den samme som vi var inne på tidligere. Disse fagområdene er de senere år kommet i skyggen på grunn av at andre fag gis prioritet.

– Kan det da være en fare for at ansvaret for de estetiske fagene forsøkes gitt til musikk- og kulturskolene?

– Å gi dette ansvaret til spesialiserte musikk- og kulturskoler er urealistisk. Med sin aller beste vilje vil ikke disse kunne nå alle barn. Ideelt skulle den obligatoriske skolen gi et bredt estetisk fagtilbud på grunnplanet, også i musikk. Så kunne en senere gi et tilbud til de som ønsker det, som har tid og energi og støtte i sin familie når det for eksempel gjelder å lære et instrument. Dette krever tid og utholdenhet, og er aldri enkelt. Alt går hurtig i dag, men ikke læringsprosessen.

– Både idrett og kunst hører til i et helhetlig opplæringstilbud

Helena Maffli har musikkskoleerfaring også fra USA. I en rekke nordamerikanske skoler har en instrumentalundervisning i den ordinære skoletiden.

– Det er blant annet årsaken til at blåseinstrumenter står så sterkt der borte og at korps i USA er så gode. Lærerne til de som ønsker å gjøre mer ut av dette, går til foreldrene og sier "dette barnet bør få privatundervisning". Slik er det der. Den offentlige skolen er obligatorisk i alle land. Det er der grunnlaget for å velge burde legges. Når det gjelder idrett, skjer det ofte slik, og ingen land har redusert undervisningen i gymnastikk da den er så viktig for barns helse. Jeg sier at kunst er like viktig, både idrett og kunst hører til i et helhetlig opplæringstilbud, sier Maffli.

Tror på endringsvilje, tror på kulturskolen

– Hvordan ser du på fremtiden til musikk- og kunstopplæring generelt og musikk- og kulturskoler spesielt?

– Jeg kan bare gi et overflatisk svar på disse store spørsmålene. I løpet av de kommende 10-15 år kommer en ny generasjon lærere. Gjennom en årrekke i høyere musikkutdanning har jeg undervist disse kommende lærerne og senere ansatt mange av dem i musikkskolen. Ut fra mine personlige erfaringer er jeg trygg når det gjelder kompetansen, den åpne og utadvendte tenkningen, og viljen til å samarbeide. De vil åpne opp musikkskolene, noe jeg tror er nøkkelen til å møte de øvrige utfordringene. Jeg tror endring av holdningene blant annet til regionalt samarbeid mellom forskjellige skoler og kunstformer viser veien videre. Det som behøves er høy kompetanse, bedre kommunikasjon bygd på samarbeid, fleksibilitet og - i første rekke - åpnere holdninger. Legges dette til grunn er det ingen grunn til å frykte fremtiden. Om vi derimot fortsetter slik vi alltid har gjort, er jeg bekymret.

– I mange land, også i Norge, har politikernes fokus i skoledebatten i økende grad vært på kjernefagene. Dette har medført at det helhetlige syn som tidligere preget debatten om den obligatoriske skolen er kommet mer i bakgrunnen. Uroer dette deg?

– Da vil jeg umiddelbart gå tilbake til et tidligere spørsmål, og til å understreke verdien av å delta i EMU. Gjennom dette samarbeidet vil vi bli bedre til å argumentere for kunstfagene plass og betydning i et helhetlig utdanningsløp, og ikke minst kunne fremme disse synspunktene gjennom et fellesskap på en europeisk arena. Vi kan ikke lenger gjøre dette alene.

Tekst: Harry Rishaug

"Kulturskolene er i dag en del av fundamentet i kulturlivet i lokalsamfunnet, men bærekraften i fundamentet må styrkes gjennom økte ressurser og tydeligere læreplaner for den faglige virksomheten"

Tretrinns-kulturskole - bare må ha det

De fleste av de norske søkerne til Norges musikkhøgskole har vært innom kulturskolen. Vi har ikke noen tall på det, men andelen er høy. Kulturskolen er viktig for en god start.

Det sier rektor Eirik Birkeland ved Norges musikkhøgskole (NMH). Når vi intervjuer ham er det opptaksuker på NMH. I de moderne lokalene på Majorstua i Oslo myldrer det av håpefulle talent. De har øvd i timevis, har svettet seg gjennom skalaøvelser og kryptiske notebilder, og skal nå gjøre sitt aller ytterste for å overbevise om at de har det som skal til for å få innpass. Talent. Motivasjon. Utholdenhet.

Eirik Birkeland har de siste åtte årene vært øverste leder for landets fremste musikkutdanningsinstitusjon. Og han er i grunnen ganske bekymret. Ikke nødvendigvis fordi mer enn halvparten av årets masterstudenter har utenlandsk bakgrunn. Musikkhøgskolen skal være internasjonal. Men fordi vi her hjemme har et gap fra kulturskolens bredt orienterte virksomhet, til det utøvende nivå som kreves ved opptak til musikkhøgskolen.

Navn: Eirik Birkeland

Født: 1953

Hvorfor med: Rektor ved Norges musikkhøgskole. Har samarbeidet nært med Norsk kulturskoleråd. Leder arbeidet med å lage ny rammeplan for kulturskolen

Cv i utdrag: utøvende musiker (fagottist) blant annet i Oslo Filharmoniske Orkester og som kammermusiker. Har undervist i fagott, kammermusikk og interpretasjonsfag, blant annet ved Norges musikkhøgskole (som førsteamanuensis). Rektor ved Norges musikkhøgskole 2006-2013

Gleder seg til rammeplansrevidering

Eirik Birkeland tar en omvei via rammeplaner og institusjonshistorie for å forklare sine synspunkt:

– Den norske kulturskolen er unik fordi den favner så vidt som den gjør. Den er mangfoldig, den finnes i alle kommuner. Det er storartet. Men det er også krevende, fordi den skal fylle så mange roller. I det sammensatte oppdraget kulturskolen har, er det en utfordring å være tydelig. Dagens kulturskole tøyer ressursene langt for å kunne gi flest mulig et tilbud slik at ventelistene kan reduseres. Men for å kunne ivareta ambisjonen om et kulturskoetilbud til alle og samtidig lykkes med å styrke det faglige tilbudet i kulturskolen, vil det være fornuftig å dele tilbudet inn i ulike kategorier med ulike målsettinger, sier han.

Birkeland er satt til å lede arbeidet med å revidere rammeplanen for kulturskolen, og gleder seg til å gi seg i kast med det. Han ser for seg en tretrinnsstrapp. – Min drøm er at rammeplanen sterkere skal fokusere fordypning. Dagens kulturskole har nok i overkant stort fokus på å gi et *tilbud* til alle som ønsker det. Trappen bør ha tre trinn, sier Birkeland:

– Basistilbudet i fremtiden kan kanskje hete *kulturell utfoldelse*; et kulturelt aktivitetstilbud. Her kan også den nye kulturskoletimen komme inn. Mange bredt anlagte tilbud i dagens kulturskole hører til i denne kategorien.

Det andre trinnet i trappen bør være kulturskolens kjernetilbud, der det stilles tydelige krav til planmessig undervisning og tettere oppfølging av eleven. Der ordet kulturskole har strek under skole.

Det tredje trinnet som må på plass, er *fordypningstilbudet eller talenttilbudet*, der elever som vil strekke seg langt får møte andre med samme brennende interesse i et drivende læringsmiljø.

Noe som glapp

Rektoren har sett at dette siste nivået stort sett er fraværende. Av de nærmere 120.000 elevplassene som tilbys i norske kulturskoler, er det bare et par hundre som kan karakteriseres som talentplasser.

– Det var noe som glapp rundt 1970, da de private musikkonservatoriene gikk over til å bli offentlige høyere utdanningsinstitusjoner. Norges forutdanningsvirksomhet ble nesten avvirket. Bare Barratt Due musikkinstitut valgte å gå videre som privat institusjon med hele utdanningsløpet intakt. Denne svekkelsen av forutdanningen har blitt synliggjort det siste tiåret gjennom den økte internasjonale konkurransen. Et stadig voksende antall utenlandske søkere både til norske musikerstillinger og til høyere utdanningsplasser har vist seg å være bedre kvalifisert enn de norske. Vi har ikke fått ballen helt i mål, sier Birkeland.

Tyr gjerne til sportsmetaforer

Eirik Birkeland bruker gjerne sportsmetaforer når han skal forklare talentsatsingen i norske kulturskoler. Det er ikke så rart. Han var selv aktiv skøyteløper, og har ofte tenkt at idrettstalenter og musikkatalenter må jobbe med mye av det samme for å bli gode:

– De må lære å forsere motstand. Selv lærte jeg gjennom idretten å trene systematisk. Senere fant jeg ut at jeg også kunne gjøre det i musikken. Til slutt skjønnte jeg at det var mulig å overføre dette til skolearbeidet også, humrer den joviale rektoren.

Selv har han aldri gått på kulturskole. Det fantes ikke noe slikt tilbud på Eidsvoll der han vokste opp. Men Vilberg skole hadde guttemusikkorps med en stor treblåserbesetning. Eirik spilte ess-klarinet i fem år før han ble

spurt om han ville prøve seg på fagott. Han fikk høre at fagottister var ettertraktet, og fikk virkelig oppleve det etter at han som 15-åring flyttet til Bergen. Der var det et symfoniorkester omtrent for hvert fjell.

– Det var som å komme til Paris! Byen hadde et fantastisk musikkliv, og det åpnet seg mange muligheter til å få spille. Jeg spilte med studenter på musikkonservatoriet og fikk undervisning av solofagottisten i Harmonien; Jan Høye. Han hadde en dedikasjon til instrumentet og musikken som var uimotståelig. Han brant for musikken. Det er hva det handler om! Han satte høye faglige mål og overbeviste meg om at denne verdenen var verdt å dykke ned i, sier Eirik Birkeland.

Huller å tette

Det går ikke mange minuttene før Birkeland igjen er tilbake i musikkhøgskolens utfordrende virkelighet: Hvordan de skal klare å tette hullet mellom kulturskolen og musikkhøgskolen. Det er noen år der mange faller fra, det er også mange som ikke får den undervisningen de trenger for å utvikle seg.

– Vi er en institusjon med internasjonale ambisjoner. For oss hadde det vært enklest å bygge vår egen forskole. Men vi har faktisk større ambisjoner enn som så. Vi ønsker å bygge et utdanningssystem der det er sammenheng: Fra grunnskolens estetiske fagtilbud til høyskolen - via kulturskole, «lørdagsskole», MDD-linjer og de høyere musikkutdanningsinstitusjonenes talentprogram "Unge musikere".

Birkeland leder i dag det regionale rådet for talent-samarbeid på Østlandet.

– Ambisjonen er at vi i større grad skal klare å ta vare på enkeltelever ved å samordne tilbudet som gis i regi av ulike institusjoner. Unge talenter skal ikke fra ung alder nødvendigvis måtte reise til Oslo eller andre større byer for å få undervisning, sier han.

Ønsker tydeligere rammer

Birkeland ønsker tydeligere rammer for hva tilbudet ute i kommunene skal bestå av.

– Kommunene er pålagt mange oppgaver og er komfortable med at kulturskolens innhold ikke er definert tydeligere og at den dermed forblir en post på budsjettet det kan salderes med om det skulle knipe - og det gjør det jo stadig. Samtidig gjør mangelen på etablerte faglige standarder i undervisningstilbudet at den enkelte kulturskolerektor blir sittende uten forsvarsverk når kulturskolen blir utsatt for innsparingstiltak. Hvis tilbudet er utydelig beskrevet, kan det kuttes litt ett år og litt mer neste år uten at det er lett å se etterpå hva en egentlig har mistet.

Han mener det har vært for ensidig fokus på ventelistene:

– Vi trenger å supplere med nye mål: Hvor mange klarer vi å gi et kulturelt aktivitetstilbud, hvor mange får et kjerne-tilbud, hvor mange får et tilbud om fordyping?

En annen stor utfordring i dag, slik Birkeland ser det, er de estetiske fagenes svake stilling i grunnskolen. Timetallet er redusert samtidig som halvparten av musikk lærerne i barneskolen mangler fagutdanning.

– En tydeligere kulturskole kan bli en viktig medspiller og pådriver ute i kommunene. I dag er det mange steder så tomt for estetisk lærerkompetanse i grunnskolen, at en ikke en gang vet hva en kan bruke kulturskolen til. Når Engerutvalget i Kulturutredningen 2014 foreslår at en trenger et kulturløft til; Kulturløftet 3, som skal komme den lokale, kulturelle grunnmuren - kulturskolen, bibliotekene og det frivillige kulturliv - til gode, så bør løftet også omfatte de estetiske fagene i grunnskolen.

Etterspør mer tydelighet i Norsk kulturskoleråd

Birkeland og Norges musikkhøgskole har i flere år hatt et tett samarbeid med Norsk kulturskoleråd, og Birkeland gir organisasjonen mye ros. Men også noen utfordringer:

– Norsk kulturskoleråd har fått til svært mye, men jeg etterspør mer tydelighet. Det som er av utydelighet, kommer kanskje av at det er så mange bestillinger - og så mange bestillere. Nå skal vi i gang med å utarbeide en ny rammeplan. Jeg tror kulturskolen for lenge har ventet på at andre skal definere hva den skal være. Det er bedre at en gjør det selv. Det er i alles interesse at de som best vet hvor skoen trykker, tar ansvaret. Med tydelige planer blir det lettere å gi foreldre oversikt over hva de får når de sender sin datter eller sønn inn av døra på kulturskolen. En ny rammeplan og nye lokale læreplaner blir nyttige verktøy for god faglig styring. Det blir også en brekkstang for å synliggjøre behovet for økte ressurser og et forsvarsverk mot politikere og byråkrater som i trange tider vil kutte i kulturskolens budsjetter.

Birkeland er opptatt av kulturskolenes potensial.

– Det er viktig for oss alle å få mulighet til å utvikle en klangbunn for kunstneriske opplevelser, men også å få mulighet til å utvikle evner og ferdigheter til å uttrykke oss selv gjennom kunst. Kulturskolene er i dag en del av fundamentet i kulturlivet i lokalsamfunnet, men bærekraften i fundamentet må styrkes gjennom økte ressurser og tydeligere læreplaner for den faglige virksomheten.

Tekst: Veslemøy Østrem

”All den tid vi vet hvor viktig kunst og kultur er for det enkelte menneskes liv og egenverd (...) er det underlig at det ikke investeres mer for å gi barn og unge grunnleggende kulturell kompetanse”

Vi bygger hele mennesker

Jubileumsfeiring er en anledning til å se tilbake på hva en har oppnådd, samtidig som det er en mulighet til å sette seg nye mål.

Norsk kulturskoleråd er en ung og sprek jublant som gjennom sine 40 år har gjort en formidabel innsats for utvikling av skoleslaget kulturskole, fra det som var tradisjonelle musikkskoler til dagens kulturskoler som dekker de fleste kunstuttrykk.

Kulturskolerådets visjon "Kulturskole for alle" reflekterer organisasjonens sterke ambisjon på vegne av alle barn og unge. Organisasjonen har gjennom 40 år vært en pådriver for å fremme kvalitet i opplæringa innen kunst og kultur, i tillegg til å kjempe - både sentralt og lokalt - for at alle som ønsker det skal få et kulturskoletilbud til en rimelig pris; "Kulturskole for alle".

Kulturskolen legger et spennende grunnlag for barn og unges oppvekst. Det er umulig å måle de positive, samfunnsmessige konsekvensene av at 110.000 barn og unge er knyttet til kulturskolene. Den som har sett aktiviteten i kulturskolene på nært hold, vil raskt trekke den konklusjon at tapspostene for både samfunn og enkeltmennesker vil bli mange og store dersom kulturskolene skal utsettes for en nådeløs sparekniv.

Navn: Aase Sætran

Født: 1962

Hvorfor med: Styreleder i Norsk kulturskoleråd 2008-2012. Rådets første kvinnelige styreleder. Tidligere arbeiderpartipolitiker med mye kulturskoleentusiasme

Cv i utdrag: Medlem av Trondheim bystyre 1999-2011. Kommunalråd i Trondheim 2003-2011, og gruppeleder for Arbeiderpartiet 2005-2011. Tidligere kontorsjef ved Ringve Museum, har også arbeidet i Olavshallen. Styreleder i Norsk kulturskoleråd 2008-2012

Kulturskolen – et kinderegg

Jeg pleier ofte å sammenlikne kulturskolen med et kinderegg.

For det første er den viktig for kulturen sjøl - for kulturens egenart.

For det andre for å få fram flotte talenter. Vi har mange store kunstnere i dette landet som starta sin karriere i kulturskolen.

Sist, men ikke minst, får barn og unge en hobby og en glede for livet. De får åpna døra til kulturens eventyrlige verden. På denne måten skaper vi hele mennesker, og jeg anser derfor hver eneste krone som investeres i kulturskolen som forebyggende arbeid for barn og unge.

Det er et stort problem at kulturskolen ikke kan ta inn alle som ønsker det. Det er problematisk at et offentlig, åpent tilbud virker diskriminerende, slik ventelistene med nærmere 30.000 barn og unge gjør i dag.

Kulturskolene hadde fram til 1. januar 2004 ei skjerming av sin sosiale profil på grunn av kravet om tak på skolepengene med 1.600 kroner per elevplass per år.

Etter bortfallet av dette taket har vi sett alarmerende økende forskjeller mellom kulturskolene. Jeg er dessverre redd for at de høye prisene en del kulturskoler i dag opererer med, skaper et klasseskille. Det burde etter min mening være en rett for alle barn og unge å ha et opplæringstilbud i musikk og kultur - med fjerninga av taket på foreldrebetalinga er jeg redd kulturskolene utvikler seg til et tilbud for de få.

En undersøkelse om inkluderende kulturskole, utført av Agderforskning på oppdrag av storbyene i Norge i 2012, påpeker i tillegg at det ikke bare er pris og ventelister som ekskluderer store grupper barn og unge fra kulturskolen. Ikke overraskende slår undersøkelsen fast at det er store skjevheter blant brukerne til fordel for foresatte med høy utdanning (over 88 prosent

av foreldrene har høyere utdanning). Med andre ord kan det se ut som at kulturskolen - som kunne vært en velfungerende smelting for å utlikne sosiale forskjeller - i stedet bidrar til å forsterke dem.

Krever nyttenking

Kulturskolen hadde et viktig politisk startpunkt 5. juni 1997 med vedtak i Stortinget om lovfesting av kulturskolen. Kulturskoleloven - opplæringslovens paragraf 13-6, sier: "Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskoletilbod til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles".

Kulturskolen er dermed en del av det ordinære skolesystemet vårt - og med årets nykommer; kulturskoletimen, er det mange kommuner som fra og med 2013 gir alle sine elever i 1.-4. klasse én time «kulturskoleundervisning» ukentlig i tilknytning til skoledagen. Dette må nødvendigvis være en annen type kulturskoleundervisning enn den tradisjonelle - i og med at kulturskolen må forholde seg til hele elevgruppa på skolen.

Det vil selvsagt kreve nyttenking fra kulturskolens side, men det er en unik mulighet til å nå alle elever med tilbud av kulturskolekvalitet.

Like fullt som barn skal ha opplæring i matematikk, norsk, samfunnsfag samt ha en dose fysisk aktivitet, burde de også få en dose kultur. Matematikk, norsk og samfunnsfag for hjernen, fysisk aktivitet for kroppen, musikk og kultur for sjelen. Det er slik vi skaper hele mennesker.

Ønsker midlertidig øremerking

Det at noen kommuner så langt har brukt de øremerkede midlene til kulturskoletimen som salderingspost i sine kommunebudsjett, viser at den lovforankringa kulturskolen har i dag, må styrkes. Regjeringas løfte om «kulturskole til alle som ønsker det» blir rimelig hult all den tid kulturskolen er et kommunalt ansvar, og kommuner kan velge ikke å forholde seg til statlige føringer, mål og løfter.

Det er et tankekors at alle kommuner i Norge er pålagt å ha et kulturskoletilbud, og at vi samtidig aksepterer at så mange barn utelukkes fra deltakelse. Samtidig som «Kulturskole for alle» er et mål for regjeringa, settes ikke kommunene i stand til å nå målet. I kampen om de kommunale kronene vinner lovpålagte oppgaver. Kulturskole er ingen lovfestet rettighet, og kan dermed prioriteres ned av lokale politikere med trange kommunebudsjett.

Norsk kulturskoleråd har i mange år kjempet for ei sterkere lovfesting av kulturskolen, med forskrifter som sier hva kulturskolen skal være, hvilken kvalitet skal den ha, hvilken kompetanse kulturskolelæreren skal ha osv. Ei sterkere lovfesting kan bidra til ei sterkere kommunal prioritering.

Jeg tror i tillegg det trengs ei midlertidig øremerking av midler for å ta igjen den underdekninga kulturskolen har på antall elevplasser, inntil en kommer opp på akseptabelt nivå.

Skole - ikke fritidstilbud

Kulturskolen må ha et tett samarbeid med skole/SFO, uten at kulturskolen gir slipp på sin egenart og sine kvalitetskriterier. Skolen er eneste arena hvor det er mulig å nå alle barn. Kulturskoletimen er et viktig bidrag!

Det er flott at Engerutvalget i Kulturutredningen 2014 er enig med både Norsk kulturskoleråd og det tidligere nedsatte Kulturskoleutvalget, og anbefaler en forskrift til kulturskoleloven, som skal si hva kulturskolen skal være, hva gjelder omfang, innhold og kvalitet. Utvalget sier videre at det må utarbeides nasjonale standarder slik at kulturskolen sikres som en attraktiv arbeidsplass med lønns- og arbeidsvilkår som følger standardene i skoleverket for øvrig. Utvalget mener at slike forskrifter vil tydeliggjøre kommunenes ansvar overfor ansatte og elever, og gi elever og foreldre en forståelse for hva de kan forvente.

All den tid det slås fast at kulturskolen er et skoleslag og en del av vårt ordinære utdanningssystem, undrer jeg meg over utvalgets forslag om å flytte paragraf 13-6 i opplæringsloven til kulturloven,

all den tid det argumenteres for lønns- og arbeidsvilkår som følger standardene i skoleverket for øvrig. Jeg tror det er svært viktig at kulturskolen også i framtida blir en kulturskole - og ikke sidestilles med ordinære fritidstilbud.

Det er videre gledelig at det i Kulturutredningen 2014 foreslås midlertidig øremerking av midler fra staten for å etablere flere ordinære kulturskoleplasser samt å kunne ivareta den omfattende rollen kulturskolen er pålagt som ressurscenter.

Tredelt kulturskole = bedre kulturskole

Flere har foreslått en tredelt modell for kulturskolene, der trinn én består av breddetilbud der en har som mål å nå alle, mens trinn to tilsvarer «normal» kulturskole og trinn tre sikrer talentutviklinga.

For at kulturskolen skal nå ut til flere barn og unge, og samtidig fastholde kulturskoleundervisning av høy kvalitet, støtter jeg tanken om ei tredeling av kulturskolens arbeid. Ei slik tredeling vil gi kulturskolen mulighet til å rendyrke sin unike kvalitet, samtidig som den kan utvikle seg på nye arenaer. Talentutviklingen må bygges ut regionalt, og styrkes.

Med kulturskoletimen i bunnen kan kulturskolene tilby et minimumstilbud til alle, der elevene både får oppleve profesjonell kunst og kultur og får være deltakere og utøvere. Elevene må få tilbud om undervisning i ulike kunst- og kulturuttrykk i grupper - slik at de blir kjent med kunst og kultur i sin skolehverdag.

Dks og UKM og kulturskolen

Gjennom Den kulturelle skolesekken (Dks) får elever i grunnskole og videregående skole i dag oppleve profesjonell kunst og kultur i sin skolehverdag. Programmet omfatter visuell kunst, musikk, scenekunst, litteratur, film og kulturarv, og speiler et mangfold innen hver sjanger.

Ungdommens kulturmønstring (UKM) har pågått siden 1987. Prosjektet Ungdommens kulturmønstring var Norsk kulturråds største satsing på barne- og ungdomskulturfeltet. Rådet ønsket at prosjektet skulle gi signal om høyere prioritering av målgruppen og på sikt også at prosjektet skulle skape ringvirkninger i forhold til kommunenes og fylkenes satsing på barne- og ungdomskultur.

Det er på høy tid at en ser på mulighetene for ei sammenslåing av kulturskolen, Dks og UKM. Dks er en del av den grunnleggende «sikringskosten», og bør i ennå større grad enn i dag legge vekt på elevenes deltakelse. I mange kommuner er det kulturskolene som administrerer både Dks og UKM. Norsk kulturskoleråd bør overlates rollen som administrativt sentralledd.

Anstendige og hele mennesker

Den norske kulturskolen er et ungt skoleslag, som på mange måter fremdeles er under etablering. Det er mange små kulturskoler som ikke klarer å tilby et bredt fagtilbud, som sliter med å rekruttere og holde på fagkompetanse, og som samtidig har små administrative ressurser.

Kulturskolen er på mange måter stemoderlig behandlet etter at pristaket på skolepenger og øremerkinga av midler forsvant i 2004. Kommunene klarer ikke alene oppgaven med å ta igjen det etterslepet som er oppstått med lange ventelister og høye skolepenger. For mange kulturskoler på sparebluss er det i tillegg omtrent umulig å fylle rollen som ressurscenter for kommunens kulturliv.

All den tid vi vet hvor viktig kunst og kultur er for det enkelte menneskes liv og egenverd - ja, til og med for barn og unges læring i andre fag - er det underlig at det ikke investeres mer for å gi barn og unge grunnleggende kulturell kompetanse.

Norsk kulturskoleråd vil uten tvil også i framtida være en viktig organisasjon for å videreutvikle dagens kulturskoler. Rådet har også en viktig rolle som vaktbikkje både sentralt og lokalt i arbeidet for at alle barn som ønsker det skal få plass i kulturskolen.

Det er magi når du på nært hold får oppleve unge mennesker som er kreative sammen, som skaper musikk sammen. Det handler om skaperglede, opplevelser, drømmer, toleranse, mestring, samarbeid, fellesskap, selvtillit, lek, erkjennelse og relasjoner - og det bringer meg selvsagt rett til kjernen av det vi driver med i kulturskolene våre:

Vi lager anstendige mennesker - vi bygger hele mennesker.

Hjertelig til lykke med jubileet!

Tekst: Aase Sætran

”Jeg mener kulturskolen er tjent med å være en del av det totale opplæringsstilbudet i Norge. Vi snakker ikke om å tilrettelegge for rene kulturaktiviteter for barn, men om opplæring”

– Vi fikk PISA-sjokk for ti år siden

Kulturskolenes øverste myndighet, kunnskapsministeren, har selv slitt ut tre pianolærere. Nå snakker Kristin Halvorsen varmt for kulturskoletimen, et løft av en type som ingen egentlig ba om, før det dukket opp en dag i 2012.

– Kulturskoletimen handler om mer enn én ting. Det aller viktigste er at vi har erkjent at kulturskolens tilbud ikke når alle. Det er fremdeles barn som har foreldre som er mer enn gjennomsnittet interessert i kultur, som oppsøker kulturskolene. Når vi nå gir en gratis time, enten i andre, tredje eller fjerde klasse, i regi av kulturskolen, betyr det faktisk at alle får en mulighet til å bli eksponert for denne dimensjonen i livet. Det tror vi er viktig, sier kunnskapsminister Kristin Halvorsen og fortsetter:

– Dette tilbudet innfører vi også fordi vi er opptatt av å skape levedyktige arbeidsplasser for kulturskolelærere. I dag er det jo ganske håpløst enkelte steder. De har små stillingsbrøker, enkelte bruker trolig mer tid i bil enn sammen med barn, og må jobbe fem ettermiddager i uken for å få fylt opp stillingene sine. Vi trenger den kompetansen kulturskolelærerne besitter. Derfor må vi faktisk sørge for at jobben deres blir mer interessant og helhetlig, sier Kristin Halvorsen.

Navn: Kristin Halvorsen

Født: 1960

Hvorfor med: Kunnskapsminister, leder kulturskolens departement

Cv i utdrag: Sosialpedagogikk mellomfag 1981 og kriminologi grunnfag 1982. Stortingsrepresentant for Oslo 1989-, leder i Sosialistisk Venstreparti 1997-2011, finansminister 2005-2009, kunnskapsminister 2009-

Totalt 245 årsverk vil gå med til å fylle en times kulturelt påfyll til norske skolebarn. Det mener Halvorsen prosjektet er verdt. Hun har stor tro på kulturskoletimen, men mener det ikke er eneste medisin for å utvikle kulturskolen enda noen hakk. I Kulturloftet har målet vært entydig: Kulturskole til alle, til en rimelig pris. Ventelistefokuset står ikke lenger øverst på Halvorsen agenda.

Viktig mulighet til å teste ut kulturskolen

– Vi har innsett at ventelister ikke egentlig forteller så mye om hva vi har oppnådd. Jo bedre tilbud en kulturskole i en kommune gir, jo lengre vil ofte ventelisten være. Men vi tror at en del av de som ønsker å teste ut kulturskolen, prøve ut et instrument, sjekke om dans er noe for dem, vil få testet ut dette gjennom kulturskoletimen. Så er tanken vår at kulturskolen dermed kan konsentrere seg noe mer om sitt kjernetilbud, med én til én-undervisning og undervisning i mindre grupper. Vi er også nødt til å jobbe mer med talentsatsingen. I dag er jeg dessverre ikke sikker på at de talentene vi har i dette landet, får det tilbudet de hadde fortjent, verken gjennom kulturskolene eller senere i utdanningsløpet.

– Samtidig som dere satser på kulturskoletimen, fjerner dere stimuleringsmidlene som har vært svært viktige for mange kulturskoler. Er det lurt?

– Stimuleringsmidlene var tenkt som en midlertidig utprøvsordning, for å teste ut hvordan samarbeid mellom skole, aktivitetsskole og kulturskole kunne bedres. Nå mener vi at vi har gjort så mange erfaringer her, at det er mulig å ta et mer helhetlig grep. Da er det naturlig at prosjektmidlene fases ut.

Grunnfjell og taper

Da Anne Enger, som leder av Engerutvalget, tidligere i år la fram Kulturutredningen 2014, og gjennomgikk kulturløftets effekter på de ulike delene av kulturlivet, ble "grunnfjellet" i kulturlivet, den kommunale sektoren med bibliotekene og kulturskolene i spissen, trukket frem som taperen. Her har en ikke hatt den samme opplevelsen av å bli løftet som en har hatt i de store institusjonene. Kulturskoleministeren er ikke enig i beskrivelsen.

– Vi har hatt realvekst i kulturskolen og elevtallene har økt, slår Kristin Halvorsen fast.

Hun har på en måte rett, hvis en ser på kulturskoletilbudet fra den dagen det ble lovfestet i alle kommuner, i 1997. Da var det 45.000 elevplasser i kulturskolene. I dag ligger tallet på rundt 110.000. I 2011 brukte kommunene rundt 320 millioner kroner mer på kulturskolene enn i 2003.

– *Likevel fremhever flere kritikere at kulturskolen lider under å være en bitteliten bit av det store Kunnskapsdepartementet. Hva mener du om det?*

– Jeg mener kulturskolen er tjent med å være en del av det totale opplæringstilbudet i Norge. Vi snakker ikke om å tilrettelegge for rene kulturaktiviteter for barn, men om opplæring. Men om vi skal være organisert slik eller sånn, kan vi gjerne være med å diskutere. Vi ser jo også kulturskolen som en del av et større opplæringsløp, som går via kulturskole, via grunnskolen, inn i den videregående skolen og der enkelte også ender opp på musikkhøgskolen eller andre kunstfaglige høyskoler. Her har vi en jobb å gjøre, som vi også tar på alvor. I dag er det dessverre et gap mellom det tilbudet kulturskolen gir og det man trenger for å komme inn på en høyskole. Vi har ikke vært flinke nok til å ta vare på spissene, de største talentene, innrømmer kunnskapsministeren.

Ikke mer opptatt av kos enn læring

Kristin Halvorsen vokste opp med musikk som en viktig del av hverdagen. Hun mener selv ikke at hun var noe stort talent, men pianoet som sto i stuen, som farmor hadde brakt inn i familien, måtte trakteres. Når til og med farmor betalte spilletimene, var det ikke så mange argumenter igjen. Den unge Kristin slet ut tre pianolærere, uten den helt store effekten. En altsaksofon ble også del av oppveksten. Minnene fra korpset på Eidanger ved Porsgrunn er mange. De fleste er gode, men noen av dem heller traumatiske.

–Jeg hadde en nokså bulkete altsaksofon, med en veldig slarkete noteklype. En 17. mai endte det som det måtte, med en note på avveie og en musikanter i grøfta blendet av tårer. Det var fryktelig. Men når alt kommer til alt, tror jeg nok ikke det gikk noen stor jazzmusiker tapt i meg, sier hun før hun slår latterdøra på vidt gap, selv om det er tidlig en tirsdag morgen på statsrådkontoret.

Vi har alle sett henne gløde. Først for SVs partipolitikk. Så ble hun finansminister - en rød klut for mange - og glødet enten hun snakket om handlingsregelen eller om skatteskjerpelser. Nå møter hun mye motbør fra en høyreside som mener hun vil ha mer kos enn læring i skolen. Kulturskolen er en bitteliten del av Halvorsens portefølje. Og langt mindre PISA-viktig enn matematikk og realfag.

– *Er det blitt for betent for en SV-minister å snakke varmt for de kreative fagene i skolen - og om et løft for kulturskolen?*

– Nei, det er en myte å tro at vi er mer opptatt av kos enn læring. Det er en tullele påstand. Norske barn har vist en enorm fremgang de siste åtte årene, når det gjelder de grunnleggende ferdighetene som lesing og matematikk. Det vi er helt sikre på, er at trivsel og læring henger svært tett sammen, og at en helhetlig tilnærming er avgjørende. Men det er helt sant at norsk skole fikk et PISA-sjokk for ti år siden. Vi trodde vi var sterkere enn vi var. Det måtte gjøres noe, og vi har jobbet veldig systematisk for å snu en negativ tendens. Nå føler jeg at vi kan puste litt ut og utvide perspektivet igjen.

Får ikke gjennomslag for øremerkede kulturskolemidler

– *Har denne PISA-angsten gått på bekostning av de kreative fagene i skolen? Forskere som Anne Bamford har blant annet uttalt at en i Norge mener kultur er veldig hyggelig, men ikke særlig viktig. Og at mangelen på kompetanse innen de kreative fagene i skolen, er helt oppsiktsvekkende.*

– Jeg mener vi nå står ved et veiskille. Vi skal ta en skikkelig gjennomgang av hva vi faktisk trenger av kompetanse og fag i skolen. Husk at den norske skoletimeplanen har sett nesten helt lik ut de siste femti årene. Det er ikke helt naturlig, ettersom samfunnet har endret seg kraftig. Vi vet at det samfunnet vi bygger i dag, stiller krav til menneskers innovative og kreative evner. Da må også dette være kompetanseområder som finnes i skolen. Det som er helt avgjørende, er at vi beholder den kreative kompetansen som finnes ute i kommunene og tar den i bruk også i skolen. Da kan vi få stillinger som flinke folk kan leve med og av, og vi kan få et større mangfold i den «vanlige» skolen.

– *Et kulturskoletilbud for alle har vært et mål. Til en rimelig pris. Er du fornøyd med at prisen varierer fra 0 til 5.000 kroner for en kulturskoleplass og at færre kommuner enn før tilbyr moderasjon og friplasser?*

– Jeg mener en kulturskoleplass enkelte steder er for dyr, og at dette er et reelt hinder for en hel del barn og unge. Det mener jeg er alvorlig, men det er opp til den enkelte kommune å håndtere denne utfordringen. Men i snitt har ikke en kulturskoleplass økt så mye mer enn vanlig prisvekst. Det betyr ikke at det ikke bekymrer meg at barn holdes utenfor dette tilbudet på grunn av foreldrenes økonomiske situasjon. I SV har vi jobbet for å øremerke midlene til kulturskolene, men det har vi ikke fått gjennomslag for i regjeringen. Nå bøter vi uansett en hel del på dette, gjennom en gratis kulturskoletime for alle.

Lytter til Norsk kulturskoleråds innspill

– *Hvilket forhold har du til Norsk kulturskoleråd?*

– Et svært godt forhold. Vi er ofte i kontakt, og jeg lytter til deres innspill. Jeg er veldig fornøyd med at de nå er i gang med et arbeid for å utvikle en ny rammeplan for kulturskolen. Det er en organisasjon som vet hvor skoen trykker, og som har fått til svært mye.

– *Du har selv også vært kulturskolemamma. Har du hatt noen kulturskoleopplevelser som du minnes med spesielt stor glede?*

– Jeg synes det er utrolig rørende med forestillinger der barn er på scenen. Det som imponerer meg aller mest, er å se hvordan noen klarer å få unger til å utfolde seg, kanskje særlig når de som ikke hevder seg så mye på andre områder, finner et talent som de får hjelp til å utvikle. Det å oppdage et talent hos seg selv, som ingen kanskje egentlig var klar over at de hadde, er så viktig. Jeg har snufset på mang en skoleavslutning, og tenker jo at dette er noe av det viktigste vi kan holde på med.

Tekst: Veslemøy Østrem

"Det som gjør kulturskolen vesentlig, er gode "én til én"-situasjoner, der en læremester har mulighet til å følge opp et barns kunstneriske og personlige utvikling. Det er problematisk hvis dette forsvinner. Hvis målet blir å sluse flest mulig igjennom systemet, uthules kulturskolen"

– Vi kan ikke vedta at folk skal elske kultur

Han ser ut som en klassisk høyremann der han vandrer selvsikkert gjennom de lange og kronglete korridorene på Stortinget. Olemic Thommessen har talt kulturens sak i nasjonalforsamlingen i snart tolv år. Nesten like lenge har fiolinen hans ligget mer eller mindre urørt.

Morfaren var en fin læremester. Han hadde utdannelse fra Berlin på 30-tallet og brukte gjerne spilletimene til å fortelle om romersk historie, om Bachs humørsvingninger og om eksistensfilosofi. Det gjorde ikke undervisningen noe mindre effektiv for den unge Lillehammer-gutten med kallenavnet Olemic. Når han mange år senere, etter en årrekke som Høyres kulturpolitiske talsmann skal si noe om kulturskolen, er det omtrent som å trykke på en knapp, så strømmer de velfunderte strofene ut - som en velspilt feleslått.

– Det som gjør kulturskolen vesentlig, er gode "én til én"-situasjoner, der en læremester har mulighet til å følge opp et barns kunstneriske og personlige utvikling. Det er problematisk hvis dette forsvinner. Hvis målet blir å sluse flest mulig igjennom systemet, uthules kulturskolen, sier han.

Navn: Olemic Thommessen

Født: 1956

Hvorfor med: Stortingspolitiker for Høyre med mye kulturskoleentusiasme

Cv i utdrag: Juridisk embetseksamen ved Universitet i Oslo 1983. Avdelingsleder for seremonier i Lillehammer Olympiske Organisasjonskomité 1990-1994, direktør for Kulturarrangement Lillehammer 1994-2001. Medlem i Høyres sentralstyre 1991-2001. Stortingspolitiker permanent siden 2001, nå medlem av familie- og kulturkomiteen

Hele livet tett på kultur

Olemic Thommessen beholdt sitt kallenavn. Egentlig heter han Olaf Michael, og han har stort sett stått på en scene siden han ble født. Han vokste opp delvis hos fiolinist-morfaren og delvis hos sin kaptein-far og sin mor, som var skuespiller og dramalærer.

– Det var spilling, dansing, guttekor og full fart hele tiden. På julaften måtte mormor holde maten varm helt til vi var ferdige med den aller siste forestillingen i kirken. Jeg sang i guttekolet og spilte i orkesteret. For at korsangerne ikke skulle stikke av etter den første gudstjenesten, viste de cowboyfilm og serverte brus i sakristiet, humrer Thommessen.

Siden ble det mer og mer teater. I dag er Olemic Thommessen kanskje den rikspolitikeren som har tettest personlig tilknytning til et kunstfelt. Hjemme på Lillehammer er han i ferd med å bygge opp en prosjektscene på sin egen tomt. Han har også skrevet tre egne teaterstykker, ett ble blant annet fremført på Stortinget, som et innspill i en pågående debatt om bioteknologi.

Fiolinen som morfaren lærte ham å traktere, har blitt liggende i noen år.

De tusen blomsters vitenskap

– Jeg har sittet i flere symfoniorkestre, men det er ikke så veldig lett å kombinere daglige strykeøvelser med stortingsliv. Folkedansen forsøker jeg imidlertid å holde ved like. Når du har vokst opp innenfor gjerdet på Maihaugen, er det ganske naturlig at det ble en viktig del av min oppvekst, sier han.

Det var aldri så aktuelt å satse på en kunstnerkarriere.

– Det var ikke noe nederlag at jeg ikke ble musiker eller skuespiller. Jeg har hatt så mange kunstnere i min familie at jeg vet mye om slitet og strevet, og om hvor tilfeldig det er om du lykkes. Jeg hadde nok ikke stor nok tiltro til mitt talent, og jeg synes ikke det har vært et feil valg. Jeg har like fullt fylt livet mitt med store opplevelser, både på scenen og som tilskuer - og tilrettelegger. Og jeg synes den ballasten gjør meg til en bedre kulturpolitiker, sier Olemic Thommessen.

Han kaller kulturpolitikk «de tusen blomsters vitenskap».

– Vi kan ikke vedta at folk skal ha et positivt forhold til musikk, kunst eller dans. Vi må skape opplevelsene og gi barn og unge en identitet bygget på positive opplevelser med felles møter. Hvis vi legger til rette for det kreative, vil kreativitet oppstå. Kunst vil finne sted. Det er ikke noe vi kan vedta, sier han.

Thommessen har hatt mange sterke opplevelser i møte med kulturen. De siste årene har det gått mer og mer opp for ham hva som er kulturens aller viktigste rolle: Å bidra til mangfold.

– Den tiden vi lever i nå, er krevende for alle, den fordrer mye av den enkelte. Vi er i en omstillingstid. Da er det viktigere enn noen gang at vi lar folk utvikle sine kreative sider, og får en stolthet når det gjelder det å uttrykke seg selv. Kultur skapes der kulturer møtes. Se på historiske endringer. Det som har startet med store kriger og konflikter, har gjerne endt med kulturelle vekstperioder når våpnene er lagt ned. Det avgjørende er at vi kan skape kulturarenaer som hver og en av oss kan føle at er ens egen. En som vi mestrer og forstår og som vi kan utfordre.

Han sikter til vinterens kulturdiskusjon om hva som er norsk kultur.

Bergtatt av hiphop i Groruddalen

– Diskusjonen handler om at enkelte ønsker å så tvil om at vi har en felles kultur. Det har skapt en lummer følelse av at endringer ødelegger noe av det verdifulle vi har. Et størst mulig mangfold gir den beste menyen for det samfunnet vi skal skape. Livet er en sammenhengende dannelsesprosess, der vi som enkeltmennesker har en forpliktelse til å realisere det beste hos oss selv, i møte med de fellesskapene livet er satt sammen av. Vi velger de fellesskap vi mestrer. Jeg ønsker et så stort og sammensatt kulturliv at flest mulig kan finne frem til et sted der de kan utvikle seg. Det er i møte med andre du inspireres, sier Thommessen.

Nylig var han sammen med en gruppe hiphop-ungdommer i Groruddalen og ble mektig imponert over det fellesskapet de hadde etablert.

– På gulvet var det et crew på åtte-ni stykker som spant, snurret og klatret oppover veggene - i et ekstremt musikalsk og utfordrende samspill. Jeg kan tenke meg at det var syv ulike nasjonaliteter representert, kanskje fem ulike religioner. Men det var ikke det den gjengen tenkte på. De skapte noe nytt sammen. Et felles uttrykk med en forankring hos hver enkelt.

Hvis disse ungdommene tørner sammen og slåss, er det fordi noen i generasjonene før dem har fortalt dem at de ikke kan stole på hverandre, sier han.

Nå skal han inn i en ny valgkamp. Det blir hans fjerde. Han vet av erfaring at kultursaker ikke nødvendigvis blir det mest brennbare temaet. Men for Høyre og Olemic Thommessen er kultur viktig. Særlig den som vokser frem nedenifra.

Ønsker større bredde i kulturskolens tilbud

– Vi er i alle saker opptatt av veksten nedenifra. Den veksten må alltid være sterkere enn styringen ovenfra. Hvis det blir omvendt, får du ikke noe engasjement, og løsningene kan fort bli skakkjørte. Det er avgjørende at kulturlivet og kulturskolene opprettholder sin vitalitet og ikke blir en byråkratisk greie. Kulturskolene må være en del av sitt lokalsamfunn. En kulturskole må svare på den utfordringen og de behovene som den aktuelle kommunen har, sier Olemic Thommessen.

Han har sett noen gode eksempler, og mener kulturskolene må bli enda flinkere til å speile hele bredden av sjangre.

– Det var et betydelig fremskritt da musikkskolene ble kulturskoler. Da fikk barn og ungdom for første gang et møtested for ulike kulturprosesser og samhandling. Jeg deltok på en kulturskolefremvisning i Kåfjord kommune for ikke så lenge siden. Jeg skal love deg at de sangene de fremførte der, i et samfunn der minst tre etniske grupper møter sterke pietistiske strømninger, er helt andre enn de som blir sunget hvor som helst på Østlandet. Det var fantastisk flott, sier Thommessen, og har mer å si om saken:

– Dette er noe vi skal ta på alvor. Får vi det til, kan kulturskolene bli svært viktige lokale, vitale kraftsentre. For meg ble dette møtet en bekreftelse på hvor viktig det er å være hjemmehørende i et samfunn. Barna i Kåfjord sang og spilte om møter mellom samisk, kvensk og norsk kultur. Det ga meg en veldig, veldig bevegende opplevelse, også kunstnerisk sett. Forestillingen viste at det finnes kulturskolelærere i Kåfjord med stor faglig kompetanse. De kan sitt håndverk, men de er også bevisste hva det innebærer å være en kulturskole i møte med et lokalsamfunn og hvilken offentlig samtale de skal fremme i det samfunnet. De løftet den inn i skolen på barnas og kunstens premisser. For meg er det kunsten å være kulturskole. At barna får mulighet til å skape sin nye felles kultur.

Viktig for bygging av personlighet

Olemic Thommessen tror ikke kulturlivet er alene om å kunne skape fellesskapsfølelse. Også de som velger å dedikere seg til fotball, annen idrett eller helt andre aktiviteter, kan finne nøkkelen til gull.

– I min barndom på Lillehammer var det kulturaktiviteter som dannet basisen. Jeg antar at de som drev med fotball fant noe av det samme. Det jeg drev med da, var viktig for byggingen av min personlighet. Det jeg jobber med som stortingspolitiker handler jo om hvordan vi kan fremelske den dynamikken som finnes i de ulike lokalsamfunnene. Og om hvordan kulturens mangfold kan skape kunstneriske og kreative dialoger der man ønsker seg en grad av forskjellighet, sier han.

Thommessen synes det er synd at så mange elever på kulturskolene i Norge blir avspist med 22 minutters undervisning ukentlig. Han tror presset for å få bukt med ventelistene mange steder gjør at flest mulig elever stappes inn i timer med et innhold som først og fremst er myntet på å få ned køen.

– Kulturskolene skal ikke være sysselsetting for unger. Jeg synes det er trist at vi ikke har maktet å ta vare på talentene bedre. Jeg ser at mange sliter med å prioritere gode talenttilbud. For meg er det avgjørende. Ikke fordi noen for en hver pris skal pushes opp og frem, men fordi de som er flinke er så utrolig viktige for alle de andre. På dette feltet mener jeg kulturskolen har mye å lære av idretten. De har en helt annen forståelse for å ta vare på talentene.

Frykter svekket talentsatsing

Han frykter at talentsatsing er det som først forsvinner nå som den rødgrønne regjeringen har fjernet stimulerings-tilskuddene, og i stedet innfører en gratis kulturskoletime til alle.

– Den gratistimen er jeg ikke imponert over. Jeg tror ikke det er dette kulturskolene har behov for, og jeg mener tiltaket strider mot kulturskolens egenart. Det er selvsagt fint å få inn mer kultur i heldagsskolen. Men nerven i kulturskolen handler ikke om å sluse flest mulig igjennom.

Det aller mest alvorlige er at man fjerner stimuleringsmidlene, som vi i Høyre har kjempet for hvert år. Disse midlene har kulturskoler i hele landet kunnet søke på for å utvikle spesielle prosjekt, talentsatsing og nyskapende organisering inkludert. Vi har virkelig prøvd å jekke opp disse midlene. Nå blir de gjort kål på. Det er dumt. Det er en grunnleggende forskjell på det som handler om skolens klasseromsundervisning og kulturskoletilbud, sier Thommessen.

– *Hva går denne forskjellen ut på?*

– Det fordrer andre lærekrefter å gi god kunstfaglig undervisning, enten det er innen dans, musikk, drama eller kunst. Der er forskjell på en lærer som prøver å være kunstner og en kunstner som prøver å lære fra seg. En god kulturskolelærer må være kunster på et visst nivå, og må kunne supplere undervisningen med den modnende samtalen. Det handler ikke bare om å spille en skala. Det er faktisk ikke bare å hente frem et Suzuki-notehefte og lære barna å trykke.

Ser Norsk kulturskoleråd som en nødvendighet

Olemic Thommessen har et svært godt inntrykk av Norsk kulturskoleråd, en ”kulturskoleforkjemper” som han både har møtt som lobbyister i Stortinget og ute i felten. Han tror kulturskolerådet kan være enda mer aktiv, særlig overfor lokalpolitikere.

– Norsk kulturskoleråd er et viktig og nødvendig talerør for kulturskolene i vårt land. I tillegg til å arbeide opp mot storting og regjering tror jeg også det er viktig å styrke jobben lokalt mot kommunepolitikere. For den enkelte kulturskole kan dette være litt vanskelig fordi skolene er kommunale. Felles initiativer og utspill gjennom kulturskolerådet kan kanskje gjøre dette lettere, sier han.

Olemic Thommessen ser på de kommunale kulturskolene som en garantist for at alle barn har tilgang på et tilbud, men vil også trekke frem de private aktørene.

– Også når det gjelder opplæring og kulturtilbud til barn og unge, trenger vi flere ben å stå på. Det er helt klart en viktig problemstilling at de private kulturskolene ikke blir brukt på samme måte - og støttes på samme måte - ute i lokalsamfunnene. Det avgjørende er jo hvem som driver skolene, hvilke krefter som bygger opp de mest vitale miljøene. Det er vel rundt 80-90 private kulturskoler, kanskje flere. Mange av dem sliter. Mange av dem drives av fantastisk dyktige folk. For meg skaper det en viss ettertanke at det er en privat kulturskole som nå i år etter år har brakt frem et galleri av talent, som har løftet frem det som nå utgjør en gullalder av strykere her i landet. Jeg snakker selvsagt om Barratt Due musikkinstitut. Innen dansefeltet ser vi noe av det samme. Der er det flere private aktører som nå er i ferd med å få til noe virkelig bra - særlig innen talentutvikling. Du utvikler jo ikke et talent på 22 minutter i uka. Det burde være i alle kommuners interesse å bidra til at de private aktørene også har en naturlig plass på kartet, sier Olemic Thommessen, og kommer tilbake til sin morfars strenge, men innholdsrike fiolintimer:

– Han var et åndsmenneske som jeg hadde tilgang på, han hadde en egen vilje til å bidra med seg selv. Jeg har forståelse for at det ikke alltid er dagligkost hvis man har 22 minutter og 20 elever på rappen etter hverandre. Og den egenarten kulturskolen har i dag, frykter jeg kan gå tapt.

Tekst: Veslemøy Østrem

"Vi skal styrke kulturskolen, flere unger skal få plass og vi skal definere tydeligere hva skoleslaget skal inneholde"

– I Arbeiderpartiet har vi ambisjoner for kulturskolen

Jeg er umåtelig stolt over kulturskolen i Tana. Den er et eksempel på hvor bra en kulturskole kan utvikles også i en liten kommune. Når Norsk kulturskoleråd i fjor kåret Tana til Årets kulturskolekommune, var dette et synlig bevis på det gode arbeidet som er gjort gjennom mange år og den rolle og posisjon som kulturskolen har oppnådd.

Det sier Helga Pedersen engasjert før jeg kommer i gang med mine spørsmål. Arbeiderpartiets nestleder og parlamentariske leder har et hjerte for skoleslaget hun selv har vært både elev og lærer ved. Og skoleslaget måtte hun også ta stilling til da hun ledet Aps programkomité foran stortingsvalget 2013.

– Du vokste selv opp i ei lita grend i Tana, og etter det jeg har hørt har du selv vært aktiv i det lokale skolekorpset?

– Å ja, gjennom ni år. Jeg spilte althorn, tenorhorn, klarinett - de siste årene saksofon. Begynte i korpset i tredje klasse, og fortsatte til og med det første året i videregående skole. Jeg hadde flotte år i korpset, og hadde medmusikanter som fortsatt er blant mine beste venner. En lærte mye der, blant annet det å stå på en scene, både

alene og sammen med andre. Det som betydde aller mest var nok det sosiale, det å skape noe i et samspill med venner, sier Helga Pedersen og har mer godt å si om felles kulturutøvelse:

– Dessuten, å jobbe mot et mål; å marsjere i takt 17. mai - som definitivt ikke kommer av seg sjøl. Det krever masse innsats. Jeg gikk også på musikkskolen parallelt med dette, spilte el-orgel og fikk også individuell undervisning på korpsinstrument. Jeg er nok helt gjennomsnittlig musikalsk og har ikke tålmodighet til å perfeksjonere meg på noe, likevel satte jeg stor pris på disse årene. Alt dette er en lærdom som er veldig verdifull, og jeg opplever at både musikkskolen og korpset har vært med på å utdanne meg, og gitt meg en kunnskap jeg ikke kunne tilegne meg på skolen.

– Etter det jeg forstår kommer du fra en familie som verdsatte musikkopplæring?

– Mamma kommer fra en musikkfamilie og har bestandig hatt piano. Hun hadde instrumentet med seg fra studietiden sin da hun flyttet til Finnmark. På grunn av liten plass til piano i stua, og fordi pianoundervisning ikke var tilgjengelig før musikkskolen ble opprettet, ble instrumentet lånt bort i mange år. Jeg tror ikke at hun den gang så for seg at vi barna i Vestertana skulle få tilgang til pianoundervisning. Pianoet er imidlertid kommet tilbake etter at vi barna har blitt voksne.

El-orgel var veldig 80-talls. For mange vil jeg tro at det den gang også var et økonomisk spørsmål, siden et piano kostet betydelig mer enn et el-orgel. Men instrumentet var fascinerende, med rytmeboks og utallige muligheter til å skape ulike klanger og variere styrkegrader.

Navn: Helga Pedersen

Født: 1973

Hvorfor med: Leder av Arbeiderpartiets programkomité foran valget 2013

Cv i utdrag: Videregående skole i Frankrike, studier i russisk og historie ved norske universiteter. Har undervist ved musikkskolen i Deanu / Tana. Fylkesordfører i Finnmark (2005-2007), fiskeri- og kystminister 2005-2009. Arbeiderpartiets nestleder fra 2007, parlamentarisk leder for Ap fra 2009

Korpsmedlemskap ledet til

AUF-medlemskap

– *Vi må inn på din politiske karriere. Den har vært både bratt og kjapp. Du startet i AUF lokalt?*

– Der er det et interessant poeng. Når jeg meldte meg inn i AUF var det et direkte resultat av at jeg spilte i korps. Korpset mitt spilte på et 1. mai-arrangement da jeg var 14 år, så det må ha vært i 1987. Der var det noen AUF-ere som holdt en ungdomsappell som fenget meg. Etterpå gikk jeg bort til dem og spurte om jeg kunne få bli med. Der startet det.

Etter at Helga Pedersen var ferdig med videregående skole i Frankrike, hadde hun ett år i Tana. Hun jobbet ved kulturskolen i Deanu / Tana, og underviste på klarinett.

– Samtidig var jeg med på å gjenoppstarte AUF i Tana som hadde ligget nede en stund. Så reiste jeg bort for å studere. I den perioden var jeg i grunnen ikke spesielt politisk engasjert, men da jeg var ferdig med studiene og kom hjem til Tana, involverte jeg meg igjen politisk - i Tana Arbeiderparti, i kvinnebevegelsen og i det samepolitiske arbeidet. Jeg var ung og singel og hadde veldig mye fritid, så alt lå til rette for dette, sier hun. Da hadde hun tatt videregående skole på fransk i Frankrike, studert russisk ved Universitetet i Bergen og historie ved Universitetet i Tromsø.

Frontet tung satsing på kultur

– *Så ble du ble fylkesordfører i 2005. Du var svært ung for en slik posisjon?*

– Jeg var veldig spent på hvordan det skulle gå fordi jeg var bare 29 år da jeg ble nominert. I Finnmark har det vært sånn at Aps førstekandidat stort sett blir fylkesordfører, så jeg var spent på om alderen ville være en fordel eller en ulempe. Jeg ble imidlertid tatt veldig godt imot. Noe som gjorde at jeg var ekstra spent var at vi kjørte en tung satsing på kultur og målet om 500 kulturarbeidsplasser i fylket. Dette var en av de tre hovedsakene vi gikk til valg på, og det ble gledelig nok møtt med stor begeistring.

– *Så ble du regjeringsmedlem, så ble det stortingsarbeid ... Du har fått tunge politiske posisjoner.*

– Absolutt. Etter å ha vært innenfor disse veggene i fire år har jeg fått enda mer respekt for Stortinget og demokratiet. Jeg har fått være med på å vedta flere betydelige reformer, og deltatt i mange viktige beslutninger.

Lagarbeid og felles løft

– *Hvordan har du videreført ditt engasjement for kultur i partiet og på Stortinget?*

– Jeg skal være forsiktig med å si at det eller det har *jeg* fått til; det er i høyeste grad et lagarbeid. Det mest betydelige vi i regjering har vært med på å gjøre på kulturområdet de siste årene, er å iverksette Kulturløftet. Først med å gi kulturen status som et viktig innsatsområde i det moderne norske samfunnet, og så med å følge opp med bevilgninger som har betydd mye for en rekke kulturprosjekt og for kulturlivet omkring i hele landet. Økonomi er selvsagt fundamentalt, men det er også nødvendig å tydeliggjøre at kultur er noe vi som samfunn, vi som politikere skal ta ansvar for, sier Pedersen.

– *Ditt hjemfylke, Finnmark, har mange av de minste kulturskolene i landet. Dette har ikke vært til hinder for at det har kommet store talenter herfra. Et eksempel er The BlackSheeps fra Nesseby med sin suksess i Melodi Grand Prix Junior i 2008. Det er likevel en stor utfordring å ivareta talentene. Et eksempel på det er fiolinisten Miriam Helms Ålien fra Alta som gjennom en årrekke har reist til Tromsø, senere til Barratt Due musikkinstitut for å få undervisning. Har du noen tanker omkring de små kulturskolene og ansvaret for framtidens profesjonelle musikere og kunstnere?*

– Jeg har ikke noe fasitsvar, men skjønner hvilken utfordring dette er. Det har vært en veldig profesjonalisering av kulturskolene de siste årene, og de barna som begynner i kulturskolen i Tana nå har et helt annet tilbud enn det jeg fikk. Jeg hadde ikke noe å klage over, men det de får i dag er kvalitetsmessig svært mye bedre; med profesjonelle, velskolerte lærere, som kan både pedagogikk og sitt fag. Samtidig er det klart at en i et fylke som Finnmark med 75.000 innbyggere spredt over et like stort areal som Danmark ikke kan ha førsteklasses

fiolin-, ballett- eller klaverpedagoger alle steder. En må derfor åpenbart finne løsninger som gjerne går ut over den lokale kulturskolen. Hvis det kan settes inn i et system som kan være noe annet og bedre enn det en gjør i dag, skal jeg være den første til å si at dette må vi se nærmere på. Det er viktig at talentene enten de befinner seg i Sogn og Fjordane eller Finnmark får mulighet til å utvikle seg, og at en ikke må være født i Oslo eller Trondheim for å få utviklingsmuligheter.

Kulturskolen og den samiske kulturen

– *Jeg vil gjerne at vi kommer inn på kulturskolene og forholdet til den samiske kulturen. Du har selv samisk bakgrunn?*

– Min pappa er samisk. I bygda mi, Vestertana, er alle samer og har samisk som daglig språk. Unntaket er familien min, i og med at mamma er fra Jæren. Så jeg snakker ikke så godt samisk, men jeg forstår språket i hvert fall.

– *Jeg vet at det er store forskjeller mellom de tilbudene kulturskolene gir innenfor den samiske kulturen. Tana er et lysende eksempel, mens en i andre kommuner ikke har noe tilbud. Bør for eksempel duodji, samisk teater og samisk dans være fag i kulturskoler i en slik region?*

– Jeg mener definitivt at disse tilbudene bør gis. Igjen er Tana et mønsterbruk, men en har også andre gode kulturskoler. Selv om vi i vårt partiprogram har vært opptatt av at en skal definere hva en kulturskole skal inneholde, tror jeg ikke at vi skal pålegge alle kommuner å tilby for eksempel duodji eller joik. Tilbudet bør likevel gis, både i større grad og på flere steder enn i dag. Samtidig er det nødvendig at vi har kvalitet. Når vi vet at samiske lærere i skolen er en mangelvare, er det klart at mangelen på kvalifiserte folk som kan undervise i duodji og joik er enda større. Derfor må vi passe på at de menneskelige ressursene ikke spres for tynt utover, sier Pedersen.

Hun mener at på samme måte som kulturskolene i distrikts-Norge må samarbeide på tvers av grenser, må dette i minst like stor grad gjelde for skolene med samiske tilbud.

– Det er urealistisk at små kystkommuner skal ha alle tilbudene. Dette handler ikke bare om kulturskolen, men om kulturpolitikken rundt kulturskolen: Det at en fort-satt har en kulturpolitikk med støtteordninger gjør at en utvikler samiske musikere, billedkunstnere, dansere, manusforfattere, teaterinstruktører og andre, som i neste omgang kan brukes som en ressurs også i kulturskolene. Den koblingen er helt avgjørende ute i småkommunene. Kulturskolene i dag lever ikke i et vakuum, men må være i en vekselvirkning med de kunstnere og kulturutøvere som fins omkring den, sier Helga Pedersen.

Tar Kulturutredningen 2014 på alvor

– *Da den øremerkede statstøtten til kulturskolene gikk inn i rammeoverføringen til kommunene i 2004 mente mange dette var for tidlig for et ungt skoleslag. Engerutvalget, som har vurdert Kulturløftet, slår fast at kulturskolenes utvikling har stagnert. Dette til tross for regjeringens intensjon om å styrke kulturskolene. Hva tror du kan være årsaken til dette?*

– Vi skal ta Engerutvalget på alvor. Deres rapport har gitt oss mange gode innspill på viktige områder, og er et grunnlag for det vi skal gjøre i neste stortingsperiode - hvis vi får sjansen til det - også som et bidrag til det neste Kulturløftet. Dette dreier seg om et av de store spørsmålene i norsk politikk: Hvordan en styrer norske kommuner og ivaretar lokaldemokratiet.

Holdningen har vært at nye reformer skal fullfinansieres, at vi skal tilføre kommunene penger, og når reformer er faset inn skal vi fjerne øremerkingen og overlate beslutningen til lokaldemokratiet. Og det store bildet er jo at det er viktig å gi kommunene handlingsrom og fleksibilitet. Det gjør jo at vi som rikspolitikere i mindre grad bør gå inn og si: "Sett ned prisene i kulturskolen, bygg ut flere plasser!"

Helga Pedersen påpeker også at kulturskolenes historie viser at det her er store forskjeller mellom kommunene.

– Noen kommuner prioriterer kulturskolen, andre gjør det ikke. Jeg kan per i dag ikke si noe sikkert om hvordan vi skal gå videre. Vi skal slå ring omkring kulturskolen, vi skal styrke kulturskolen, flere unger skal få plass og vi skal definere tydeligere hva skoleslaget skal inneholde. Men

det må være rom for lokale tilpasninger og variasjoner da ressursene og andre forutsetninger omkring i landet er vesensforskjellige, sier hun.

– Kulturskoletimen et bra tiltak

– *Det er mye bra med Oslo, men akkurat når det gjelder kommunens kulturskole er byen på mange måter dårligere stelt enn de fleste utkantkommunene i Norge. Hva tenker du om det?*

– Du har nok rett i det. Når jeg er hjemme i Tana ser jeg at alle barna går i kulturskolen. Her i Oslo går det lang tid mellom hver gang du møter noen som har et forhold til sin kulturskole.

– *Oslo har mange private tilbud innen opplæring, og siden mange tydeligvis har råd til å betale blir dette muligens en sovepute for kommunen. Tankekorset er alle familier som ikke har råd til eller tradisjon for slik opplæring for sine barn.*

– Spørsmålet er hvordan du løser det. Kulturskoletimen er et viktig tiltak for å møte en slik utfordring, selv om det riktignok bare er en time og ikke fullskala-undervisning. Jeg har venner som er kulturskolerektorer og har hørt deres refleksjoner om at kulturskoletimen ikke gir rom for den individuelle modning en ønsker at alle barn skal få. Men 60.000 barn får et tilbud som er gratis. Det er et veldig viktig skritt fremover, ikke minst ut fra et sosialt perspektiv.

– *Ikke alle kommuner kommer i gang med kulturskoletimen i år. Vil tilbudet bli lovfestet? Eller sikret på et eller annet vis?*

– Ikke usannsynlig, fordi det er sendt penger og gitt beskjed om at de skal brukes til dette tiltaket. Nå har jeg sett at det har vært diskusjon i en del kommuner som minner om debatten om frukt og grønt-ordningen, men en kommer ikke unna at disse bevilgningene er gitt for å brukes på kulturskoletimen.

– *Noen spør seg hva som vil skje i oppfølgingen av kulturskoletimen i SFO/småskoletrinnet. Kan dette være et første steg i å gjøre kulturskolen til en integrert del av grunnskolen? Er en slik tenkning for ambisiøs?*

– Vel, jeg mener at vi skal ta vare på kulturskolen sin egenart, for kulturskolen skal være noe annet enn musikk-, kunst- og håndverkundervisningen i den ordinære skolen. Likevel synes jeg det er viktig at en kobler kulturskolen, den ordinære skolen og SFO tettere. Jeg tror også at en må bestrebe seg på at mer av de ordinære kulturskoleaktivitetene kan inngå i SFO-tiden. Av hensyn til barna selvfølgelig, men også foreldrene, som slipper masse transport og tidsbruk på ettermiddagstid, som er en terskel for mange. Selv hadde jeg musikkskoleundervisningen i skoletiden. Hos oss var det nærmest var en nødvendighet. Dette vil også være et bidrag for å holde prisene nede, gjøre det tilgjengelig for flere. Og så vil jeg tro at det for kulturskolelærere må være en fordel å få mer av undervisninga flyttet over på dagtid, få litt mer anstendig arbeidstid, få flere heltidsstillinger i koblingene mellom SFO, kulturskole og fagene i grunnskolen. Her tror jeg det er en stor jobb å gjøre.

Skeptisk til kulturskolegang som rettighet

– *Hvis en skal følge dette løpet til veis ende: Hva med å tenke kulturskolen som en forlengelse av den allmenne skolen, og dermed som et spørsmål om barns rettigheter til å kunne velge et slikt tilbud?*

– Jeg er skeptisk til å gjøre kulturskole til en lovfestet rettighet, men samtidig opptatt av at dette er noe alle barn skal ha et tilbud om - hvis du ser forskjellen? Jeg mener at vi som samfunn må ha frihet til å gjøre prioriteringer for hvert budsjettår eller for perioder, uten at alt skal være bundet opp i "Den røde boken" med Norges lover og jusen. På mange områder rettighetsfester vi velferdstilbud, helsehjelp, trygdeytelser og så videre. Det er en ønsket utvikling, men jeg er samtidig redd for at alt som er godt skal være regulert gjennom lov. Til syvende og sist vil det å lovfeste for mye føre til at politikere sitter bastet og bundet når det gjelder muligheter til å gjøre lokale veivalg. Så det er litt av den prinsipielle tenkningen. Målet må likevel være at alle barn skal ha et kulturskoletilbud.

– *Gjennom flere år har Norsk Musikkorps Forbund og de andre musikkorganisasjonene stått samlet i argumentene for kulturskolen som sin viktigste lokale støttespiller. For de norske skolekorpse er ikke problemet rekruttering, men at så mange faller fra i de kritiske ungdomsårene. Barna får gjerne undervisning ett til to år, så inn i korpset og så er det slutt. Når korpse trekker sine medlemmer ut av kulturskolen mister barna etter hvert interessen fordi de opplever at de ikke utvikles som utøvere.*

– Det tror jeg er en riktig analyse. At en har instruktører og dirigenter fra kulturskolen er helt nødvendig ikke bare for korps, men for det øvrige frivillige kulturliv. I starten av min politiske virksomhet dreide kulturdebattene seg i blant om at en skulle satse på det frivillige eller det profesjonelle. Heldigvis er en kommet noen skritt framover. De to sektorene er nødt til å fungere sammen for at de gjensidig skal utvikles.

– *Kan du avslutningsvis si litt om Aps programarbeid, der du har ledet komiteen? Dere har satt kulturskolene på dagsorden.*

– Vi har sagt at vi vil styrke kulturskolen, vi vil sikre at alle barn får et kulturskoletilbud, og vi vil definere nærmere hva en kulturskole skal inneholde. Det siste etter et innspill fra Musikernes fellesorganisasjon, det betyr at vi må gå grundig inn i analysen av hva skal vi forvente av kulturskolene, hva dette krever av kommunene og hva det krever av staten. Som kjent vil vi iverksette Kulturløftet 3, og det er ennå åpent hva det skal inneholde. Kulturministeren har reist landet rundt for å få innspill, og de som kommer fra kulturskole-Norge vil være en viktig del av disse. Og selvsagt det som allerede er kommet fra Engerutvalget.

– *Mange i kulturskolene og kulturlivet vil ha forventninger til Kulturløftet 3. Ikke minst etter de klare uttalelsene fra Engerutvalget.*

– Ja, det skjønner jeg. Og jeg har forståelse for at det er et ønske om mer. Vi har ambisjoner om at vi skal videre, men jeg mener det er grunn til å være stolte over de resultatene vi har fått så langt. Kulturskoletimen er et tilbud som vil gi en god del barn et innblikk i en verden som de ellers ikke ville fått oppleve. For mitt eget barn, som nå har fått prøvd seg på dans, kunst og håndverk i SFO-tiden, har det vært storartet. Et tilsvarende tilbud ville hun ikke fått i den ordinære skoleundervisningen. Vi ville kanskje aldri ha kommet på å melde henne på kulturskoletilbud om dette ikke var en del av SFO.

– *Det er nok likevel skapt noen forventninger utover dette ...*

– Ja, jeg innser det - og vi har ambisjoner om mer!

Tekst: Harry Rishaug

"For å bli tydeligere på hva som er kulturskolens rolle i opplæringen, trenger vi et samfunnsmandat som beskriver de oppgavene samfunnet mener kulturskolen skal ivareta"

Hvor er vi? Hvor går vi?

Stedet er en middelalderborg fra 1580 i det sørøstlige Polen på grensen til Ukraina. På scenen inne i borggården danser, synger og spiller et 50-talls ungdommer fra regionen, det er regionens egen folkemusikk og –dans som står på programmet. De gjør det med formidlingsevne på profesjonelt nivå, og de gjør det med stolthet.

Publikum er musikk- og kulturskoledeltakere fra hele Europa samlet til den årlige generalforsamlingen i Europeisk musikkskoleunion (EMU). Vi er henrykt over det høye nivået på framføringen. Personlig er jeg henført av noe jeg ikke helt vet hva er, et spørsmål kanskje;

Hva er det som skaper opplevelsen av gjenkjennelse på tross av at dette kulturelle uttrykket er relativt ukjent for meg?

Hva handler det om? For disse ungdommene handler det kanskje mest om muligheter, muligheten til å oppleve, lære og formidle uttrykk fra ulike kunsthøgskoler i en sammenheng som gir mening og forståelse for hvem du er i din tid, med tråder tilbake og framover. Og det handler om anerkjennelse av det de framfører og bekreftelse på hvem de er.

Navn: Inger Anne Westby

Født: 1955

Hvorfor med: Direktør i Norsk kulturskoleråd 2011-2013

Cv i utdrag: Utdannet cand.mag. ved Nordnorsk musikkonservatorium i Tromsø og cand.philol. i musikk ved Universitetet i Oslo. Har arbeidserfaring som grunnskolelærer, musikkskolerektor og -lærer, regionmusiker og oppvekstkonsulent. I dag førstelektor i fagdidaktikk ved Norges musikkhøgskole. Har hatt styreverv i Norsk musikkråd, Norsk kulturskoleråd og Musikernes fellesorganisasjon

Et utenfrablakk?

Når jeg har fått den ære å bidra til dette jubileumsskriftet i forbindelse med at Norsk kulturskoleråd er 40 år, så skriver jeg gjerne. Jeg har valgt å starte med å se på den norske kulturskolemodellen i et europeisk perspektiv fordi jeg opplever at vi i Norden får mye oppmerksomhet for vår tenkning om kulturskoler.

Norge er spesielt fordi vi har hatt kulturskole som en lovpålagt oppgave knyttet til opplæringsloven siden 1998. Intensjonen er å signalisere at kulturskole er opplæring og skole, selv om det ikke er obligatorisk. Men det er et politisk og faglig mål at alle barn og unge som ønsker et kulturskoletilbud, skal få mulighetene.

Hva skiller oss fra mange andre steder i Europa? Nettopp intensjonen om at alle skal få mulighetene uten at for eksempel foreldres økonomi skal være en ekskluderende faktor. Forankringen av et frivillig skoletilbud i opplæringsloven er et sterkt signal om at tilgangen til skoleslaget skal være for alle.

Et interessant spørsmål er da hvordan FNs barnekonvensjon kan ses i sammenheng med denne intensjonen om tilgjengelighet for alle.

I konvensjonens paragraf 31 står det:

1) Partene anerkjenner barnets rett til hvile og fritid og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder og til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet.

2) Partene skal respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv, og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons- og fritidsaktiviteter.

Norge har skrevet under denne konvensjonen. Det er altså ikke bare anerkjennelse av retten til deltakelse i kulturliv og kunstnerisk virksomhet vi har bekreftet, men også vår forpliktelse til å oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for alle.

Da er det legitimt å spørre; Hvordan kan det ha seg at vi i Norge har et lovpålegg til alle kommuner om å ha en kulturskole, men samtidig aksepterer at den likeverdige retten til deltakelse ikke ivaretas?

Det neste spørsmålet dreier seg om hva vi gjør og hva vi kan gjøre for å bedre den situasjonen vi er i når det per dags dato er bortimot 30.000 barn og unge som ønsker tilgang til kulturskolen, men ikke får plass.

Et statlig initiativ for å støtte kommunene i arbeidet med å skape flere plasser i kulturskolene kom høsten 2012. Da ble det bevilget cirka 177 millioner kroner på årsbasis til en kulturskoletime som skal gi barn i første til fjerde klasse muligheter til å bli kjent med kulturskolens tilbud.

Pengene er gitt kommunene i rammetilskuddet, men uten øremerking til formålet. Resultatet er at kommuner som allerede sliter med dårlig økonomi, ikke ser seg i stand til å prioritere dette nye tilbudet. Problemet er altså ikke "bare penger", men også et strukturelt problem i forholdet mellom statlige intensjoner og lokale prioriteringer.

Hvem har ansvaret for at de statlige intensjoner blir handling og penger brukes slik de er tenkt? Med et lokalt selvstyre, er svaret den enkelte kommune. Og det er kanskje lett å si at når kommunen selv ikke vil prioritere, kan vi ikke gjøre så mye med det. Men hvem skal da ta ansvaret for at FNs barnekonvensjon etterleves i den enkelte kommune?

Det er grunn til å merke seg uttalelsen i Stortingsmelding nr. 10 (2011-2012) "Kultur, inkludering og deltaking":

"Deltaking i kulturaktiviteter er ein måte å høyre til samfunnet på. I det moderne samfunnet er personleg og sosial identitet sterkt knytt til deltaking i kulturaktiviteter. Som følgje av at kulturtilbod og kulturaktivitet har vorte ein meir sentral del av

samfunnet og at fleire deltek, kan konsekvensane av utanforskap opplevast sterkare enn tidlegare (s. 7)".

40 år = 25år + 15år

I skoleutviklingsperspektiv er ikke 40 år lang tid, men det har skjedd utrolig mye på disse årene. Kulturskolen som skoleslag er ennå i puberteten sammenliknet med grunnskolen og det frivillige musikk- og kulturliv. Mens grunnskolen har en mange hundre år lang tradisjon, er kulturskolen et ungt (og kanskje ennå uferdig) skoleslag. Selv om noen få kulturskoler har lengre tradisjoner gjennom privat virksomhet som etter hvert ble offentlig, er størsteparten av de kommunale kulturskolene relativt unge.

Vi kan kanskje tenke oss en utvikling i stadier der de første 25 årene av Norsk kulturskoleråds historie bar preg av hjelp til etablering av skoler over hele landet. I 1981 var det 180 kommunale musikkskoler, og da kulturskolevirksomhet ble forankret i opplæringsloven var det 80 kommuner som manglet tilbudet. Fra lovforankringen i 1998 og fram til i dag er det etablert kulturskoler i alle kommuner, enten alene eller i samarbeid med andre kommuner.

Vi kan kanskje si at fra 1998 endret kulturskolens mandat seg fra å være musikkskoler til å bli kulturskoler, med flere fag og mange definerte samarbeidsparter. Dette mandatet ble aldri tydelig formulert i forbindelse med diskusjonen om finansiering. Da øremerking av statsstøtten kommunene hadde mottatt fra 1982 forsvant, skjedde det på et tidspunkt hvor nettopp forventningene til utvidelse av både fag og samarbeidsparter var på sitt sterkeste.

Utfordringen for mange kulturskoler har nok vært å ivareta både utvikling av nye fag og samtidig ha et bredt perspektiv på samarbeid. Dersom vi skal sikre kvalitet i tilbudene er lærer- og lederkompetanse avgjørende, og mange kommuner er såpass små at det er litt av et puslespill å få på plass kompetente lærere som kan imøtekomme de ulike forventningene kommune-Norge representerer.

De siste 15 årene har vært preget av utvikling. Opplæringsloven beskriver kulturskoler som skal samarbeide med grunnskoler og det lokale kulturliv til det beste for barn unge og voksne, både som deltakere og som publikum.

I ettertid ser vi at det var en krevende forventning til kulturskolen som ble skrevet inn i lovformuleringen i 1998. Mange kulturskoler hadde i utgangspunktet verken de nødvendige økonomiske eller personneltmessige forutsetninger for å bli slike senter.

Paradoksalt nok var samarbeidet kanskje lettere å få til i små kommuner som allerede før lovforankringen hadde vært nødt til å tenke samarbeid mellom grunnskole, kulturliv og kulturskole for å få stillingsstørrelser som fristet folk til å satse på jobb i kulturskolen. Da måtte det nødvendigvis bli samarbeid om de fagene en allerede hadde lærere i. Å skulle bygge opp nye fag parallelt med utvidelse av det lokale samarbeidet, har nok vært en for stor utfordring for mange kommuner.

Det har også skjedd store endringer i forventningen til innholdet i kulturskolene. Fra å være musikkskoler i etableringsfasen til å bli kulturskoler med flere fagtilbud og ulike kompetanser blant lærere, øker etterspørselen etter kulturskolens samarbeid med kulturlivet ikke bare fra musikklivet, men også fra frivillig teater-, danse- og visuelle kunstfagmiljøer i kommunene.

Å bidra i det faglige utviklingsarbeidet i et slikt rom av forventninger, har vært ett av satsingsområdene for Norsk kulturskoleråd de siste 15 årene. Gjennom flere ulike nasjonale utviklingsprogram har hver eneste kommune i Norge fått muligheter til å delta i treårige utviklingsprosjekt for lærere og ledere i kulturskoler og deres samarbeidsparter i grunnskole og i kulturlivet.

Men også her ser vi at det er kommuner med dårlig økonomi som ikke ser seg i stand til å delta på slike program, til tross for at inngangsbilletten er svært rimelig i forhold til det antall kursdager de får samt hvor mange lærere og ledere som kan delta. Vi vet også at mange lærere og ledere ønsker seg videreutdanninger (studiepoeng) og ikke bare etterutdanning (kurs av kortere eller lengre varighet). Norsk kulturskoleråd har et godt samarbeid med høyere musikkutdanning gjennom samarbeidsavtale med Norges musikkhøgskole, men vi trenger en sterk satsing på videreutdanninger for kulturskolelærere dersom vi skal greie å møte de utfordringene kulturskolene står overfor de neste 40 årene.

Med den posisjonen de estetiske fagene har i lærerutdanning, vil grunnskolen ikke makte å gi alle barn og unge den grunnleggende opplæring i kunstfag. Grunnskolefagene er allerede sterkt svekket fordi mange lærere som underviser mangler fagkompetanse i kunstfagene, og kulturskolelærere som har den kunstfaglige kompetansen, mangler didaktisk kompetanse for undervisning i større grupper og i klasser. Kommunene er eiere av og arbeidsgivere for både grunnskolen og kulturskolen, og trenger tilgang på lærere som har kompetanse til å undervise i begge skoleslagene. Og vi trenger noen tydelige kompetansekrav for undervisning i og ledelse av kulturskole.

Med dette sender jeg tre utfordringer til høyere kunstfaglige utdanninger:

- Sørg for at det blir mulig å tilby kulturskolelærere og ledere den videreutdanning de trenger for å gi et kvalitativt godt tilbud i framtidens kulturskole. Det er også den beste måten å sikre rekruttering til deres egne utdanninger.
- Tenk bredt i forhold til talentutvikling i deres region, inngå partnerskapsavtaler med kommuner/regioner for å sikre at alle elever får tilgang til den undervisning de trenger for å utvikle sitt potensial.
- Sørg for en tett kontakt med kommunene og kulturskolene for å sikre at utdanning av nye kulturskolelærere kan møte de forventningene kommunene har.

Nye samarbeidsformer - Nye muligheter

Norsk kulturskoleråd har de siste ti årene innledet flere spennende samarbeid for å prøve ut nye måter å tenke utvikling av den enkelte kulturskole.

I 2013 feirer vi tiårsjubileum for samarbeidet med Norsk Tipping om Drømmestipendet. Dette er en stipendordning der alle kommuner i Norge kan nominere inntil seks unge kulturutøvere som skal representere ulike fag. Alle nominasjonene blir vurdert av profesjonelle juryer i de ulike fagene og det plukkes årlig ut 100 nasjonale stipendvinnere som får 10.000 kroner hver til å realisere sin drøm.

Drømmestipendet er ikke en ren talentkonkurranse, det er også en arena for å vise fram og fortelle om sine drømmer for framtida. De siste årene har også stadig flere av de nominerte fått muligheten til å delta på regionalt arrangement kalt "... og de nominerte er ...", der belønningen ikke er penger, men en mulighet for å stå fram på en profesjonelt tilrettelagt arena.

Norsk kulturskoleråds filosofi i samarbeidet med Norsk Tipping er nettopp denne muligheten til å gi profesjonell hjelp til ungdommene i framføringssituasjonen samt gi dem en reell mulighet til å realisere egne drømmer.

Videre har kulturskolerådet innledet et samarbeid med Nordea hvor en arbeider med omdømmebygging og profesjonalisering av samarbeidskultur. Kulturskolene har en viktig oppgave i alle kommuner, og en har kanskje ikke vært flinke nok til å se hvordan en kan bekrefte egen legitimitet og synliggjøre de verdiene kulturskolen står for lokalt.

I samarbeidet med Nordea får en både muligheter til å utvikle profesjonalitet på nye organisasjonsområder samtidig som kulturskoleelever får nye arenaer for framføringer.

I Norsk kulturskoleråd er vi glade for og stolte av vårt samarbeid med Norsk Tipping og Nordea. Vi tror på et utstrakt samarbeid med aktører utenfor kulturlivet for å øke oppmerksomheten om vår virksomhet.

De siste 15 årene har Norsk kulturskoleråd også deltatt i og driftet internasjonale program og prosjekt. Umoja er et svært omfattende program. Etter hvert har mange unge musikere, sangere og dansere fra Norge gjennom Umoja fått oppleve møtet med en helt annen kultur.

Norsk kulturskoleråd har også engasjert seg sterkt i det nordiske nettverket for musikk- og kulturskoler. Våren 2013 avsluttet vi et treårig EU-prosjekt; KRult, der målsettingen har vært å jobbe

med kulturelt mangfold, reell integrasjon, unge talenter og teknologi.

Hva er Norsk kulturskoleråds utfordringer i framtida?

Kulturskolen skal være et eget skoleslag. Det betyr at opplæring og undervisning er en sentral del av vår virksomhet. Kulturskolen er også et sted for opplevelse og formidling av kunst. For å bli tydeligere på hva som er kulturskolens rolle i opplæringen, trenger vi et samfunnsmandat som beskriver de oppgavene samfunnet mener kulturskolen skal ivareta.

Vi trenger en rammeplan for kulturskolene som operasjonaliserer dette samfunnsmandatet slik at elever, foreldre, lærere og ledere kan vite hva forventningene til innhold og kvalitet i skoleslaget skal være. Norsk kulturskoleråd har påtatt seg arbeidet med å utvikle en slik rammeplan. Det er helt avgjørende at denne får den nødvendige tyngde som kan sikre at kommuner ønsker å etterleve planens innhold.

Dersom en ønsker at kulturskolen skal kjennetegnes av nasjonale standarder for innhold og kvalitet, må en også sørge for at det ikke er "fritt fram" for en vil etterleve disse standardene. Det betyr ikke at alle kulturskoler skal være like, men det betyr at det skal være noen felles kvalitetskrav. Uten slike felles krav vil vi aldri nå målsettingen om at kulturskolen skal kunne gi undervisning tilpasset den enkeltes forutsetninger. Dette er et sterkt prinsipp i all annen offentlig undervisning i Norge, så hvorfor skal ikke det prinsippet gjennomføres også for kulturskolen?

Coda

Tilbake til innledningen; min opplevelse av forestillingen med de polske ungdommene: Hva er det som skaper gjenkjenning? Hva er det som gir mening og opplevelse av fellesskap til tross for at uttrykkene er forskjellige?

Jeg tror det handler om det vi har felles uansett hvor vi lever og hvilken kultur vi tilhører. Behovet for å være en del av noe større, for å kunne uttrykke egne følelser sammen med andre, for å beherske en uttrykksform som gir deg muligheter til å nå fram til andre mennesker og som bekrefter at du ikke er "alene i verden".

I vår tid med sterk økning av ytringer i det virtuelle rom, der vi utveksler synspunkter, "samtaler", uten at vi fysisk møtes, skapes et kanskje enda sterkere behov for å bekrefte de felles verdiene i det å uttrykke seg i et fysisk fellesskap? Et fellesskap der vi er sammen i tid og sted, og både utøvere og publikum deler en opplevelse.

Å være menneske og å øve seg på å være menneske, krever mot. Det er en livsvarig prosess der vi trenger den inspirasjonen, motivasjonen og energien vi får gjennom deltakelse i kulturelle fellesskap. Når vi er sammen i opplevelser av bilder, musikk, dans, spill og teater er vi sammen i og om noe som er større enn oss selv som individ. Det vi deler, er det eksistensielle grunnlaget som gjør oss til mennesker her og nå.

Lykke til med jubileet og med det viktige arbeidet Norsk kulturskoleråd og alle kulturskolene i landet gjør!

Tekst: Inger Anne Westby

"Eg trur at kulturskolen sin status vil bli stadig viktigare. Ikkje berre som eige skuleslag, men som del av det totale opplæringsbildet"

Ein optimist ved roret

Eg er optimist av natur, og vil jobbe med ting eg har tru på. Eg har sett kva kulturskulen kan ha å seie for unge menneske i ein særst viktig fase i livet. Eg har tru på at kulturskulen i framtida - med den samfunnsutvikling vi no opplever - får ein stadig viktigare rolle. Ikkje berre som eige skuleslag, men også som del av det totale opplærings-tilbodet.

Dette seier Nils R. Sandal, leiar i Norsk kulturskuleråd sidan 2012. Han leier rådet på vegen mot større jubilé enn 40 år og inn i ei tid der mange nye og store utfordringar ventar for den som har kulturskulesaka høgt på sin agenda.

Sandal har ei lang politisk karriere bak seg, som også har gitt han kjennskap til og stor sans for kulturskulen.

– Eg har jo vore ordførar i Gloppen kommune, og var med og følgde utviklinga til den fyrste musikkskulen i Sogn og Fjordane. Og det var på den tida eg fatta interesse for kva musikkskulen er og kva musikkskulen kan føre til både for elevane og for lokalsamfunnet. Det har vore ei rivande utvikling i musikkskulen sidan den gongen. Frå å vere ti-tolv musikkskular på landsbasis i starten har vi no nærare 400 kulturskular. Eg har inntrykk av at det har vore eit seriøst utviklingsarbeid, der også forskning har vore viktig, og det har vorte fokusert sterkare og sterkare på det faglege innhaldet og den faglege kompetansen i skuleslaget.

Namn: Nils R. Sandal

Fødd: 1950

Kvifor med: Styreleiar i Norsk kulturskuleråd, valt i 2012

Cv i utdrag: Lang politisk karriere, representerte Senterpartiet. Ordførar i Gloppen (1988-1998), fylkesordførar i Sogn og Fjordane (1999-2011)

I tillegg til at kulturskulen skal vere ein god danningsarena for elevane. Og gjennombrøtet kom eigentleg når det vart ei lovforankring, det var eit sterkt signal til politikarane og kommunane som skuleeigarar, om at her er det noko som storsamfunnet òg meiner er eit skuleslag som skal finnast i kvar kommune og at det skal utviklast, seier Sandal.

– Ein god visjon

Sandal likar Norsk kulturskuleråds visjon; "Kulturskule for alle".

– Den er god på den måten at den syner at vi har ambisjonar. Vi har ei offensiv haldning som går på at alle skal ha eit kulturskuletilbod. Visjonen har vi ikkje nådd, det er langt igjen til det. Men det som styrker visjonen, og som gir håp kring visjonen, det er at det ikkje berre er vi som meiner det. For ser vi på Kulturloftet 2, så står det noko om det same, nemleg at alle skal ha rett til kulturskuleplass med god kvalitet og til rimeleg pris. Ergo så er det noko som også statlege myndigheiter har som sin visjon kring kulturskulen. Så visjonen bør etter mitt syn behaldast, og jobben vår no er å få til fleire elevplassar og ei bredde i tilbodet som gjer at interessa hos den enkelte elev mest mogleg kan ivaretakast. Det er ein enorm ambisjon, den har både ei finansiell side og ei personalside, men eg trur det er viktig for organisasjonen å ha ein visjon som seier noko om kva vi vil. Og "Kulturskule for alle" har det innhaldet, seier Sandal.

– *Nokre vil kanskje sei at visjonen er ein utopi...*

– Det kan godt hende det. Men ein visjon som det kan synest langt fram til, kan vere viktig likevel, for eg har tru på det å ha ein visjon som vi heile tida strekkjer oss etter. Det kan hende at eg ikkje får oppleve at målet blir nådd, men det er mange delmål i dette her. Dei delmåla er eg veldig oppteken av at vi skal nå. Som at vi skal få til ein endå betre kulturskule med høg kvalitet, ein kulturskule som er ein meningsfylt arbeidsplass for alle dei flotte folka med engasjement og kreativitet som vil bruke sin arbeidsdag i kulturskulen. Desse delmåla skal vi ta stegvis,

og så skal vi heile tida strekkje oss etter den visjonen som eg òg er realist nok til å sjå at ligg langt framme. Men han ligg der.

– Er det enklare å oppfylle visjonen i små kommunar enn i store?

– Eg ser at det kan vere slik. Kommunane i Norge er veldig ulike. I enkelte mindre kommunar har du kanskje berre ein grunnskule, då er det òg lettare å leggje til rette for kulturskuleaktivitet. Eg ser at vi har ei utfordring i dei store byane for å få oppfylt visjonen vår.

– Bør kulturskuletilbodet vera annleis i ein storbykommune enn i ein liten kommune?

– Eg synest kanskje at ein nokre plassar bør ha eit sterkare utstrakt samarbeid med andre. For det finnest private aktørar og andre ordningar som langt på veg har dei same målsettingane som den offentlege kulturskulen. Så dersom vi kan spele på lag trur eg vi har lettare for å nå måla våre.

– Korleis skal rollefordelinga vere mellom kommune og stat, kven skal gjere kva for kulturskulen?

– Vi snakkar jo ofte om finansiering og slikt når det gjeld kulturskulen. Staten er jo på eit vis den store inntektskjelda for kommunane, gjennom rammeoverføringane. Og så er det kommunane som skal fordele pengane til alle gode formål. Men eg synest også at staten bør ta eit ansvar når det gjeld å leggje rammer for korleis ein ynskjer at kulturskulen skal vere. Eg har ikkje sagt at alle kulturskulane skal vere heilt like, men eg synest likevel det må vere nokre "nasjonale standardar". Samstundes må det vere mogeleg med lokal tilpassing. Det er kommunane som eig, og det er kommunane som driv kulturskulane, og der har kommunane eit stort ansvar, seier Sandal, og har likevel eit ynskje om meir statleg involvering:

– Staten bør ikkje seie takk for seg når den er ferdig med kommuneøkonomiproposisjonen og har ført pengane over til kommunane. Den bør følgje opp, med rammer for korleis dette skal gjerast. Deretter bør staten vere veldig oppmerksom i forhold til kommunane sin bruk av rammeoverføringane med dei føringar og intensjonar som den legg i sine overføringar.

– Meiner du at dette har vore for dårleg fylgt opp til no?

– Ja, eg føler vel at det er slik når det gjeld kulturskulen. Og eg er no spent på korleis kulturskuletimen blir fylgt opp. For dette er eit positivt initiativ frå Kunnskapsdepartementet, der ein vil gi ein kulturskuletime "til alle". Men vi ser at dette blir løyst veldig ulikt rundt om i kommunane. Då er det viktig at staten fylgjer opp, med både evaluering og rapportering, og kontrollerer korleis disse pengane blir brukt.

Fleire elevplassar - breiare tilbod

Det er mange unge som ynskjer seg kulturskuletilbod, men som ikkje får det. Ventelistene er lange i mange kommunar. Sandal vil gjerne endre på det.

– Eg likar å ha mål, men eg ser at her er det ein lang veg å gå. Å opprette fleire elevplassar er sjølvstøtt noko som kan hjelpe, og som høyrer veldig enkelt og greitt ut, men kostar pengar. Eg trur også ein må auke breidda i tilbodet ved mange kulturskular, så fleire finn den kulturaktivitet dei vil halde på med. Ein kan òg sikkert synleggjere betre det tilbodet som allereie finnest, seier Sandal.

– Og korleis skal ventelistene krympast?

– Dette er i første rekkje skuleeigar sitt ansvar. Kommunane bør gi kulturskulen økonomiske rammer som gjer at eit populært tilbod kan nå fleire enn i dag. Og då handlar det om å auke talet på elevplassar, og gi ei bredde av tilbod som gjer at fleire kan finne sin plass i kulturskulen. Dette skal også vere tilbod av god kvalitet, for vi må ikkje gløyme at dette er ein skule, ikkje berre ein aktivitet.

Styreleiaren er også oppteken av at kulturskulen verkeleg skal vere eit tilbod for alle, uavhengig av til dømes familieøkonomi.

– Eg blir trist når eg opplever at elevar som har veldig lyst til å gå på kulturskulen, som har talent og motivasjonen til å gjere det, og som har foreldre som òg ynskjer at ungane skal få gå der, ikkje får høve til det, fordi det er skulepengar eller andre ting som hindrar dei. Dette er noko vi må arbeide vidare med. For kulturskulen har ein verdi utover det å lære å spele eit instrument, då tenkjer eg på dette med integrering og fellesskap ..., her kan kulturskulen spele ei viktig rolle. Norsk kulturskuleråd sitt styre har diskutert kulturskulen i forhold til FNs barnekonvensjon, og der står

det jo at barn har rett til deltaking. Dette må vi ta på alvor, og kanskje kan dette vere viktig for å få politisk gehør for kultursaka, seier Sandal.

Estetiske fags eigenverdi

Posisjonen til dei estetiske faga i det norske skulesystemet har vore mykje diskutert dei seinare åra, og noko ein leiar i Norsk kulturskuleråd berre må vere oppteken av.

– Eg synest at dei estetiske faga burde ha ein sterkare plass. Det blir ofte sagt at estetiske fag er viktige for at du skal bli god i matematikk og fysikk. Det finnest forskning som underbyggjer det. Og det er kan hende rett. Men ein må ikkje gløyme eigenverdien av estetiske fag. For det handlar om sansar, om viktige utviklingstrekk og -potensiale hos ungdomar. Dette synest eg det har vore for lite fokus på. Så kan en spørje seg kva som gjer det, og då trur eg vi må sjå på lærarutdanninga. Har estetiske fag ein god nok og sterk nok plass i denne? Eg meiner den må styrkast, seier Sandal.

Han trur også at ei styrking av dei estetiske faga vil vere bra for å møte dei sosiale utfordringane i samfunnet framover. – Det vil bli større behov for det ein kan få gjennom desse faga. Men også her handlar det om å nå fram til politikarane med rett retorikk. Det er ein viktig dimensjon i at ein elev lærer seg å formidle kultur. Men det er også ein viktig dimensjon at ein lærer seg å ta i mot kultur. Ein treng både utøvarar og publikum, seier Sandal.

– *Kan kulturskuletilbodet bli ei sovepute for oppretthaldinga av dei estetiske fag i grunnskulen?*

– Det kan det, men det skal det ikkje bli. For det er viktig at kulturskulen er sterk i seg sjølv som skuleslag. Men kulturskulen blir endå sterkare dersom den har evna til å samarbeide med til dømes grunnskulen. Og kanskje kan kulturskulen vere ein pådrivar for at dei estetiske faga skal få ein sterkare plass i heile skuleverket.

Den varmande, viktige totalopplevinga

Nils R. Sandal er glad i kultur av mange slag. Musikk ligg hjartet hans nærast. Han har sjølv vore utøvande musikar, men har også sterke opplevingar som publikummar.

– *Kva er di sterkaste kulturskuleoppleving?*

– Det er ikkje lett å plukke ut det eine spesielle, eg har mange sterke kulturskuleopplevingar. Både i min eigen kommune; Gloppen, i eige fylke og i nasjonen elles. Men eg kan ta fram eit døme som eg tykte var sterkt. Det var då Gloppen kulturskule hadde framvisning i vår eigen konsertsal i kommunesenteret. Litt nervøse ungar kom på scena, med forventningar. Eg såg foreldre i salen som var like nervøse. Og så kom det heile i gang, og eleven fekk formidla det som han gjennom kulturskulen hadde lært seg. Læraren sto ute på sida av scena og følgde med, og ser at eleven blir sikrare og sikrare når han opplever at dette går jo flott. Letta foreldre rettar ryggen. Og eg kunne sjå kor nøgd og stolt eleven vart, kor det strålte av han ... Dette handlar om meistring, om det å oppleve meistring ... Og så applausen, og alt dette positive på scena og mellom scene og sal ..., det er ei totaloppleving som varmar noko enormt!

– *Var slike totalopplevingar viktige for at du sa ja til å bli styreleiar i Norsk kulturskuleråd?*

– Ja! For eg ser kva dette kan ha å seie for den enkelte elev i ei svært viktig fase i livet. Dette er noko som kan vere med og forme eit menneske. Der har kulturskulen ei rolle, og eg har sett kva kulturskulen kan bety om dette blir gjort på ein god måte.

Den utfordrande kulturskuletimen

Denne hausten skal det innførast gratis kulturskoleundervisning i SFO-/småskoletrinnet, den såkalla kulturskole-timen. Sandal liker dette, men ser òg utfordringar knytt til tilbodet.

– Her syner Kunnskapsdepartementet at det vil noko med kulturskulen. Det ga eit sterkt signal til kommunane, men vi ser at det er ulike måtar å løyse dette på, både gode og mindre gode. Det kom jo brått på i ein budsjettprosess. Men det som er viktig no er at intensjonen med tiltaket blir fylgt opp. Kommunen har eit ansvar her ..., eller først; kulturskulen har eit ansvar for å lage eit opplegg som ein presenterer på ein måte for kommuneleiinga, som gjer at det blir akseptert. Og kommuneleiinga må også sjølv følgje opp den sterke intensjonen som departementet viser. Men: departementet har òg eit ansvar her. For eg trur på departementet når det seier at det vil noko med

dette. Då må dei sjå til at ordninga blir gjennomført med den naudsynte rapporteringa, evalueringa og det viktige arbeidet med lovfestinga. Og eg har sagt at dette er eit godt tiltak, men mest ein start på noko. Ei opptrapping må kome, seier Sandal.

Norsk kulturskuleråd - tidlegare, no, framover

– *Kva har Norsk kulturskoleråd hatt å seie for kulturskulane, og kva vil organisasjonen kunne ha å seie i tida som kjem?*

– Den utviklinga som vi har sett i kulturskulen og den stadig større merksemda kring den; den har også Norsk kulturskuleråd gjennom mange år bidrege til. Slik som eg sida eg ble valt til styreleiar har lært å kjenne Norsk kultur-skoleråd så er der svært god kompetanse og entusiasme. Det er flinke folk som jobbar der, som kan vere med og legge til rette for at kulturskulane rundt i landet kan ble best mogleg. I organisasjonen ligg det ein fantastisk kompetanse i dei ulike ledd, og så må vi jobbe i lag for å få til eit godt kulturskuletilbod rundt om i kommunane, men ikkje mindre viktig; være ein pådrivar i høve både lokale, regionale og nasjonale styresmaktar, slik at dei gjer jobben sin i forhold til kulturskulen. Her trur eg Norsk kulturskule-råd i framtida må spela ei sterk rolle. Rådet må med andre ord arbeide både med faglege og politiske saker framover. Men eg trur nok det er på det politiske feltet vi har mest å hente. Vi må ikkje bli ein "isolert" organisasjon, vi skal vere utåtvende, og vere på dei viktige politiske møteplassane der ting blir avgjort.

– *Er Norsk kulturskoleråd sine satsingsområde i dag rette, eller bør dei endrast?*

– Vi må vere ein levande organisasjon. Vi må stadig vere opne for å omstille oss og ta nye grep. Norsk kulturskuleråd skal vere ein moderne organisasjon, som skal følgje utviklinga, og vere offensiv og møte dei utfordringane som kjem.

– *Korleis vil kulturskulen sin status og rolle vere i Norge om ti år?*

– Eg er jo optimist av natur, og eg vil jobbe med noko eg har tru på. Eg har tru på kulturskulen. Eg har tru på at kulturskulen i framtida, med den samfunnsutvikling vi no opplever, får ein stadig viktigare rolle, jamfør det vi tidlegare har snakka om; om viktigheita av estetiske fag, den personlege danninga og utviklinga og alt dette her. Eg trur at kulturskulen sin status vil bli stadig viktigare. Ikkje berre som eige skuleslag, men som del av det totale opplæringsbildet. Eg både håper og trur og vil arbeide for at kulturskulen vil bestå som sjølvstendig skuleslag. Og det er viktig at kulturskule ligg under utdanning og kunnskap, ikkje under kultur. Det er greit at det skal vere aktivitet, men vi må aldri gløyme at det er ein skule, og den delen må styrkast! Og ei slik styrking er jo vår intensjon når vi no har sett i gang arbeidet med en ny rammeplan for kulturskulen.

Norsk kulturskuleråd sitt styre har diskutert barn sin rett til kulturskuleplass også i forhold til FN sin konvensjon om kva barn har rett til. Noko Sandal er nøgd med.

– Dette tar vi på alvor, dette er ein viktig del av den visjonen vi har, for heile organisasjonsarbeidet vårt. Då er det viktig at vi både fagleg og ikkje minst politisk skal fortsette å arbeide for å nå den målsettinga. Gjennom mitt politiske arbeid har eg sett kulturskulen sin verdi for enkeltmennesket, for fellesskapet, for lokalsamfunnet ... Og derfor er eg veldig nøgd med at Kulturutredninga 2014, som eigentleg er ei evaluering av Kulturløftet 2, peikar på at vi har langt igjen før vi har nådd målsettinga som står i Kulturløftet 2 om barn sine rettar. Og då føler eg at vi har storsamfunnet med oss på laget. Og Norsk kulturskuleråd skal vere ein pådrivar for at vi styrer mot det målet.

– *Snart er det eit stortingsval. Kva synes du veljarar som er opptekne av kulturskulesaka skal gjere fram mot valet?*

– Eg håper at kulturskulen, og kulturskulen sitt innhald og sin verdi kan bli eit valkamptema. Kulturutredninga 2014 har spelt opp til det; når den seier at kulturskulen er ein del av grunnmuren til kulturlivet. Og eg vonar at dei som er opptekne av kulturskulen si framtid brukar sjansen til å prate om dette i samtalar med aktuelle kandidatlar. Eg oppmodar også veljarane til å røyste på dei kandidatane som er opptekne av denne saka.

Tekst: Egil Hofslø

Tidslinje - Norsk kulturskoleråd

	1950	
		De første kommunale musikkskolene
	1960	
12 musikkskoler	1970	
48 kommunale musikkskoler	1973	18. mars: Norsk Musikkskoleråd (NOMU) stiftes
Samordnet musikkforsøk i Trondheim, Bjugn og Sandnes (1974-1981)	1974	
	1975	Norsk kulturråd: Frivillige musikkaktiviteter for barn og ungdom (Brasethutvalget)
	1976	
	1977	
"Musikkskolen", artikkelsamling (Norsk Musikkforlag)	1978	Europeisk musikkskoleunion (EMU) avholder generalforsamling i Oslo
	1979	
	1980	6. februar - Interpellasjonsdebatt i Stortinget reises av Kjell Magne Bondevik
	1981	
"Kommunal musikkopplæring". Grunnskolerådets informasjonshefte 25 Generell, øremerket statsstøtte til musikkskolene (5 millioner kroner)	1982	Daglig leder tilsettes i 1/3-stilling NOMU-Nytt: Første utgave / Vedtak om fylkesavdelinger
	1983	
	1984	Musikkskolenes håndbok, utgis av KS i samarbeid med NOMU
"Kommunal musikkskolevirksomhet", Kommunal rapport 2-85, KS	1985	
	1986	"Tiltak for barn og unge med spesielle forutsetninger for musikkutøvelse", utredning
Musdra-prosjektet (1987-1990)	1987	
250 kommunale musikkskoler (medlemmer i NOMU)	1988	Vedtak om å opprette helstilling som daglig leder
"Rammeplan for musikkskolene", KS. Samarbeid med NRK: Halvsju / Talentiaden / Godt Musikkår	1989	"Musikkskolen - en dynamo i det lokale skole- og kulturmiljøet" (Dugstadutvalget, KUD) Forsøk med kunstscoler (-1993), samarbeid med Grunnskolerådet
300 musikkskoler (medlemmer)	1990	Positivt Skolemiljø, regionalt nettverksprogram (- 2004)
Norsk Musikkskoleorkester, NOMU i samarbeid med Norsk Skoleorkesterforbund	1991	Generell øremerket statsstøtte økes til 45 millioner kroner / Kor Arti' - første kurs
Spilopp-prosjektet, NOMU i samarbeid med Norges Musikkorps Forbund / Kulturskoleguiden (- 2010)	1992	St. meld. Nr. 40: "Vi smaa en Alen lange..." / Medlemsskap i Norsk Musikkskoleråd forankres i kommunene, ikke lengre bare "rektorklubb"
Samarbeid med TV 2 om Scene 2 - presentasjon av musikkskoleelever / Den internasjonale talentscenen	1993	1 million kroner fra staten til utviklingsmidler for kulturskolene
Boka "Musikkskolelandet", Norsk Musikkskoleråd / Musikk til alle - festforestilling i Oslo Spektrum, (Tande-P, NRK)	1994	Musikk- og kulturskoleprosjektet (-96), utprøving av ulike kulturskolemodeller
Musikk og Samfunn, internasjonal kongress i samarbeid med Norsk musikkråd	1995	Norsk kunstscoleråd etableres i Arendal
Opprettelse av fylkeskonsulentstillinger / "Håndbok for etablering og utvikling av kulturskole", i samarbeid med Norsk kulturråd	1996	"Broen og den blå Hesten", handlingsplan utarbeidet av Kulturdepartementet og Utdanningsdepartementet
Musikk for alle / Godt Musikkår (til 2008) - Olavshallen, NRK	1997	Norsk Musikk- og Kulturskoleråd (NMoK) Kulturtrøkk: Første utgave
5. juni - paragraf 13.6 i Opplæringsloven vedtas i Stortinget (gjeldende fra 5.6.1998)		
350 musikk- og kulturskoler	1998	NMoK og Norsk kunstscoleråd går sammen til Norsk kulturskoleråd
	1999	Kulturskolen - kunststykket i kommunenes satsing for et rikere lokalmiljø (Eikemoutvalget)
Europeisk ungdomsmusikkfestival og EMUs generalforsamling arrangeres i Trondheim	2000	
Cirque Nouveau, treårig prosjekt med støtte fra EU	2001	Umoja - The Cultural Flying Carpet, med støtte av NORAD i fire år, senere Utenriksdepartementet (-2014)
Første Ungdommens musikkmeisterskap arrangeres	2002	Kulturskolekalenderen: første utgave / Ut på golvet - første kurs
"På vei til mangfold" - Rammeplan for kulturskolen (Norsk kulturskoleråd)	2003	St. meld. Nr. 39 "Ej Blot til Lyst"
Drømmestipendet-samarbeidet med Norsk Tipping startes opp		
Kreativt OppvekstMiljø (KOM!), utviklingsprogram for kultur- og grunnskole	2004	Den øremerkede statsstøtten på 95 millioner kroner går inn i rammeoverføringen til kommunene
Første Kulturskoleledere-arrangement i Molde	2005	Kulturloftet: Regjeringen vil at alle barn skal ha plass i kulturskolen til en rimelig pris Kulturskolefokus - regionalt nettverksprogram for kultur- og grunnskole
"Bedre og bedre", bok om treårig kvalitetsutviklingsprosjekt (2001-2003)		
Anne Bamford: "The Wow Factor"	2006	411 medlemskommuner / 118.000 elevplasser / Umoja-festival i Maputo - tv-sendes som nyttårskonsert i en rekke afrikanske land
8. januar-komiteen etableres, med Norsk musikkråd, Norges Musikkorps Forbund og Norsk kulturskoleråd	2007	Strategiplanen "Skapende Læring" (2007-2010), Kunnskapsdepartementet
"Tid for talent" - Talentutvikling i musikk	2008	Kulturskolefokus - regionalt nettverksprogram for kulturskole og grunnskole
"Kulturskole for alle" - pilotundersøkelse, Telemarkforskning / Kulturskoleløftet som del av Kulturloftet 2	2009	Gehørbasert ledelse, treårig lederprogram med støtte fra KS (emne ved NMH fra 2013)
KRUt-prosjektet startes i samarbeid med søsterorganisasjonene i Sverige og Danmark / Kulturskolen som kunstformidler, i samarb. med Nasj.mus. og Nasj. senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS) / Første Pedagogdagene-arrangement i Oslo	2010	Første Kulturskolenes lederkonferanse arrangeres i Oslo / "Kulturskolen - utviklingen av de kommunale kulturskolene som gode lokale ressursentre", KKS / "Kulturskoleløftet: kulturskole for alle"- Kulturskoleutvalget oppnevnt av Kunnskapsdepartementet
Første Nasjonalt fagforum arrangeres i Bergen	2011	
Anne Bamford: "Arts and Cultural Education in Norway 2010/2011", KKS	2012	
Kulturskoleledertimen innføres som grunnskoletilbud fra høsten 2013, Kunnskapsdepartementet	2013	NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014 (Engerutvalget)
De unges arena - nytt utviklingsprogram for kulturskoler med samarbeidspartnere		417 medlemskommuner

Valgte ledere

1973 - 1982:	Jørg Johnsen
1982 - 1984:	Harry Rishaug
1984 - 1986:	Odd Eikemo
1986 - 1988:	Kåre Opdal
1988 - 1994:	Osvald Solheim
1994 - 1998:	Øyvind Schanke
1998 - 2004:	Lidvin Osland
2004 - 2008:	Per Eivind Johansen
2008 - 2012:	Aase Sætran (<i>til juni 2012</i>)
2012 - 2012:	Trygg Jakola (<i>konstituert fra juni 2012 til oktober 2012</i>)
2012 - :	Nils R. Sandal

Direktører

1973 - 1989:	Jørg Johnsen
1989 - 2004:	Wilhelm Dahl
2004 - 2007:	Harry Rishaug
2008 - 2010:	Oddvin Vatlestad
2011 - 2013:	Inger Anne Westby
2013 - 2013:	Merete Wilhelmsen (<i>konstituert fra 1. august 2013 til ny direktør tiltrer</i>)
2013 - :	Morten Christiansen

Utgiver: Norsk kulturskoleråd

Bokas redaktører og redaksjonskomité:

- **Egil Hofsl**i. Informasjonsleder i Norsk kulturskoleråd
- **Trygg Jakola**. Tidligere styremedlem og konstituert styreleder i Norsk kulturskoleråd
- **Harry Rishaug**. Tidligere direktør, styreleder og seniorrådgiver i Norsk kulturskoleråd

Intervjuene er gjort av:

- **Egil Hofsl**i
- **Tone Mørkved**
- **Harry Rishaug**
- **Veslemøy Østrem**

Fotografer:

- **Roberto Ackermann** (*s. 109*)
- **Lachtan Bamford** (*s. 97*)
- **Hanne Dahl** (*s. 45*)
- **Egil Hofsl**i (*s. 9, 59, 66, 84, 89, 151, 159*)
- **Therese Bjørnsen Kirkesæther** (*s. 85*)
- **Lena Lahti** (*s. 54*)
- **Anne Mette Mauseth** (*s. 69*)
- **Thor Nielsen** (*forsidebildet samt s. 2-3, 6, 12, 13, 14, 17, 23, 27, 28, 40-41, 42, 50-51, 62-63, 70, 71, 78, 79, 93, 100, 104, 105, 106, 112, 114, 118, 119, 124, 125, 132, 136, 137, 140, 148, 154, 155, 156, 160, 161, 164-165, 169, 172*)
- **Arne Nordtømme** (*s. 47, 92*)
- **Knut Utler** (*s. 37, 75, 83, 117, 129, 135, 143*)

Bildene s. 31 og 123 krediteres henholdsvis *stortinget.no* og *privat fotograf*.

Design: Guri Jermstad AS

Trykk: Grøset

Innbinding: Ait Otta Bokbinderi

Alle rettigheter er reservert. Ingen del av boka kan reproduseres, fotokopieres eller benyttes på annen måte, uten spesiell tillatelse fra utgiver.

ISBN 978-82-303-2347-2

Takk

Redaksjonskomiteen ønsker å takke alle som har latt seg intervjuet eller selv har skrevet.

Vi ønsker også å takke:

- **Hilde Roald Bern** (for kvalitetssikring av bokas nynorske tekst)
- **Stein Erik Hansen** (for innspill om bokas utforming)
- **Bård Hestnes** (for innspill og kvalitetssikring av historiske fakta)
- **Vidar Hjemås** (for ja til fotografering i undervisningstimer ved Trondheim kommunale kulturskole)
- **Kari Kringstad** (for korrekturassistanse)
- **Lars Emil Johannessen** (for kvalitetssikring av tidslinja)
- **Oddvin Vatlestad** (for innspill og kvalitetssikring av historiske fakta)
- **Merete Wilhelmsen** (for kvalitetssikring av tidslinja)
- **Anders Aabø** (for kvalitetssikring av tidslinja)

- **Et stort antall elever og lærere ved Trondheim kommunale kulturskole** (for å ha stilt opp som fotomodeller og/eller bidrar organisatorisk til fotografering sånn at boka har fått lekre illustrasjonsbilder)

Egil Hofsl, Trygg Jakola, Harry Rishaug

Bokas redaksjonskomité

Norsk kulturskoleråd er 40 år i 2013. Jubileet markeres blant annet med dette jubileumsskriftet i bokform. Her møter du 20 personer som gjennom sine historier til sammen forteller om kulturskoleutviklingen i Norge gjennom de siste 40 år, om betydningen av dagens kulturskole - og Norsk kulturskoleråd - samt at de deler tanker og planer for hvordan de håper og tror skoleslagets skal utvikle seg framover.

Vi har prøvd å finne fram til personer som har og har hatt ulike funksjoner i samfunns- og kulturliv. Vi valgte oss disse 20:

Dan Børge Akerø
Anne Bamford
Eirik Birkeland
Kjell Magne Bondevik
Mia Elisabeth Dagsvik
Wilhelm Dahl
Bodil Skjånes Dugstad

Heidi Ruud Ellingsen
Kristin Halvorsen
Theo Koritzinsky
Helena Maffli
Eivind Nåvik
Kåre Opdal
Helga Pedersen

Nils R. Sandal
Ragnhild Skille
Aase Sætran
Arve Tellefsen
Olemic Thommessen
Inger Anne Westby

Postadresse: 7491 Trondheim
Besøksadresse: Fjordgata 1, Trondheim
Telefon: 73 56 20 00
Telefaks: 73 56 20 01
E-post: post@kulturskoleradet.no
Hjemmeside: kulturskoleradet.no